วารสาร

ธรรมมาตา

ธรรมาศรมธรรมมาตา Dharma Mātā Hermitage.

ปีที่ ๑๓ เล่มที่ ๒ กันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ธรรมาศรมธรรมมาตา Dharma Mātā Hermitage.
ปีที่ ๑๓ เล่มที่ ๒ กันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
วารสาร ธรรมมาตา

๓๘

วารสารธรรมมาตา
เป็นเพื่อนธรรมของผู้ใฝ่ธรรมทุกท่าน

วารสาร

ธรรมมาตา

ธรรมาศรมธรรมมาตา Dharma Mātā Hermitage.

ปีที่ ๑๓ เล่มที่ ๒ กันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เพศมารดามีความสนใจความเป็นบัณฑิตในทางธรรมให้มากยิ่งขึ้น

๒. เพื่อเผยแพร่งานและกิจกรรมของธรรมาศรมธรรมมาตา

๓. เพื่อเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับธรรมาศรม-ธรรมมาตา

*๔. เพื่อเป็น**เพื่อนธรรม**ของผู้ใฝ่ธรรมทุกท่าน*

เจ้าของ

ธรรมทานมูลนิธิ

ที่ปรึกษา

เมตตา พานิช

กองบรรณาธิการ

สุดา โกยวิวัฒน์ตระกูล, ชีวนันท์ พรถิระมงคล
สุภาวิณี วิบูลย์เขตร์, มนสิกุล โอวาทเภสัชช์

สำนักงาน

ธรรมาศรมธรรมมาตา (วารสารธรรมมาตา)
อาคารคณะธรรมทาน
๖๘/๑ หมู่ ๖ ต. เลม็ด อ. ไชยา
จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐
โทรศัพท์ ๐-๗๗๔๓-๑๕๙๖ ถึง ๗
๐-๗๗๔๓-๑๖๖๑ ถึง ๒
๐๘๖-๐๙๐-๓๒๙๖

e-mail : dharmamata@hotmail.com

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์พระพุทธศาสนา ของธรรมสภา
เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี ๑๑๙ เขตทวีวัฒนา
กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๘-๗๙๔๐ ๐-๒๔๔๑-๑๕๓๕
โทรสาร ๐-๒๔๔๑-๑๔๖๔ ๐-๒๔๔๑-๑๙๘๓

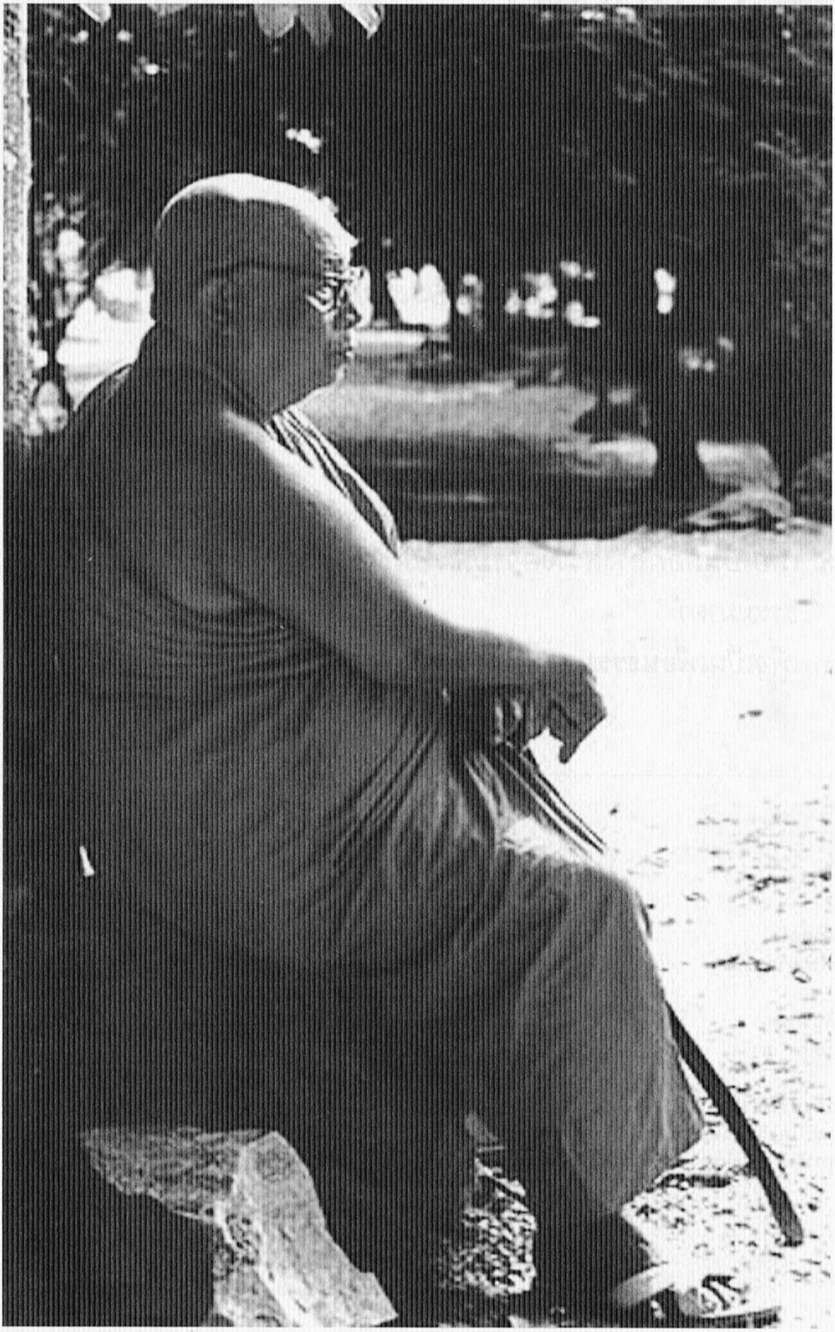

พระธรรมเทศนาในวันออกพรรษา

ปวารณาการออกพรรษาของพระภิกษุสงฆ์ มีใจความสำคัญอยู่ที่การกระทำปวารณานั่นเอง

"**วันปวารณา**" หรือที่เรียกชอบเรียกกันว่า "วันออกพรรษา" นี้ ปีหนึ่งก็มีเพียงวันเดียว....ถ้าถือเอาตามเนื้อความแห่งคำว่า "ปวารณา" แล้ว ก็ควรจะถือว่าเป็นวันที่ยินยอมแก่กันและกัน เรียกสั้น ๆ ว่า เป็นวันยอมให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนได้ เป็นวันที่ไม่ดื้อดึง เป็นวันที่ยอมฟังคำของผู้อื่น เพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติสืบไป เพื่อความสุขความเจริญของคนทุกคน

พระภิกษุสงฆ์ที่ตั้งอยู่กันเป็นบริษัท เป็นสังฆบริษัทนี้จะเจริญรุ่งเรืองได้ต่อไป ก็เพราะการที่ว่ากล่าวตักเตือนซึ่งกันและกันได้ และยังกันและกันให้ออกจากอาบัติได้...

คือให้ทำพิธีกรรมเป็นสังฆกรรม ให้ทุกรูปให้สงฆ์ทุกรูปปวารณาตน ให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนตนได้ เมื่อมีใครว่ากล่าวตักเตือนขึ้นก็ไม่ให้เถียง ให้พิจารณาแต่โดยดี แล้วก็ทำคืนในส่วนที่ได้ทำผิดพลาด ส่วนผู้ที่จะไปตักเตือนผู้อื่นนั้น ก็ต้องตักเตือนด้วยความหวังดี ด้วยจิตใจที่เป็นธรรม ประกอบไปด้วยธรรม มีความกรุณาปรานีแก่ผู้ที่ตนจะตักเตือน แล้วก็มีความหวังดีต่อพระพุทธศาสนา ตักเตือนนี้ก็เพื่อความบริสุทธิ์ผุดผ่องแห่งพระพุทธศาสนา คนถูกตักเตือนก็ยินยอมที่จะทำตามคำตักเตือน

หมู่คฤหัสถ์ฆราวาสที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา ก็ควรจะรับเอาข้อปฏิบัติอันนี้ไปไว้ประพฤติปฏิบัติด้วยเหมือนกัน เพราะพระพุทธองค์ได้กล่าวถ้อยคำว่า ตัสสะ ภะคะวะโต ปะริสา คือบริษัทของพระผู้มีพระภาคไม่เฉพาะแต่ภิกษุสงฆ์ แม้ว่าอุบาสกอุบาสิกาก็ยังเรียกว่าบริษัทของพระผู้มีพระภาคด้วยเหมือนกัน ดังนั้น อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายก็ต้องประพฤติสมาทานการปวารณาอย่างเดียวกันด้วย แต่ไม่ได้มีพิธีกรรมที่บัญญัติไว้เฉพาะ คือว่าไม่ต้องทำเป็นพิธี ขอให้รับเอาไปประพฤติปฏิบัติก็พอแล้ว

ตามธรรมดาคนเรามีกิเลสเป็นเหตุให้ถือตนก็ยกตน ถึงขนาดที่เรียกว่า ยกหูชูหางอย่างนี้ก็มี ใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ใคร ๆ ตักเตือนไม่ได้ ถ้าใครตักเตือนก็โกรธขึ้นมา หรือบางทีจะก็เถียง แล้วบางทีก็จะด่าเอา หรือบางทีก็จะทำร้ายร่างกายของผู้มาตักเตือนนั้นด้วยก็เป็นได้ ขอให้ไปคิดกันดูเสียใหม่ให้ได้ใจความสำคัญว่า ขึ้นชื่อว่าพุทธบริษัทแล้ว ต้องเป็นคนที่ใคร ๆ ตักเตือนได้ ถ้าว่าใครตักเตือนไม่ได้ มันก็หมายความว่ามีกิเลสที่เป็นเหตุให้ยกหูชูหางมากเกินไป ไม่สมควรแก่ความเป็นพุทธบริษัทเลย ขอให้จำไว้เป็นใจความสั้น ๆ ว่า ผู้ที่ใครตักเตือนไม่ได้นั้น ไม่ใช่พุทธบริษัทเลย คือมันมีกิเลสหนาเกินไป จึงไม่มีใครตักเตือนได้ เป็นเหมือนกับว่าคนป่าหรือสัตว์ป่าก็ไม่ปาน.

พุทธทาสภิกขุ

พระธรรมเทศนาในวันออกพรรษา ปี ๒๕๒๒

วันปวารณา

ขึ้นชื่อว่าพุทธบริษัทแล้ว

ต้องเป็นคนที่ใคร ๆ ตักเตือนได้

ถ้าว่าใครตักเตือนไม่ได้

มันก็หมายความว่ามีกิเลสที่เป็นเหตุให้ยกหูชูหางมากเกินไป

ไม่สมควรแก่ความเป็นพุทธบริษัทเลย

พุทธทาสภิกขุ

สารบัญ

ปีที่ ๑๓ เล่มที่ ๒ กันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

๕ พระธรรมเทศนาในวันออกพรรษา
๑๐ บทบรรณาธิการ
๑๒ ศึกษาเรียนรู้ธรรม จากหนังสือธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส
-ตุลาการิกธรรม
๓๘ อะไรเอ่ย?
๔๒ ที่นี่มีคำตอบ
๔๔ ฝากใจไว้กับสติ *พระไพศาล วิสาโล*
๖๐ สายน้ำจะไหลผ่าน *ขวัญ เพียงหทัย*

๖๖ นิพพาน จุดปลายทางของชีวิต *พุทธทาสภิกขุ*
๘๔ ฝึกไม่หลอกลวงผู้อื่น
ฝึกให้เป็นฝ่ายข้างความดีความจริง *ธรรมทาส พานิช*
๙๔ ลูกสุนัขดุถูกขยี้ด้วยดีสัตว์ *พุทธทาสภิกขุ*
๙๘ โฆสกสุนัข ผลแห่งการเห่านำทางพระปัจเจกพุทธเจ้า
นิทานบำเพ็ญบุญ ๑๐ เรื่อง
๑๐๘ อบรมอานาปานสติภาวนา *เมตตา พานิช*
๑๒๔ ข่าวจากธรรมาศรมธรรมมาตา
๑๔๔ ประเพณีการทำบุญเดือน ๑๐
พุทธทาสภิกขุ
๑๔๐ สมาชิกอุปถัมภ์
๑๔๕ จดหมายถึงสมาชิก

__ปก__ *เอื้อเฟื้อภาพโดย : อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์*

บทบรรณาธิการ

ปัญหาการฆ่าตัวตายยังปรากฏให้เห็นตามสื่อต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นปีที่ผ่านมา และเป็นที่น่าตกใจผู้ที่ทำการฆ่าตัวตายจะใช้วิธีแบบเดียวกันหมด เกิดอะไรขึ้นกับสังคมไทยในปัจจุบัน

จากการตรวจสอบประวัติของผู้ที่ฆ่าตัวตาย บางรายก็เป็นโรคซึมเศร้า และเคยพยายามที่จะฆ่าตัวตายมาแล้ว บางรายไม่ได้เป็นผู้มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตหรือโรคซึมเศร้ามาก่อน แต่เจอปัญหาชีวิตหรือเรื่องผิดหวังที่ถาโถมเข้ามาจนไม่อาจแก้ไขได้ ทำให้เกิดอารมณ์ชั่ววูบจนถึงขั้นฆ่าตัวตาย หรือบางรายมีปัญหาเรื่องสุขภาพที่เรื้อรังเป็นเหตุให้ไม่อยากมีชีวิตอยู่ต่อไปให้เป็นภาระของผู้อื่น จึงตัดสินใจฆ่าตัวตาย

เราจะเห็นได้ว่าคนที่ฆ่าตัวตายนั้น ไม่ได้มีสาเหตุมาจากโรคซึมเศร้าเพียงอย่างเดียว แต่มีหลาย ๆ เหตุ ที่เป็นสาเหตุทำให้ฆ่าตัวตาย

ปัจจุบันมีคนเป็นโรคซึมเศร้ามากขึ้น หลังจากข่าวออกมาเป็นระยะ ๆ ว่า คนที่ฆ่าตัวตายมักจะเป็นโรคซึมเศร้าด้วย

อารมณ์ซึมเศร้า คืออารมณ์ที่เป็นปกติของมนุษย์ ซึ่งทุกคนเกิดขึ้นได้หากมีเรื่องมากระทบจิตใจ แต่ความรู้สึกเหล่านั้นจะหายไปหลังจากที่เรื่องเหล่านั้นผ่านไป อารมณ์ก็จะกลับมาเป็นปกติ แต่โรคซึมเศร้าจะมีอาการแตกต่างจากความเศร้าปกติ เพราะความเศร้าจะอยู่นานมาก หรือบางครั้งไม่มีเรื่องอะไรมากระตุ้นให้เศร้า ก็จะเศร้าโดยไม่มีสาเหตุและควบคุมไม่ได้ ถ้าปล่อยไว้นาน ๆ ก็จะพัฒนาจนถึงขั้นไม่อยากมีชีวิตอยู่

การรักษาโรคซึมเศร้า คือการรับประทานยาอย่างสม่ำเสมอและไปพบแพทย์เป็นประจำตามนัด เพื่อให้แพทย์ประเมินผล พร้อมกับการรักษาร่วมกับการทำจิตบำบัด คือการปรับเปลี่ยนวิธีการคิด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาในอนาคต

มีหลาย ๆ คนสงสัยว่าการปฏิบัติธรรมจะช่วยรักษาผู้ที่ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าได้ไหม การปฏิบัติธรรมสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีสติมากขึ้น มีความสงบเย็น ไม่มีอาการฟุ้งซ่านหรือผิดปกติ แต่คนที่เป็นโรคซึมเศร้านั้น ยังไม่ควรมาปฏิบัติธรรม เพราะจิตใจยังไม่เป็นปกติ ถ้าหากมาปฏิบัติก็จะยิ่งทำให้อาการของโรคเป็นมากขึ้น ผู้ป่วยจึงต้องได้รับการรักษาอย่างถูกต้องในระดับหนึ่งแล้วก็สามารถมาปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของจิตใจ ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดโรคซึมเศร้าได้

หากพบว่าคนรอบข้างหรือตัวเราเองมีแนวโน้มว่าจะเป็นโรคซึมเศร้า ให้มาพบจิตแพทย์ เพื่อทำการรักษาไม่ให้โรคกำเริบและนำไปสู่การฆ่าตัวตาย เมื่อรักษาจนถึงระดับหนึ่งแล้วจึงใช้ธรรมเยียวยาจิตใจให้เข้มแข็ง เพื่อจะมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสงบสุขตลอดไป.

สุภาวิณี วิบูลย์เขตร์

ตุลาการิกธรรม

ย่นความจาก : ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส

ภาพ ธรรมทานมูลนิธิ

พุทธทาสภิกขุ, ตุลาการิกธรรม, ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส,
พิมพ์ครั้งที่ ๒, สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๕.
(ลำดับพิมพ์เลขที่ ๙, เลขประจำเล่ม ๑๖, ๕๙๗ หน้า)

คำบรรยาย ตุลาการิกธรรม

ครั้งที่ ๑๐ / ๒๔๙๙ (ย่อ)

เรื่อง ตุลาการ ตามอุดมคติแห่งพระพุทธศาสนา

พระอริยนันทมุนี (พุทธทาส อินทปัญโญ)

บรรยายอบรมผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษา

ณ ห้องบรรยายของเนติบัณฑิตยสภา ๒๒ พฤษภาคม ๒๔๙๙

ท่านที่จะเป็นผู้พิพากษาทั้งหลาย

อาตมาจะได้กล่าวถึงข้อคิดบางประการในทางพุทธศาสนา หรือที่เกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา ในส่วนที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกันกับการเป็นตุลาการ

ในข้อแรกที่สุด อาตมาอยากจะปรับความเข้าใจตามหลักของพุทธศาสนาเกี่ยวกับ **การปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ของคนเรา** ไม่ว่าเป็นอาชีพประเภทใด สิ่งที่เรียกว่าหน้าที่หรืออาชีพนั้น ถ้าถือตามหลักของธรรมะหรือว่าถือเอาธรรมเป็นหลักสำหรับมอง ก็อาจจะกล่าวได้ว่า **หน้าที่หรืออาชีพนั่นเองเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการที่คนเราจะเข้าถึงธรรม** การที่คนเราคนหนึ่ง ๆ ทำหน้าที่ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของตน โดยเฉพาะเช่นอาชีพ ให้ลุล่วงไปด้วยดี ไม่มีมลทินด่างพร้อยนั่นแหละ ย่อมเป็นการเพียงพอที่จะทำให้รู้จักว่าอะไรเป็นอะไร ถ้าหากว่าเราไม่ได้ทำอะไรจริง ๆ จัง ๆ ให้ดีที่สุด ให้ถูกต้องตามอุดมคติของอาชีพหรือของหน้าที่นั้น ๆ แล้ว มันยังน้อยเกินไปสำหรับที่จะรู้จักตัวเอง รู้จักโลก รู้จักกิเลส รู้จักทุกข์ และรู้จักความดับทุกข์เป็นต้น

การที่คนเราปฏิบัติหน้าที่ หรือประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีอุดมคติสูงอยู่อย่างสุดความสามารถนั้น นับว่าเป็นการประพฤติธรรมอย่างเต็มที่อย่างหนึ่งอยู่ในตัว ฉะนั้น จึงไม่ควรทำด้วยความรู้สึกแต่เพียงว่ามันเป็นการจำเป็นจะต้องหาเลี้ยงชีพ หรืออะไรทำนองนั้น แต่ควรจะทำด้วยความรู้สึกที่สูงขึ้นไปกว่านั้น คือรู้สึกว่าเป็นบทเรียนที่มนุษย์เราจะต้องผ่านไป และต้องผ่านไปให้เป็นอย่างดีที่สุด แม้ว่าจะเหนื่อยยากลำบากก็ยิ่งจะเป็นการทำให้รู้จักสิ่งทั้งหลายถูกต้องดีขึ้นโดยเร็ว เป็นการประพฤติธรรมที่ยิ่งขึ้นไป

สำหรับอาชีพตุลาการ ย่อมเป็นอาชีพที่กล่าวได้ว่า มีอุดมคติสูง เป็นโอกาสแห่งการประพฤติธรรมชั้นสูงพร้อมกันไปในตัว เราควรจะยกอุดมคติขึ้นเป็นที่ตั้งในการประกอบอาชีพการงาน คืออุดมคติที่ดีงามที่จะหล่อเลี้ยงจิตใจให้ประกอบหน้าที่ของตนอย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์และงดงาม เป็นการประพฤติธรรมเพื่อทำความพ้นทุกข์อย่างสูงสุดพร้อมกันไปในตัว เราจะต้องควบคุมกิเลสหรือบรรเทากิเลสพร้อมกันไปในตัว ในขณะที่เราจะต้องประกอบอาชีพ หรือปฏิบัติหน้าที่ของเราให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง

สำหรับอุดมคติของตุลาการ นั้น ควรจะถือว่า **ตุลาการคือบุคคลผู้มีหน้าที่อภิบาลรักษาธรรมของโลกประเภทหนึ่ง** เช่นเดียวกันกับบุคคลบางประเภท ที่เป็นบรรพชิตที่มีหน้าที่รักษาธรรมของโลกอยู่ส่วนหนึ่งด้วยเหมือนกัน การรักษาธรรมของโลกนั้น ถือเอาความหมายได้กว้าง เพราะว่า คำว่า "**ธรรม**" เป็นคำที่กว้าง ธรรมเป็นเครื่องมือสำหรับทำความพ้นทุกข์ แต่มีความหมายกว้าง แม้ที่สุดแต่การรักษาความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมในโลก ก็ได้ชื่อว่าเป็นการรักษาธรรมเหมือนกัน อุดมคติของผู้รักษาธรรมของโลกนั้น ย่อมอยู่สูงเหนือกว่าที่เราจะถือตัวเพียงว่า เราเป็นข้าราชการกระทรวงยุติธรรมหรืออะไรทำนองนี้ แต่เมื่อเราเป็นผู้ยึดอุดมคติที่สูง ในฐานะเป็นผู้รักษาธรรมของโลก ก็จะเป็นการครอบคลุมอุดมคติที่ต่ำ ๆ กว่านั้นไว้ได้ในตัวเสร็จ เช่นว่าเป็นตุลาการผู้รักษากฎหมาย เป็นข้าราชการของกระทรวงยุติธรรม หรือเป็นผู้รับใช้ประชาชนอะไรก็สุดแท้ แต่ว่าควรจะยึดถือให้ถูกความจริง ซึ่งเป็นความจริงแท้และเหมาะสม คืออุดมคติที่ว่าผู้รักษาธรรมของโลกนั้นจะประเสริฐกว่า ธรรมนั้นเป็นของโลก เรามีชีวิตอยู่ในโลก ช่วยกันรักษาธรรมให้คงมีอยู่ในโลก การมีจิตใจกว้างอย่างนี้จะเหมาะสมกับการเป็นตุลาการและจะเป็นผู้ประพฤติธรรมพร้อมกันไปในตัว

การที่เรายึดถืออุดมคติอันใหญ่หลวง ว่าเราเป็นผู้รักษาธรรมของโลกนั่นแหละ จะเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้เราบกพร่องในอุดมคติที่ย่อม ๆ เล็ก ๆ ลงมา ข้อนี้ จะเป็นเครื่องชูกำลังใจให้มองดูสิ่งต่าง ๆ ด้วยสายตาที่กว้างหรือสูง เป็นทางที่จะป้องกันอคติต่าง ๆ ได้ง่าย อคตินั้นไม่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาอย่างยิ่งในการเป็นตุลาการ แต่ถ้าเราจะทำตนเป็นคนของใครก็จะต้องทำอะไรคล้อยตามความประสงค์ของคนนั้นเป็นธรรมดา เช่นเป็นผู้รับใช้ประชาชน ก็เป็นคนของประชาชน และทำอะไรคล้อยตามความต้องการของประชาชน เป็นข้าราชการของกระทรวงนั้นกระทรวงนี้ ก็เป็นคนที่ต้องทำตามความประสงค์ของกระทรวงนั้น ๆ เป็นต้น หรือแม้ที่สุดแต่การทำตนเป็นคนของประเทศไทยก็รู้สึกว่าแคบ เราควรจะเป็นคนของโลก หรือถ้ายิ่งไปกว่านั้นก็ควรจะเป็นคนของธรรม ซึ่งยิ่งไปกว่าโลก ใหญ่ไปกว่าโลก ฉะนั้น จึงสามารถเป็นผู้ทำหน้าที่รักษาธรรมไว้ให้ยังคงมีอยู่เป็นที่พึ่งของโลก โดยไม่เห็นแก่หน้าใครได้โดยง่าย อุดมคติเช่นนี้ ย่อมเป็นเช่นเดียวกับอุดมคติของบรรพชิตหรือนักบวช ผู้สืบอายุพระศาสนาหรือรักษาธรรมไว้เป็นที่พึ่งแก่โลก โดยไม่อยู่ในอาณัติของผู้ใด นอกจากธรรม ในทางธรรมย่อมถือว่าบุคคลที่ถืออุดมคติเช่นนี้ ได้ตั้งอยู่ในฐานะเป็นปูชนียบุคคลของโลกส่วนรวม ไม่เป็นลูกจ้างใครเพราะว่าทำไปด้วยเจตนาที่จะรักษาธรรมอันประเสริฐของโลกไว้

อคตินั้นไม่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาอย่างยิ่งในการเป็นตุลาการ

แต่ถ้าเราจะทำตนเป็นคนของใคร

ก็จะต้องทำอะไรคล้อยตามความประสงค์ของคนนั้นเป็นธรรมดา

สิ่งที่เรียกว่าความยุติธรรมหรือความสัตย์จริงนี้ ย่อมเป็นของสากล เมื่อถือโดยหลักใหญ่ ๆ เว้นข้อปลีกย่อยเล็ก ๆ น้อย ๆ เสียย่อมจะตรงกันทุกชาติทุกภาษา หรือทุกส่วนของโลก แม้แต่ในโลกเทวดาหรือในโลกอื่น ๆ ต่อไป ก็ยังมีหลักแห่งความเป็นธรรมหรือยุติธรรมนั้นตรงกัน ฉะนั้น **ผู้รักษาความเป็นธรรมของโลกไหนก็ตาม ย่อมตั้งอยู่ในฐานะเป็นปูชนียบุคคลของโลกทุกโลก** ที่มีหลักแห่งความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมตรงกัน

การเป็นปูชนียบุคคลของโลกในลักษณะที่กล่าวนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่เราอาจจะมองเห็นได้ โดยไม่ต้องกลัวหรือระแวงไปว่าจะเป็นการเข้าข้างตัวเองหรือเป็นการยกตัวเอง ข้อสำคัญย่อมอยู่ที่จิตใจของเรามีอุดมคติอย่างที่กล่าวนั้นหรือไม่เท่านั้น ถ้ามีอุดมคติอย่างที่กล่าวนั้นและบำเพ็ญหน้าที่ไปตามอุดมคตินั้นแล้ว เงินเดือนย่อมกลายเป็นของเล็กน้อยเกินไป ในการที่จะนำมาเปรียบเทียบกับคุณธรรมอันสูงที่เรากำลังมีอยู่หรือปฏิบัติอยู่ ด้วยเหตุนี้จึงหลุดพ้นจากฐานะแห่งความเป็นลูกจ้าง ที่จะถูกจัดไว้ว่าเป็นลูกจ้างของประชาชน หรืออะไรทำนองนั้น การกล่าวเช่นนั้น จะกล่าวได้ก็แต่แก่บุคคลจำพวกที่ทำงานพอสักแต่ว่าแล้ว ๆ ไป พอคุ้มเงินเดือน เดือนหนึ่ง ๆ นั่นแหละที่จะกลายเป็นลูกจ้าง แต่ถ้าเป็นผู้ทำงานประกอบไปด้วยอุดมคติอันสูง เช่นช่วยกันรักษาธรรมให้ยังคงมีอยู่เป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้แล้ว **สิ่งที่เขาทำขึ้นมาได้นั้น ย่อมมีคุณค่าสูงเกินกว่าที่จะประมาณได้** เมื่อมาเทียบกับเงินเดือนแล้ว เงินเดือนก็กลายเป็นของอันเล็กน้อย เช่นเศษขยะมูลฝอยไป และตกอยู่ในฐานะเป็นเครื่องบูชาคุณธรรมมากกว่า ไม่อาจจะจัดเป็นค่าจ้าง ลักษณะของการเป็นปูชนียบุคคลมีความหมายอยู่ตรงที่การตั้งตนอยู่ในอุดมคติหรือคุณธรรม ที่สูงเกินกว่าราคาสิ่งของบูชา ของบุคคลที่นำมาบูชา

ข้อนี้ขอให้คิดเลยไปถึงปูชนียบุคคลพวกอื่น เช่นพวกสมณะ พวกพราหมณ์ พวกนักบวช เช่นภิกษุเหล่านี้ ล้วนแต่ต้องอาศัยข้าวปลาอาหารต่าง ๆ ที่ประชาชนสละให้ จึงทำหน้าที่ในการเป็นสมณะ เป็นพราหมณ์ เป็นสงฆ์อยู่ได้แต่แล้วก็มิได้มีหลักเกณฑ์อะไร ที่อาจจะจัดบุคคลเหล่านี้ให้เป็นผู้รับจ้างหรือลูกจ้าง ถ้าจะเรียกว่าอาชีพ ก็เรียกว่าอาชีพได้เหมือนกัน แต่อาชีพอีกชนิดหนึ่งคือเป็น **อาชีพของบุคคลประเภทเจ้าหนี้** เพราะเหตุว่าสิ่งที่ท่านเหล่านั้นทำให้แก่โลกนั้น มีค่ามากเกินกว่าสิ่งที่โลกเสียสละเป็นเครื่องเลี้ยงดูบูชาท่าน ฉะนั้น จึงเป็นอาชีพของบุคคลประเภทเจ้าหนี้ ตัวอย่างเช่นพระอรหันต์ทั้งหลายรับจตุปัจจัยจากทายกในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าหนี้ เพราะว่าท่านได้ทำสิ่งวิเศษต่าง ๆ ให้แก่โลกมากมายเหลือเกิน และคงรับเอาเพียงจตุปัจจัยเครื่องอาศัยเท่าที่จะมีชีวิตอยู่ได้ เท่าที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่ จึงกลายเป็นปูชนียบุคคลไป ดังนี้

การดำรงตนอยู่ในลักษณะเช่นนี้ เป็นเหตุให้เรามีปีติปราโมทย์เป็นต้นทุนประจำอยู่ทุกวันทุกคืน ตุลาการผู้ทำหน้าที่ตามอุดมคติจนตั้งอยู่ในฐานะเป็นปูชนียบุคคลแล้ว วันคืนย่อมประกอบอยู่ด้วยปีติและปราโมทย์ จึงได้รับความผาสุกทางกายทางใจ มีสติปัญญาสดชื่นแจ่มใสในการปฏิบัติหน้าที่ของตน และเป็นหนทางแห่งการรู้ธรรมอันสูงยิ่งขึ้นไปตามธรรมชาติ พร้อมกันไปในตัวด้วย อาตมาจึงขอร้องท่านทั้งหลายทุกคนให้ยึดถืออุดมคติ แทนที่จะถือเสียว่า อุดมคติซื้อหาอะไรไม่ได้และมีอุดมคติว่าตนเป็นผู้รักษาความเป็นธรรมของธรรมหรือของโลกทั้งสิ้น แทนที่จะจำกัดผูกมัดตัวเองให้อยู่ในวงแคบ ๆ ของบุคคลใด หมู่ใด คณะใดประเทศใด เป็นต้น ก็มีจิตใจสูง มีความกล้าหาญเฉียบขาดครอบงำอคติต่าง ๆ ให้สูญสิ้นไปได้

ทีนี้ ถ้าหากว่าจะกล่าวต่อไปถึงการที่ **ตุลาการจะเอาชนะอคติได้จริง ๆ อย่างไร** ก็ควรจะพิจารณาให้เห็นชัดเจนเสียด้วยว่า การที่คนเราตั้งใจว่าจะไม่มีอคติ หรือจะไม่ทำผิดคิดร้ายอะไร ด้วยสักว่าลำพังความตั้งใจอย่างเดียวนั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้ ย่อมไม่สามารถจะทำได้ ถ้าหากว่าไม่มีอุดมคติหรือเครื่องมืออย่างอื่นอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องช่วยที่มีกำลังอันเพียงพอ สิ่งที่เรียกว่ากิเลส หรืออคตินั้นย่อมมีกำลังมาก เกินกว่าที่เราจะนึกคิดเอาเฉย ๆ ว่าจะเว้นจะไม่ทำ

เมื่อตุลาการอยู่ในฐานะเป็นปูชนียบุคคลของโลก มีความหมายในบางอย่างบางประการเหมือนกับบรรพชิต หรือสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือโพธิสัตว์ หรือพระอริยเจ้าก็ตามแล้ว **ตุลาการก็น่าจะสนใจถึงวิธีที่จะครอบงำหรือบังคับกิเลสต่าง ๆ** ฉะนั้น จึงควรจะสนใจเรื่องราวของอริยบุคคล หรือกัลยาณปุถุชนไว้เป็นที่พึ่ง อย่างน้อยที่สุดท่านจะเห็นได้อยู่แล้วว่า **การละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เพียง ๓ อย่างเท่าที่พระโสดาบันท่านละได้นั้น** ก็เป็นหนทางหรือกำลังอันเพียงพอที่จะตัดหนทางของอคติได้โดยสิ้นเชิง **เมื่อผู้ใดเป็นอยู่ด้วยการพยายามละกิเลส หรือสังโยชน์อยู่โดยปรกติแล้ว สิ่งที่เรียกว่าอคติก็จะหมดกำลังไปในตัว แม้ไม่ต้องคอยระมัดระวังก็เกิดขึ้นไม่ได้ มีขึ้นไม่ได้** เพราะได้อาศัยการที่เราทำในใจของเราอยู่เสมอถึงการละความเห็นแก่ตัว ละการลังเลในทางฝ่ายข้างดี ละการลังเลในการจะละความชั่ว ละการลังเลในการที่จะบำเพ็ญความดี เป็นผู้ที่ไม่มีความสงสัยในระเบียบปฏิบัติสำหรับการบรรลุถึงความดีเป็นต้น และเป็นผู้ไม่งมงายไปตามความยึดถือต่าง ๆ ซึ่งไร้เหตุผล เมื่อเป็นเช่นนี้ การไม่เห็นแก่ตัวย่อมจะป้องกันฉันทาคติหรือโทสาคติได้ ความไม่งมงายย่อมจะป้องกันภยาคติลำเอียงเพราะกลัว หรือโมหาคติลำเอียงเพราะความไม่รู้ ความโง่เขลาได้ ดังนี้ เป็นต้น

การยึดถือหลักของพระอริยเจ้าเป็นเครื่องประจำใจอยู่เช่นนี้นั้น ย่อมเป็นการกำจัดอคติต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไปได้พร้อมกันไปในตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสังโยชน์ ๑๐ ประการ ทั้งนี้ไม่ใช่ว่าเราจะพากันตั้งตัวเป็นพระอริยเจ้า หรือเป็นพระอรหันต์ แต่ว่าเป็นแนวทางที่จะทำให้เป็นบุคคลดีไปตามลำดับชนิดที่ไม่เสียหลาย ไม่มีการเสียประโยชน์หรือขัดขวางแก่การก้าวหน้าแต่อย่างใด แต่แล้วจะกลับมีกำไรพิเศษตรงที่ให้เกิดความเบาสบายในการเป็นอยู่ในการปฏิบัติหน้าที่ชนิดที่เป็นเครื่องรับประกันอยู่ในตัวเองอย่างมั่นคง ว่าจะไม่ต้องเป็นผู้เพลี่ยงพล้ำแก่กิเลส แล้วต้องเสียใจในภายหลัง เมื่อเรากล้าตั้งตนเป็นผู้จะรักษาธรรมของโลกแล้วก็ไม่ควรกระดาก หรือรู้สึกว่าเป็นการอวดดิบอวดดีในการที่จะไปยึดเอาหลักของพระอริยเจ้าทั้งหลายมาเป็นหลักปฏิบัติ เพราะเป็นการสมควรอย่างยิ่งในข้อที่เรามีอุดมคติตรงกันเราตีราคาอาชีพหรือหน้าที่ของเราในฐานะเป็นผู้รักษาความเป็นธรรมของโลก ซึ่งโดยกฎเกณฑ์แห่งธรรมแล้ว ย่อมตั้งอยู่ในฐานะที่เป็นปูชนียบุคคลประเภทหนึ่ง ฉะนั้น เราควรจะสนใจในเรื่องของพระอริยบุคคล หรือปูชนียบุคคลที่แท้จริงของโลกนี้ให้มากเพียงพอกัน เพื่อจะได้สิ่งวิเศษศักดิ์สิทธิ์สิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเป็นเครื่องมือกำจัดอคติไปในตัว ถ้าปราศจากเครื่องมือนี้เสียแล้ว เราย่อมสู้กิเลสไม่ได้ ย่อมจะพ่ายแพ้แก่อำนาจของกิเลส ตกอยู่ในอคติไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งไม่มากก็น้อย ฉะนั้นจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่ง ที่เราจะทำความปลอดภัยให้แก่เกียรติยศหรืออุดมคติแห่งหน้าที่การงานของเรา

อนึ่ง พึงทราบว่า แม้**เรื่องของวิปัสสนาภาวนา** ก็ไม่ใช่เรื่องของคนที่จะอยู่แต่ในวัด หรือเป็นเรื่องของผู้ที่จะไปนิพพานโดยส่วนเดียว แม้ท่านที่จะเป็นตุลาการ วินิจฉัยคดีต่าง ๆ ก็ยังอาจจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่หน้าที่ประจำวันได้ด้วยการมีศีลบริสุทธิ์ มีจิตบริสุทธิ์ มีปัญญาสว่างไสว ตามควรแก่กรณี คำว่า "มีจิตไม่บริสุทธิ์" หรือคำว่า" มีจิตมืดมิดขุ่นมัว" นี้ ลองคิดดูเถอะว่า ถ้าผู้ใดมีในตนแล้วจะปฏิบัติหน้าที่อันเป็นความรับผิดชอบต่อธรรมของโลกได้อย่างไรกัน เพราะมันเป็นเรื่องที่มีค่าสูงเกินกว่าที่จะเอามาทำเล่น ๆ หวัด ๆ ไปตามอารมณ์ เมื่อเราบูชาอุดมคติ หรือคุณค่าของอาชีพที่ต้องอาศัยความบริสุทธิ์นี้แล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องแสวงหาเครื่องมือหรืออุบายวิธีต่าง ๆ ที่จะหล่อเลี้ยงสมรรถภาพในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้บริสุทธิ์ อย่างน้อยก็ต้องเป็นผู้ที่มีความฉลาดในการที่จะมีศีลบริสุทธิ์ มีการควบคุมจิตไว้ได้ในลักษณะที่เรียกว่ามีสมาธิ คือบริสุทธิ์ผุดผ่องตั้งมั่นด้วยดี มีความเหมาะสมที่จะทำงานในทางจิต ต่อจากนั้นก็มีปัญญามีทิฏฐิ มีความคิดเห็นที่เป็นไปถูกทางในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ว่า**อะไรเป็นอะไร** ตามสมควรแก่เหตุการณ์ การบำเพ็ญตนอยู่ในศีล สมาธิปัญญาก็ตาม หรือการดำเนินกาย วาจา ใจ ตามนัยวิสุทธิทั้ง ๗ มีสีลวิสุทธิเป็นต้น กระทั่งถึงญาณทัสสนวิสุทธิก็ตาม ล้วนแต่เป็นอุปกรณ์อันประเสริฐ สำหรับผู้ที่จะตั้งตนอยู่ในฐานะเป็นผู้รักษาความเป็นธรรมให้ยังคงอยู่เป็นที่พึ่งของโลก บรรดาท่านที่จะเป็นตุลาการให้ตรงให้เต็มให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ตามอุดมคติของคำ ๆ นี้

ยังมีข้อปลีกย่อยเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อาตมาอยากจะนำมาตั้งเป็นข้อสังเกตสำหรับการศึกษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาโดยทั่ว ๆ ไปพร้อมกันไปในตัว บรรดาศาสนาทั้งหลายในโลกนี้ทั้งที่เป็นอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคตก็ตาม กล่าวกันอย่างกว้าง ๆ แล้ว อาจจะแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภทด้วยกัน คือ **ศาสนาประเภทหนึ่ง** ทำความดับทุกข์ด้วยอำนาจของศรัทธาหรือความเชื่อเป็นเบื้องหน้า **ศาสนาอีกประเภทหนึ่ง** ทำความดับทุกข์ด้วยอำนาจการบังคับกาย บังคับจิต เป็นเบื้องหน้า โดยการบังคับตามวิธีของศาสนานั้น ๆ ให้จิตดำรงอยู่ในลักษณะนั้น ๆ ตามที่ตนต้องการ **ศาสนาอีกประเภทหนึ่ง** ทำความดับทุกข์ให้สิ้นไปด้วยอำนาจของปัญญาเป็นเบื้องหน้า คือการเจริญปัญญาจนเกิดความรอบรู้ในสิ่งทั้งปวง **เราจึงได้ศาสนาในโลกเป็น ๓ ประเภทด้วยกัน ศาสนาที่พึ่งกำลังศรัทธาความเชื่อ ศาสนาที่พึ่งกำลังวิริยะความพากเพียร และศาสนาที่พึ่งกำลังปัญญา**

ศาสนาอีกประเภทหนึ่ง

ทำความดับทุกข์ให้สิ้นไปด้วยอำนาจของปัญญาเป็นเบื้องหน้า

คือการเจริญปัญญาจนเกิดความรอบรู้ในสิ่งทั้งปวง

สำหรับศาสนาที่พึ่งกำลังแรงของศรัทธาหรือความเชื่อ ก็ต้องมีสิ่งที่เป็นที่ตั้งของศรัทธาหรือความเชื่อไว้สิ่งหนึ่ง หรืออย่างหนึ่ง เช่นมีพระเป็นเจ้าเป็นที่ตั้งของศรัทธา ถ้าเป็นอย่างนี้ ก็ต้องปล่อยศรัทธา หรือปลงศรัทธาหมดทั้ง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ลงในพระเป็นเจ้า อะไร ๆ ทั้งหมดก็ต้องยกให้เป็นไปตามหลักที่ว่า "เป็นความต้องการหรือเป็นพระประสงค์ของพระเป็นเจ้า" เพื่อให้คนเหล่านั้นไม่มีความทุกข์ใจ เพราะอาศัยกำลังศรัทธาแรงกล้านั้นมาเป็นเครื่องตัดเสีย ตัวอย่างเช่น เขาเจ็บไข้ได้ป่วยกระวนกระวายทรมานกาย อย่างไรก็ตามถ้าเขาสามารถที่จะมีศรัทธาปลงลงไปทั้ง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ว่าเป็นพระประสงค์ของพระเป็นเจ้า จริง ๆ แล้ว เขากลับยินดีเสียอีก ในการที่ตนได้เป็นไปตรงตามความประสงค์ของพระเป็นเจ้า แม้ที่สุดแต่ว่าจะต้องตายไปก็ถือว่าเป็นความประสงค์ของพระเป็นเจ้า จะยากจนเข็ญใจตกระกำลำบากก็ถือว่าเป็นการสั่งสอน เป็นการทดลองความภักดีในพระเป็นเจ้า จะมั่งมีศรีสุขเป็นเศรษฐีรุ่มรวย ก็ไม่อวดดิบอวดดีว่าเป็นฝีมือของตัวเอง แต่ถือว่าเป็นความโปรดปรานหรือเป็นพระประสงค์ของพระเป็นเจ้า ความทุกข์อันใดจะเกิดขึ้นมาในลักษณะอย่างใดก็ไม่ทุกข์ เพราะถือว่าเป็นการจัดการทำของพระเป็นเจ้า เขาก็สามารถที่จะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้อย่างที่ไม่มีความทุกข์ และเป็นที่พอใจอย่างยิ่งของเขา ด้วยอำนาจแห่งศรัทธานั้นก็ได้เหมือนกัน

ความทุกข์อันใดจะเกิดขึ้นมาในลักษณะอย่างใดก็ไม่ทุกข์

เพราะถือว่าเป็นการจัดการทำของพระเป็นเจ้า

เขาก็สามารถที่จะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้อย่างที่ไม่มีความทุกข์

ส่วนพวกที่ทำความพ้นทุกข์ด้วยความพากเพียรโดยตรง นั้นมีวิธีที่จะฝึกฝนการบังคับในทางจิต หรือทางสมาธิ หรือทางฌาน ทางสมาบัติ บังคับจิตของตัวให้อยู่ในอำนาจได้ตามที่ต้องการ คือไม่ให้ไปรู้สึกทุกข์ไปรู้สึกร้อน ไปหวาดไปกลัว เป็นต้น แต่ให้มาสงบเงียบอยู่ในฌานในสมาบัติได้จนตลอดเวลา จนกระทั่งถึงวันดับจิต เขาเป็นผู้สามารถบังคับจิต ไม่ให้ไปรับอารมณ์ที่ไม่ปรารถนาให้รับอย่างใด ๆ แล้วก็บังคับจิตให้กำหนดไว้แต่อารมณ์ที่พึงปรารถนา เช่นความเป็นหนึ่งในอารมณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วก็หยุดอยู่ในอารมณ์อันนั้น จนเป็นสมาธิหรือสมาบัติ เป็นความติดใจอยู่ได้ในลักษณะที่ตนพอใจจนปราศจากความทุกข์ แต่ว่าอยู่ได้ด้วยอำนาจของการบังคับ ในกรณีที่เป็นความเจ็บไข้ได้ป่วย เขาก็ข่มทุกขเวทนาไว้ด้วยกำลังจิต มิให้ปรากฏแม้ความรู้สึกรัก โกรธ เกลียด กลัว เป็นต้น ก็ถูกข่มไว้ด้วยอำนาจฌานอย่างเดียวกัน อย่างนี้เรียกว่าเป็นวิธีเอาตัวรอดจากความทุกข์ได้ด้วยอำนาจของวิริยะ คือการทำการบังคับจิตอันแรงกล้า ซึ่งรวมการบังคับกายอยู่ด้วยในตัว

สำหรับศาสนาประเภทที่ ๓ นั้น ทำความพ้นทุกข์ด้วยปัญญาจะต้องมีวิธีการที่เป็นไปในทางของปัญญา ให้เข้าใจแจ่มแจ้งในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริงว่า อะไรเป็นอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือเห็นว่าเป็นของไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จนจิตเบื่อหน่าย ถอยออกมาเสียจากสิ่งทั้งปวง ไม่ยึดมั่นสิ่งใดไว้ด้วยอำนาจอุปาทาน ก็ไม่มีความอยากหรือตัณหาที่เป็นเหตุแห่งทุกข์จึงเลยไม่มีความทุกข์ วิธีนี้เรียกว่าเป็นการเอาชนะความทุกข์ด้วยกำลังปัญญา

ในโลกเราโดยสรุปแล้วมีลัทธิศาสนาซึ่งยึดหลักเป็นที่พึ่งต่างกันเป็น ๓ ประเภทดังนี้ เราผู้จะเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ของเรา เกี่ยวข้องกับผู้เป็นศาสนิกแห่งศาสนานั้น ๆ ซึ่งมีหลักแห่งการยึดต่างกันนั้น อาจจะพลั้งพลาดถึงกับทำสิ่งที่เป็นอคติลงไปได้ ถ้าหากว่าเรายึดแต่เพียงหลักใดหลักหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักของตัวเองอย่างเดียว การรู้หลักกว้าง ๆ ถึงความแตกต่างระหว่างลัทธิศาสนาว่ามีอยู่อย่างไร แล้วปฏิบัติให้สมกันกับกรณีนั้น ๆ ให้สำเร็จประโยชน์ได้ทุกเมื่อ จึงเป็นสิ่งที่ท่านผู้เป็นตุลาการจะต้องคำนึงถึง และกำหนดไว้ในฐานะเป็น**ตัวอย่างสำหรับเทียบเคียงเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้โดยเรียบร้อยบริบูรณ์** และเป็นหลักสำหรับเตือนตนว่า อคตินั้นมีทางมาจากการไม่รู้เท่าถึงการณ์ หรือจากที่เรารู้จักผู้อื่นพวกอื่นน้อยเกินไปได้ไม่น้อยเลย ด้วยเหตุนี้ทุกคนจึงจำเป็นที่จะต้องเปิดจิตใจของตนให้กว้างด้วยอำนาจความปล่อย ความยอมให้แก่ลัทธิศาสนาต่าง ๆ ทั่ว ๆ ไป ตามชั้นตามลำดับแห่งลัทธินั้น ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่ว่าถ้าเราประมวลสงเคราะห์ ก็ย่อมสงเคราะห์ลงในคำว่า **"ธรรม"** ได้ด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าศาสนาใด ๆ ในโลกนี้

การรู้หลักกว้าง ๆ ถึงความแตกต่างระหว่างลัทธิศาสนาว่ามีอยู่อย่างไร

แล้วปฏิบัติให้สมกันกับกรณีนั้น ๆ ให้สำเร็จประโยชน์ได้ทุกเมื่อ

จึงป็นสิ่งที่ท่านผู้เป็นตุลาการจะต้องคำนึงถึง

และกำหนดไว้ในฐานะเป็นตัวอย่างสำหรับเทียบเคียง

เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้โดยเรียบร้อยบริบูรณ์

สำหรับพุทธศาสนาเรา อยู่ในพวกอาศัยกำลังปัญญาเป็นเบื้องหน้า สำหรับทำความรอดพ้น ถึงอย่างนั้นก็ยังแบ่งแยกเป็นลัทธินิกายต่าง ๆ กัน การที่จะถือให้เป็นแบบอย่างแต่อย่างเดียวนั้น ไม่เป็นวิสัยที่จะทำได้ เช่นลัทธิพุทธศาสนาที่เรียกตัวเองว่า **เถรวาท** หรือที่คนอื่นเรียกว่า **หินยาน** คือพุทธศาสนาอย่างไทย อย่างลังกา อย่างพม่า เหล่านี้ตั้งอยู่ในฐานะที่ต่างกันเป็นอันมาก จากอีกพวกหนึ่ง ซึ่งเรียกตัวเองว่า **มหายาน** สถาบันซึ่งยึดถือกันมั่นคงของฝ่ายเถรวาทนั้นก็คือ การที่ไม่ยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสิ่งใด ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้แล้ว ข้อนี้ตรงกันข้ามจากฝ่ายมหายาน ที่นิยมแก้ไขเปลี่ยนแปลงทันทีที่รู้สึกว่าควรจะปรับให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยเหตุนี้เองพุทธศาสนาอย่างเถรวาทจึงยังมีอะไร ๆ คล้ายกับที่เป็นอยู่ในสมัยครั้งพุทธกาลเป็นอย่างมาก แม้ที่สุดแต่การกินอยู่ นุ่งห่ม และการทำกิจประจำวันก็ยังเหมือนกับเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว ส่วนฝ่ายมหายานนั้น มีการปรับปรุงกันใหม่ทุกอย่างทุกประการ แม้กระทั่งตัวหลักลัทธิ ดังนี้ เป็นต้น ท่านผู้เป็นตุลาการคงจะมีหน้าที่การงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับนิกายของพระพุทธศาสนาทุก ๆ นิกายอยู่บ้างเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้นจึงควรจะศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ เป็นการเพิ่มเติมให้เพียงพอ อย่างน้อยที่สุดก็ควรจะกำหนดจดจำใจความสั้น ๆ ของความแตกต่างระหว่าง **เถรวาท** กับ **มหายาน** นี้ไว้

พุทธศาสนาอย่างเถรวาท
จึงยังมีอะไร ๆ คล้ายกับที่เป็นอยู่ในสมัยครั้งพุทธกาลเป็นอย่างมาก
แม้ที่สุดแต่การกินอยู่ นุ่งห่ม และการทำกิจประจำวัน
ก็ยังเหมือนกับเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว

ตัวอย่างแห่งสถาบันที่ถือกันมั่นคงของฝ่ายเถรวาท นั้น อาตมาจะยกมาเป็นตัวอย่างสักข้อหนึ่ง เช่นในวินัยมีอยู่ว่า จะไม่ยอมบวชคนที่บิดามารดาไม่อนุญาต ฉะนั้นเราจึงไม่ยอมบวชให้แก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานอะไร อันแสดงว่าบิดามารดาอนุญาต ครั้นมาถึงสมัยนี้ มีระเบียบอะไรต่าง ๆ ของโลกปัจจุบันที่เขาจัดตั้งกันขึ้น อย่างที่เรียกว่าสิทธิสากลของมนุษยชนควรจะทำได้ เช่นเขาเป็นผู้ใหญ่ เป็นอิสระแก่ตัวแล้ว เมื่อเขายกเอาสิทธิสากลของมนุษยชน ซึ่งเป็นที่ลุ่มหลงของคนในสมัยปัจจุบันนี้เป็นอย่างยิ่งชนิดนั้นมาอ้าง มันก็เป็นข้อแก้ตัวให้รอดไปได้ แต่ทางฝ่ายเถรวาทเรายังคงถือตรงตามเดิมทุกประการ เขาจะอ้างสิทธิมนุษยชนอันประเสริฐของเขาให้คอแห้งแหบอย่างไร เราก็ไม่ยอมจะบวชให้แก่บุคคลที่แม้อายุจะมากเป็น ผู้ใหญ่เต็มที่แล้ว แต่ว่าบิดามารดาไม่ได้อนุญาต ดังนี้ เป็นต้น **นี่ก็มีความหมายอยู่ตรงที่ว่า เรายังคงรักษาตัวบทเดิมของพระวินัยหรือของพระพุทธบัญญัติต่าง ๆ ไว้โดยไม่ยอมแตะต้อง ถ้าข้อใดจะล้าสมัยจะพ้นสมัยไปก็ปล่อยให้คงล้าสมัยพ้นสมัยปรากฏอยู่ในพระคัมภีร์นั้น ๆ ไม่ยอมถอนออกและไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อปฏิบัติไม่ได้ก็ไม่ปฏิบัติ แต่เมื่อยังปฏิบัติได้อยู่ก็ยังคงปฏิบัติอย่างเคร่งครัด** หวังว่าท่านที่จะออกไปเป็นตุลาการ คงจะได้เผชิญปัญหาเหล่านี้ข้างหน้า ขอได้เคารพต่อสถาบันของพุทธศาสนาอย่างเถรวาทให้เหมาะสมแก่กรณีด้วย ส่วนที่เกี่ยวกับฝ่ายมหายานนั้นเชื่อว่าคงจะเป็นการสะดวกสบายกว่า ในการที่จะปฏิบัติหน้าที่อะไรไปตามที่เห็นสมควรแก่การแก้ไขเปลี่ยนแปลง เราไม่มีการยึดถือหลักเกณฑ์อย่างเดียวกัน ฉะนั้น ท่านทั้งหลายจะต้องอาศัยการพินิจพิจารณาที่เหมาะสมแก่กรณี เรียกว่าเป็นการทำให้ถูกให้ตรงตามลัทธินิกายของศาสนานั้น ๆ

ข้อต่อไปที่อาตมาอยากจะปรับความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง ก็คือ **เรื่องที่เกี่ยวกับเจตนาของตุลาการ** เจตนาที่จะพิพากษาหรือจะสั่งบังคับคดีต่าง ๆ นั้นเป็นของสำคัญที่จะต้องตั้งไว้ในฐานะเป็นของบริสุทธิ์ นี่เคยมีผู้ถามปัญหาถึงข้อที่ว่า คำพิพากษาสั่งฆ่าคน หรือทำให้คนตกทุกข์ลำบากนั้น จะมีส่วนที่เป็นวิบากกรรม อันจะสนองแก่ผู้เป็นตุลาการด้วยหรือหาไม่ ข้อนี้ อาตมาก็ได้เคยตอบไปบ้างแล้ว และยังอยากจะขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ต้องถือเอา "**เจตนาเป็นตัวกรรม**" หรือเป็นใหญ่ เจตนานั้น หมายถึงความรู้สึกคิดนึกหรือความต้องการตามความประสงค์ในการที่จะทำสิ่งใด ๆ ลงไป ในที่นี้หมายถึงการที่จะพิพากษาอรรถคดี และสั่งบังคับคดีลงไป เราต้องประคับประคองเจตนาของเราให้ตั้งอยู่ในฐานะเป็นเจตนาของปูชนียบุคคลแห่งโลกให้เสมอไปเหมือนดังที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น **ถ้าเราเป็นผู้บูชาอุดมคติตั้งอยู่ในอุดมคติ จริง ๆ แล้ว ไม่ต้องกลัว เจตนานั้นย่อมจะบริสุทธิ์ผุดผ่องเอง และจะเป็นการทำไปด้วยมุ่งรักษาอุดมคติของผู้รักษาความเป็นธรรม หรือผู้คุ้มครองธรรมอยู่ในโลกนี้** การที่จำเลยจะต้องเป็นไปตามกรรม หรือตามบทบัญญัติที่อาศัยกฎเกณฑ์แห่งความยุติธรรมที่ได้วางกันขึ้นไว้นั้น ไม่ใช่สิ่งที่เราจะต้องรับผิดชอบ เราจะรับผิดชอบเฉพาะแต่เจตนาในการที่จะรักษาความยุติธรรมโลกแต่อย่างเดียว

คำพิพากษาสั่งฆ่าคน หรือทำให้คนตกทุกข์ลำบากนั้น
จะมีส่วนที่เป็นวิบากกรรม อันจะสนองแก่ผู้เป็นตุลาการด้วยหรือหาไม่
ข้อนี้อาตมาก็ได้เคยตอบไปบ้างแล้ว และยังอยากจะขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า
ต้องถือเอา "เจตนาเป็นตัวกรรม"

อาตมายังนึกไปถึงว่า แม้แต่**พวกที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการฆ่าคนโดยตรง** เช่นพวกเพชฌฆาตเป็นต้น ถ้าเขามีเจตนาในทำนองที่จะร่วมมือกันรักษาความยุติธรรมของโลก แล้วเขาก็ไม่ต้องรับบาปกรรมที่จะสนองในกรณีว่าเป็นผู้ฆ่าคน ส่วนเขาจะรับบาปกรรมอันอื่นใดบ้างเป็นพิเศษหรือไม่นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก แต่เรื่องเจตนาฆ่าคนนั้นคงไม่มีแน่ ถ้าหากว่าเขาเป็นผู้มีอุดมคติอย่างที่กล่าวนี้ประจำอยู่ในใจจริง ๆ **แม้ที่สุดแต่ทหารที่ถืออาวุธ**ที่จะต้องปล่อยอาวุธออกไปเพื่อเจตนาที่จะป้องกันรักษาความยุติธรรมของโลกก็จะไม่ต้องรับสนองบาปกรรมในฐานะที่เป็นการฆ่าคน ถ้าเจตนาไม่มีในการฆ่าคน มีแต่เจตนาในการที่จะรักษาความยุติธรรมของโลกไว้จริง ๆ เรากลัวอยู่แต่ว่าคนเหล่านั้นจะไม่มีเจตนาเช่นนี้เท่านั้น **แม้ที่สุดแต่บุคคลที่จะต้องป้องกันตัว** ในเมื่อมีศัตรูจู่โจมเข้ามาจะทำอันตราย เขาต้องป้องกันตัวโดยไม่มีการคำนึงว่าจะทำให้ฝ่ายโน้นเสียชีวิตหรือไม่ ถ้าหากว่าการป้องกันตัวของเขานั้นทำให้ฝ่ายโน้นเสียชีวิตลงไป โดยบทบัญญัติของกฎหมายก็ไม่ถือว่าเขาฆ่าคนหรือเจตนาจะฆ่าคน ถ้าหากว่าเขาจะมีโทษบ้าง ก็จะต้องมีโทษเพราะบทบัญญัติอื่น ไม่ใช่บทบัญญัติในเรื่องเจตนาจะฆ่า หรือเขาอาจจะไม่มีโทษเลยก็ได้เพราะไม่มีเจตนาจะฆ่าคนดังนี้ ธรรมในทางพุทธศาสนาล้วนแต่ถือหลักอย่างเดียวกันนี้ วินัยเป็นอันมากสำหรับพระภิกษุ ยกเว้นอาบัติโดยสิ้นเชิงแก่ภิกษุผู้ที่ไม่เจตนา แม้ว่าการกระทำนั้นมีผลถึงกับเป็นการทำให้เกิดการเสียชีวิตแก่บุคคลอื่นเหล่านี้เป็นต้น

เพราะเหตุดังกล่าวมานี้เอง อาตมาจึงขอยืนยันว่า **ผู้ที่พยายามรักษาอุดมคติของตุลาการไว้ประจำใจอยู่เสมอนั้น ย่อมจะมีเจตนาบริสุทธิ์ผุดผ่องในการที่จะรักษาธรรมของโลก ไม่มีเจตนาที่จะทำใครให้ลำบากหรือแกล้งทำใครให้เสียชีวิต และยังจะประกอบไปด้วยพรหมวิหารธรรมข้อสุดท้ายอีกด้วย คือ อุเบกขา มีความวางเฉยในเมื่อช่วยอะไรไม่ได้** ธรรมข้อนี้ท่านก็จัดเป็นพรหมวิหาร คือเป็นคุณสมบัติของพรหมด้วยเหมือนกัน เท่า ๆ กับข้อเมตตา กรุณา มุทิตา แม้ว่าจะเป็นข้ออุเบกขา คือจำเป็นจะต้องวางเฉย ในกรณีที่สัตว์จะต้องเป็นไปตามกรรม เมื่อประกอบไปด้วยพรหมวิหารธรรมข้อนี้ด้วย และมีอุดมคติแห่งบุคคลผู้รักษาธรรมของโลกด้วยเจตนาของเขา ย่อมบริสุทธิ์ผุดผ่องไม่มีบาปไม่มีกรรม เพราะการสั่งบังคับคดีทั้งจะเป็นการตั้งตนอยู่ในฐานะปูชนียบุคคลของโลกได้ด้วย โดยไม่ต้องสงสัยเลย

ผู้ที่พยายามรักษาอุดมคติของตุลาการไว้ประจำใจอยู่เสมอนั้น
ย่อมจะมีเจตนาบริสุทธิ์ผุดผ่องในการที่จะรักษาธรรมของโลก
ไม่มีเจตนาที่จะทำใครให้ลำบาก หรือแกล้งทำใครให้เสียชีวิต
และยังจะประกอบไปด้วยพรหมวิหารธรรมข้อสุดท้ายอีกด้วย คือ อุเบกขา
มีความวางเฉยในเมื่อช่วยอะไรไม่ได้

ข้อสุดท้าย อาตมาอยากจะแนะให้ตั้ง**ข้อสังเกตเป็นพิเศษอีกข้อหนึ่ง คือบุคคลที่เกี่ยวเนื่องกัน** เราทุกคนที่อยู่ในโลก ย่อมมีบุคคลที่เกี่ยวเนื่องกัน อยู่เป็นพวกเป็นหมู่เป็นคณะ ที่ใกล้ชิดที่สุดก็เรียกว่าครอบครัว บุคคลเหล่านี้เมื่อพิจารณาดูให้ดีแล้ว จะเห็นว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลอยู่ไม่น้อย ในการที่จะดลบันดาลให้สิ่งต่าง ๆ เป็นไปตามความต้องการของเขา เพราะฉะนั้น เราจึงจำเป็นที่จะต้องจัดการแก้ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลแวดล้อมนี้ ให้ลุล่วงไปด้วยดีด้วยเหมือนกัน เราจะพิจารณากันถึงประเภทที่เป็นของจำเป็นก่อน โดยเฉพาะก็คือครอบครัว **ผู้ที่เป็นตุลาการจะต้องมีภาระหนัก ที่จะป้องกันไม่ให้เรื่องของครอบครัวเกี่ยวพันถึงการปฏิบัติหน้าที่ตุลาการ** เพราะฉะนั้น จำเป็นจะต้องมีความสามารถพิเศษ หรือมีอุบายวิเศษซึ่งเป็นคุณธรรมวิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นทางที่ทำได้ทั้งในทางป้องกันและแก้ไข ในกรณีที่เป็นการป้องกันนั้น อย่างน้อยเราจะต้องทำให้คนข้างเคียงของเรา หรือครอบครัวของเราเป็นผู้ที่ตั้งตนอยู่ในศีลในธรรมเช่นเดียวกับเรา จึงจำเป็นที่จะต้องถือเป็นหน้าที่ว่าทุกคนจะต้องอบรมครอบครัวของตนให้ตั้งอยู่ในศีลในธรรมอย่างถูกต้องเช่นเดียวกับตน พ่อบ้านจะต้องมีหน้าที่อบรมคนทุกคนในครอบครัวของตนให้ตั้งอยู่ในศีลในธรรม มิฉะนั้นแล้วจะเป็นภัยแก่พ่อบ้านนั้นเอง

ผู้ที่เป็นตุลาการจะต้องมีภาระหนัก
ที่จะป้องกันไม่ให้เรื่องของครอบครัวเกี่ยวพันถึงการปฏิบัติหน้าที่ตุลาการ
เพราะฉะนั้น จำเป็นจะต้องมีความสามารถพิเศษ
หรือมีอุบายวิเศษซึ่งเป็นคุณธรรมวิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง
อันเป็นทางที่ทำได้ทั้งในทางป้องกันและแก้ไข

สำหรับพ่อบ้านที่เป็นตุลาการด้วยแล้ว ยิ่งเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีครอบครัวที่ตั้งอยู่ในศีลในธรรม ผู้ที่ยังไม่มีครอบครัวก็ควรจะเลือกเฟ้นให้อย่างดีที่สุด ให้ได้ผู้เข้ามาร่วมครอบครัวนั้น เป็นคนตั้งอยู่ในศีลในธรรม ผู้ที่ยังไม่มีครอบครัวยังมีโอกาสเลือกได้มาก ไม่ควรเผลอตัวหาคู่ครองตามอารมณ์ ตามอำนาจกิเลส แต่จะหาคู่ครองตามอุดมคติของตุลาการ คือจะต้องเป็นผู้มาช่วยกัน หรือร่วมมือกันอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่การงานแห่งการรักษาความเป็นธรรมของโลกให้ลุล่วงไปด้วยดี สำหรับผู้ที่มีครอบครัวอยู่แล้ว ก็จะต้องถือเป็นภาระหน้าที่อย่างยิ่ง ในการที่จะสนใจพยายามฝึกฝนอบรมครอบครัวของตนให้ตั้งอยู่ในศีลในธรรม เพื่อจะไม่เกิดเป็นสิ่งที่เป็นอุปสรรคขัดขวาง หรือถึงกับทำลายการปฏิบัติหน้าที่บริสุทธิ์บริบูรณ์ของตนเสียในภายหลัง

ผู้ที่ยังไม่มีครอบครัวก็ควรจะเลือกเฟ้นให้อย่างดีที่สุด

ให้ได้ผู้เข้ามาร่วมครอบครัวนั้น

เป็นคนตั้งอยู่ในศีลในธรรม

ผู้ที่ยังไม่มีครอบครัว ยังมีโอกาสเลือกได้มาก

ไม่ควรเผลอตัวหาคู่ครองตามอารมณ์ ตามอำนาจกิเลส

แท้ที่จริง เราควรจะถือตรงกันทุกคนว่า **การอบรมครอบครัวให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมนั้น เป็นความจำเป็นเท่า ๆ กับการปฏิบัติหน้าที่การงานอื่น ๆ** มิฉะนั้นต้องประสบความยุ่งยากหม่นหมอง จนเหมือนกับตกนรกทั้งเป็นโดยไม่ต้องสงสัย ครอบครัวของตุลาการ ควรจะตั้งอยู่ในฐานะเป็นปูชนียบุคคลระดับหนึ่งไปทั้งครอบครัว เช่นเดียวกับครอบครัวของปูชนียบุคคลอื่น ๆ โดยเฉพาะในครั้งโบราณ บุคคลจำพวกพราหมณ์ หรือผู้สั่งสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นผู้ครองเรือนเหล่านี้ ถ้าเราดูตามหลักเกณฑ์ที่เขาถือกันมาแต่กาลก่อน เขาระมัดระวังคนที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัวก็ด้วยเหตุนี้เอง พวกพราหมณ์จะไม่ยอมแต่งงานกับพวกวรรณะอื่น นอกจากที่เป็นพราหมณ์มีคุณสมบัติต่าง ๆ เหมือนกันหรือเข้ากันได้ เพื่อไม่มาเป็นอุปสรรคต่าง ๆ ในการที่บุคคลนั้นจะปฏิบัติหน้าที่เป็นพราหมณ์ หรือเป็นครูบาอาจารย์ของบ้านเมือง โดยเฉพาะหน้าที่ที่จะต้องอาศัยบุคคลพิเศษเช่นนี้ จำเป็นที่จะต้องมีการเลือกเฟ้นหรือมีการคบหาสมาคมกันแต่ในบุคคลที่มีอุดมคติตรงกันดังกล่าวแล้ว เราจึงควรจะนำหลักเกณฑ์อันนี้มาใช้เป็นหลักปฏิบัติหรือเป็นเครื่องป้องกันความยุ่งยากที่จะเกิดในอนาคตให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

ถ้าเราดูตามหลักเกณฑ์ที่เขาถือกันมาแต่กาลก่อน

เขาระมัดระวังคนที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัวก็ด้วยเหตุนี้เอง

พวกพราหมณ์จะไม่ยอมแต่งงานกับพวกวรรณะอื่น

นอกจากที่เป็นพราหมณ์มีคุณสมบัติต่าง ๆ เหมือนกันหรือเข้ากันได้

เพื่อไม่มาเป็นอุปสรรคต่าง ๆ

การที่มีสิ่งแวดล้อมหรือบุคคลแวดล้อมเป็นอุปสรรคเสียเองนั้น ขอให้ถือว่าเป็นโชคร้ายอย่างยิ่ง เป็นอัปมงคลอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าท่านทรงสรรเสริญการมีมิตรดีไว้อย่างยิ่ง จนถึงกับตรัสว่า การมีมิตรดีนั้นเป็นอะไร ๆ ทั้งหมดของความสำเร็จ ฉะนั้น ถ้าหากว่าบรรดาท่านที่เป็นตุลาการได้บุคคลข้างเคียงที่แวดล้อมดี หรือถึงกับช่วยกันสงวนศักดิ์ศรีของตุลาการได้ด้วยกันทั้งครอบครัวแล้ว ย่อมจะเป็นการประพฤติธรรมทั้งครอบครัว ย่อมจะเป็นบันไดไปสู่สวรรค์กันทั้งครอบครัว ไม่เป็นการดึงไปสู่นรกทั้งเป็น เหมือนกับที่เราเห็น ๆ กันอยู่ในบางที่บางแห่งเป็นแน่นอน

พระพุทธเจ้าท่านทรงสรรเสริญการมีมิตรดีไว้อย่างยิ่ง

จนถึงกับตรัสว่า การมีมิตรดีนั้น

เป็นอะไร ๆ ทั้งหมดของความสำเร็จ

ทั้งหมดนี้ เป็นอันว่าเราได้พิจารณากันโดยละเอียดถึงข้อที่ควรสนใจ และระมัดระวังเกี่ยวกับการเป็นตุลาการในอนาคต ในข้อที่ว่าเราจะต้องประพฤติธรรมประจำหน้าที่ของเรา และต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับลัทธิศาสนาต่าง ๆ อย่างปลอดภัย เราจะต้องตั้งตนให้อยู่ในฐานะเป็นคนของโลก คือผู้พิทักษ์ความเป็นธรรมของโลก ไม่เลือกที่รักมักที่ชังในระหว่างบุคคล หรือแม้ในระหว่างชาติ ระหว่างประเทศ หรือแม้ในระหว่างโลกด้วยซ้ำไป ถ้าหากคดีจะเกิดขึ้นได้ระหว่างโลกมนุษย์กับโลกเทวดาเป็นต้น เพราะคำว่า **"ธรรม"** นั้น ไม่มีชาติ ไม่มีเชื้อชาติ เป็นของสิ่งเดียวกันในทุก ๆ โลก และเราจะต้องยึดถืออุดมคติที่ว่า การปฏิบัติหน้าที่เช่นนี้ ย่อมอยู่ในฐานะเป็นที่พึ่งของโลก อยู่ในประเภทที่เรียกว่าปูชนียบุคคลของโลก เมื่อผู้ใดสมัครเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เช่นนี้ก็จะต้องถืออุดมคติอันนี้ จึงจะราบรื่นหรือได้รับผลจากหน้าที่อันนี้

คำว่า "ธรรม" นั้น ไม่มีชาติ ไม่มีเชื้อชาติ
เป็นของสิ่งเดียวกันในทุก ๆ โลก
และเราจะต้องยึดถืออุดมคติที่ว่า
การปฏิบัติหน้าที่เช่นนี้
ย่อมอยู่ในฐานะเป็นที่พึ่งของโลก

เราควรถือเอาโอกาสที่เราได้โอกาสในการทำตนเป็นผู้พิทักษ์ความเป็นธรรมของโลก ที่เขายกขึ้นเป็นปูชนียบุคคลของโลกประเภทหนึ่งนี้ ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ลุล่วงไปด้วยดี โดยอาศัยหลักแห่งพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นมูลฐาน ทำการชนะตนเองให้ได้โดยเด็ดขาดก่อนแล้ว มีจิตใจที่เกลี้ยงเกลาจากอคติทั้งปวง ทำการวินิจฉัยอรรถคดี และสั่งบังคับคดีไปตามที่ธรรมจะชี้ช่องให้ หรือตามที่ธรรมจะชี้ชวนไป จนประสบกับความดีงาม ความเจริญสมตามความมุ่งหมายของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย ที่ว่าเกิดมาเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารนี้ ก็เพื่อจะศึกษาสิ่งทั้งหลายทั้งปวงจนรู้แจ่มแจ้ง สามารถถอนตนออกมาเสียได้จากความทุกข์ในวัฏฏสงสารด้วยกันทุกคน เราเสียอีกที่ตั้งตนอยู่ในฐานะเป็นที่พึ่งแก่บุคคลอื่น เพราะฉะนั้น จะต้องรับภาระมากขึ้นอีกส่วนหนึ่ง สำหรับปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นธรรมให้ประกอบด้วยธรรม เพื่อบุคคลอื่นให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ สมตามที่เขาจัดบุคคลประเภทนี้ไว้ ว่าเป็นที่พึ่งของโลกและเป็นปูชนียบุคคลของโลกทุก ๆ ประการ

อาตมาขอยุติการบรรยายในวันนี้ เพราะหมดเวลาเพียงเท่านี้.

อะไรเอ่ย?

ยิ่งคัดลอกยิ่งเลอะเทอะ

คำตอบที่สมบูรณ์

จะมีธรรมบรรณาการจากธรรมทานมูลนิธิ

<u>กรุณาส่งคำตอบไปที่</u>

ธรรมาศรมธรรมมาตา (วารสารธรรมมาตา)

สำนักงานอาคารคณะธรรมทาน

ด้านหน้าของสวนโมกขพลาราม

อำเภอไชยา

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐

*วงเล็บมุมซองว่า **“อะไรเอ่ย?”***

ภายในวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เฉลยปัญหา อะไรเอ่ย? (ฉบับที่แล้ว)

ถาม

เนื้องอกของศาสนาคืออะไร?

ตอบ

เนื้องอกของศาสนา คือสิ่งปิดบังห่อหุ้มเนื้อดีหรือแก่นแท้ของพุทธศาสนาให้ค่อย ๆ ลางเลือนไป ด้วยเหตุนี้สิ่งที่เราเรียกว่า พุทธ-ศาสนาจึงมีเพิ่มขึ้นมากมายหลายประเภท จากตัวแท้ของศาสนาที่มีอยู่ดั้งเดิม เกิดเป็นนิกายใหญ่และนิกายย่อย ๆ อีกตั้ง ๒๐-๓๐ นิกาย ที่กลายเป็น นิกายตันตระ ที่เนื่องกับกามารมณ์ไปก็มี

จึงจำเป็นที่จะต้องแยกแยะให้รู้จักตัวพุทธศาสนาเดิมแท้ไว้เสมอ จะได้ไม่หลงงมงายยึดถือที่หุ้มภายนอกหรือติดแน่นในพิธีรีตองต่าง ๆ จนเป็นการประพฤติผิดไปจากความมุ่งหมายเดิมที่ถูกต้องยิ่งขึ้น.

รายชื่อผู้ตอบถูก

๑. คุณเสถียร อักษรกาญจน์

๒. นาวาโทหญิง พาขวัญ ลออสอาด

๓. พระสงวน ฐิตสาโร

๔. คุณจุมพล อัครทรานนท์

๕. คุณชัยณรงค์ แซ่แต้

๖. คุณอารี หล่อประพันธ์

๗. คุณสุเทพ อินเทียม

๘. คุณมยุรี ไทยถิ่นงาม

๙. คุณประทุม บรรจงดวง

๑๐. คุณจันทร์พร พิมพาพร

สำหรับผู้ที่ร่วมตอบคำถาม ทางกองบรรณาธิการจะจัดส่ง**หนังสือธรรมะ** ไปยังท่าน

พุทธศาสตร์ กับ ไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์ แปลว่า ศาสตร์ของคนหลับอยู่

พุทธศาสตร์ แปลว่า ศาสตร์ของคนตื่นแล้ว

ไสยศาสตร์มีรากฐานอยู่ที่ความเชื่อ ไม่เกี่ยวกับปัญญา

พุทธศาสตร์มีรากฐานอยู่ที่ปัญญา

ถ้าจะใช้ความเชื่อ ต้องเป็นความเชื่อของปัญญา

หรือหลังจากที่มีปัญญา

แต่แยกกันเด็ดขาดดีกว่า

ไสยศาสตร์ ก็เอาศรัทธาและความเชื่อไป

พุทธศาสตร์ ก็เอาปัญญาหรือความรู้ไป

พุทธทาสภิกขุ

ที่นี่... มีคำตอบ

ถาม

มีพี่คนหนึ่งฝึกนั่งสมาธิมาตั้งแต่เด็ก ๆ ประเด็นคือเขาคิดว่าการนั่งสมาธิต้องเข้าฌานได้และมีนิมิต ไม่เช่นนั้นถือว่าไม่ก้าวหน้า เมื่อสองปีที่แล้วมีคนบอกเขาว่า ที่เขาปฏิบัติอยู่ไม่ถูกทาง ให้มีสติรู้กับปัจจุบัน เขาก็พยายามทำอย่างนั้นโดยที่ไม่เข้าฌาน แต่รู้สึกว่าที่ทำมาไม่ได้อะไร เพราะไม่เห็นนิมิตไม่เห็นอะไรเลย ก็เลยคิดจะกลับไปนั่งเข้าฌานแบบเดิมดีไหมคะ

และชาวพุทธควรจะยึดแต่สิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว เรื่องสมาธิเรื่องญาณไม่เอาได้ไหม?

ตอบ

การปฏิบัติถึงที่สุด คือให้มีปัญญารู้ความจริงของกายและใจ เพราะจะช่วยทำให้กิเลสลดลง ความทุกข์ลดลง และทำให้เกิดความสงบเย็นที่ยั่งยืนที่แท้จริง นิมิตที่แท้จริงไม่ได้ทำให้เกิดปัญญา ไม่ได้ทำให้ความทุกข์ลดลง แต่ทำให้เกิดความตื่นเต้น มีชีวิตชีวา หวือหวา

สิ่งที่จะวัดความก้าวหน้า คือ สงบเย็นและมีความเมตตากรุณามากขึ้นไหม ขึ้นชื่อว่าความยึดติดไม่ว่ายึดติดอะไรทุกข์ทั้งนั้น ยึดติดในนิมิต ยึดติดในความสงบก็ทุกข์ และทำให้เนิ่นช้า

ญาณมีประโยชน์ คือปัญญาชนิดหนึ่ง สมาธิก็มีประโยชน์ สัมมาสมาธิเป็นหนึ่งในมรรคมีองค์๘ เป็นสิ่งที่เกื้อหนุนกัน ต้องอย่ามองแต่ยอด มันต้องมีฐานถึงจะเกิดยอดได้.

พระไพศาล วิสาโล

ฝากใจไว้กับสติ

เรื่อง พระไพศาล วิสาโล / เอื้อเฟื้อภาพ อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์

ชีวิตคนเรามักมีเรื่องปัจจุบันทันด่วนอยู่เสมอ
แต่เหตุร้ายอาจเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก
แม้กระนั้นก็ไม่ควรประมาท
เพราะอาจจะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ
มาทดสอบอยู่เรื่อย ๆ ในลักษณะต่าง ๆ กัน

สติ หมายถึง ความระลึกได้ ความจำได้ ตรงข้ามกับความหลงลืม เรามีความระลึกได้อยู่แล้วเป็นปกติ เช่น จำเบอร์โทรศัพท์ของเพื่อนได้ จำทางกลับบ้านของตัวเองได้ จำเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เคยร่ำเรียนมาได้ นี่เป็นเพราะสติ บางครั้งเราระลึกได้เพราะตั้งใจนึก แต่บางครั้งก็ระลึกขึ้นมาได้เอง เช่น กำลังทำงานเพลิน ๆ ก็นึกขึ้นมาได้ว่าเย็นนี้ต้องโทรศัพท์ไปหาลูกชาย กำลังรีดเสื้ออยู่ก็นึกขึ้นได้ว่าเราต้มน้ำเอาไว้เป็นชั่วโมงแล้ว เรานึกขึ้นได้เพราะสติทำงาน

จะเห็นได้ว่าสติไม่ใช่เรื่องลี้ลับซับซ้อน แต่เป็นสิ่งที่เรามีอยู่แล้วตั้งแต่เกิด สติทำให้ไม่ลืมข้อมูล ไม่ลืมนัดหมาย ไม่ลืมการงาน รวมถึงไม่ลืมตัวด้วย มีสำนวนในภาษาไทยว่าได้ดีแล้วไม่ลืมตัว ความไม่ลืมตัวแบบนี้ก็เป็นหน้าที่ของสติเช่นกัน เช่น คนที่ยากจนมาก่อน พอได้ดีแล้วลืมเพื่อน ลืมผู้มีพระคุณ ต่อมามีคนมาเตือนสติให้ระลึกว่า สมัยก่อนเราเคยลำบากด้วยกันมา เมื่อได้ดีแล้วไม่ควรลืมเพื่อน ไม่ควรลืมกำพืด ไม่ควรลืมพ่อแม่ การระลึกได้ไม่ลืมตัวเช่นนี้ก็เป็นงานของสติเหมือนกัน คำว่าเตือนสติ แปลทำให้ไม่ลืม ทำให้ได้คิดขึ้นมา

สติบางครั้งก็แปลว่าความรู้ตัว ที่จริงความรู้ตัวคือสัมปชัญญะ สติกับสัมปชัญญะนั้นเหมือนฝาแฝด ใกล้กันมาก แต่บ่อยครั้งเราก็พูดรวม ๆ กันว่าสติ คนที่นอนสลบไสลอยู่ หลังจากที่หมอช่วยให้ฟื้นขึ้นมาเขาก็รู้ตัว รู้ตัวว่าอยู่ที่ไหน รวมทั้งจำได้ว่าเกิดอะไรขึ้น อย่างนี้เรียกว่าเขามีสติกลับมา คนที่หลับไหลเพราะเมา พอเราช่วยให้เขาตื่นขึ้นกลับมารู้ตัวใหม่ ก็เรียกว่าทำให้เขามีสติ

เรามีสติกันอยู่แล้วทุกคน คือระลึกได้และรู้ตัว สติยังหมายถึงความไม่ประมาทด้วย ความไม่ประมาท ในแง่หนึ่งหมายถึง ความระมัดระวังใส่ใจเนื่องจากระลึกได้ถึงอันตรายที่แฝงอยู่ เช่น กำลังขับรถอยู่ก็ระลึกได้ว่า อาจเกิดอันตรายขึ้นได้ ดังนั้นจึงขับรถอย่างระมัดระวังไม่ชะล่าใจ อย่างนี้เรียกว่าขับรถอย่างไม่ประมาท การระลึกได้ว่าอุบัติเหตุอาจจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ก็ได้ นี่ก็เป็นงานของสติ

ความไม่ประมาท ยังหมายถึงการไม่หลงใหลมัวเมาหรือลุ่มหลงในความสุขความสำเร็จ นักกีฬาบางคนได้รับชัยชนะมาหลายครั้งก็หลงตัวลืมตน จึงดูแคลนคู่ต่อสู้ว่าไม่มีน้ำยา นี่ก็คือความประมาทขาดสติ คนหนุ่มคนสาวที่มีสุขภาพแข็งแรงก็ประมาทได้เหมือนกันคือลุ่มหลงหรือเพลินในสุขภาพ จนสำคัญผิดคิดว่าจะไม่มีวันเจ็บป่วยหรือคิดว่าความตายยังอยู่อีกไกล อย่างนี้ก็เรียกว่าประมาท ในทางตรงข้าม ถึงแม้ว่าชีวิตจะราบรื่น ไม่ประสบเหตุร้าย แต่ระลึกอยู่เสมอว่าความตายจะเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ ดังนั้นจึงใช้ชีวิตอย่างใส่ใจ ไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ทำอะไรก็ระมัดระวัง อย่างนี้ก็เรียกว่าใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท จะทำอย่างนี้ได้ก็ต้องมีสติคือระลึกถึงความไม่เที่ยงของชีวิตตลอดเวลา

ความไม่ประมาทเป็นอีกชื่อหนึ่งของสติ เอามาใช้กับเหตุการณ์ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นข้างหน้า หรือใช้กับเหตุการณ์ที่จะต้องเกิดขึ้นก็ได้ เช่น การขับรถ การแข่งกีฬา อาจจะแพ้หรือชนะก็ได้ ถ้าเราไม่ประมาทก็อาจจะไม่แพ้ แต่บางอย่างเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้น ไม่มีทางหนีพ้น เช่น ความตาย คนที่ไม่ประมาทชีวิต เนื่องจากระลึกอยู่เสมอว่า สักวันหนึ่งฉันจะต้องตาย ความระลึกได้อย่างนี้เป็นหน้าที่ของสติ แต่สติแบบนี้ไม่ใช่ว่าจะเกิดขึ้นง่าย ๆ เพราะคนเราหลงลืมง่าย เวลามีความสุขความสบาย จึงลืมไปว่าสักวันหนึ่งจะต้องป่วยต้องตาย คนหนุ่มคนสาวที่มีสุขภาพแข็งแรง มีชีวิตที่สะดวกสบาย บ่อยครั้งก็นึกไม่ถึงว่าจะมีสิ่งเลวร้ายเกิดขึ้นกับตัวเองได้ นี่ก็เพราะเพลินกับความสะดวกสบายจนลืมตัว

ทุกคนมีสติอยู่แล้ว ไม่ใช่ต้องมาสร้างกันที่นี่ ทุกวันนี้เราก็ใช้สติในชีวิตประจำวันแทบจะตลอดเวลา เช่น เวลาล้างจานก็ระลึกได้ว่าจะวางจาน ชาม ช้อน ส้อมไว้ตรงไหน รีดเสื้ออยู่ก็ไม่ลืมว่าต้มน้ำอยู่ในครัว นัดเพื่อนไว้ก็จำได้และไม่เคยผิดนัดเพื่อน รวมทั้งใช้ชีวิตโดยไม่ลืมว่าวันหนึ่งจะต้องตาย จึงเตรียมพร้อมอยู่ตลอด ถามว่าแค่นี้พอไหม บางคนคิดว่ามีสติแค่นี้ก็พอแล้ว ไม่จำเป็นต้องมาฝึกสติ หรือเข้าวัดเลย แต่ในความเป็นจริงแล้วใช่ว่าชีวิตเราจะราบเรียบ หรือราบรื่นเป็นปกติไปหมดทุกอย่าง บางทีอาจมีสิ่งไม่คาดฝันหรือไม่ปกติเกิดขึ้นได้ เมื่อถึงตอนนั้นเราต้องมีสติมากพอที่จะรับมือกับสิ่งเหล่านี้ได้

ส่วนใหญ่แล้วสติที่เรามีหรือใช้ในชีวิตประจำวันนั้นมักไม่มากพอที่จะเอามารับมือกับเหตุการณ์ปัจจุบันทันด่วน หรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันได้ หรือไม่ก็เอาสติมาใช้ไม่ทันการณ์ ผลก็คือตกใจ หรือโมโหจนลืมตัว ทำสิ่งที่ไม่สมควรออกมา หรือไม่ก็จมอยู่ในความทุกข์ แต่ถ้าเรามีสติที่พัฒนาดีแล้ว เมื่อเจอกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน ก็จะตั้งหลักได้ ไม่ตระหนกตกใจ ไม่โมโหโกรธา ไม่ปล่อยให้เหตุร้ายมาครอบงำจิต สามารถสลัดความรู้สึกตื่นกลัวหรือโมโหออกไปได้

ชีวิตคนเรามักมีเรื่องปัจจุบันทันด่วนอยู่เสมอ แต่เหตุร้ายอาจเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก แม้กระนั้นก็ไม่ควรประมาท เพราะอาจจะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ มาทดสอบอยู่เรื่อย ๆ ในลักษณะต่าง ๆ กัน เคยได้ยินไหมว่าพอเกิดไฟไหม้ขึ้นมา บางคนรีบแบกตุ่มน้ำออกมาจากบ้าน ทั้ง ๆ ที่ของน่าขนมีอีกตั้งเยอะ เช่น โฉนดที่ดิน เพชรนิลจินดา โทรทัศน์ แต่ก็ไม่เอาออกมา กลับแบกตุ่มน้ำออกมาอย่างกระหืดกระหอบ อย่างนี้เรียกว่าไม่มีสติ ถ้ามีสติจะทำอย่างอื่นที่สำคัญกว่านี้

สิ่งหนึ่งที่เราต้องพบอยู่เสมอก็คือความพลัดพรากสูญเสีย ส่วนใหญ่เมื่อเจอแล้วก็รับมือไม่ทัน จิตพลัดจมอยู่ในความโศกเศร้าเสียใจ บางครั้งเราก็ต้องพบกับความผิดหวัง เช่น ผิดหวังในคู่ครอง ในการเรียน ในการงาน เรื่องเหล่านี้ไม่มีใครอยากเจอ แต่ก็ต้องเจอแน่นอน ไม่วันใดก็วันหนึ่ง ถามว่าถ้าเราเจอสิ่งเหล่านี้ สติที่มีอยู่รับมือไหวไหม ที่จะช่วยเราให้หายทุกข์ได้ ส่วนใหญ่เอาไม่อยู่หรอก บางคนเสียอกเสียใจจนถึงขั้นฆ่าตัวตาย เป็นข่าวให้เราได้ยินเป็นประจำ บางคนมุ่งมั่นว่าจะต้องเรียนให้จบภายใน ๓ ปีครึ่ง แต่พอรู้ว่า สอบไม่ผ่านวิชาหนึ่ง ต้องเรียนต่ออีกหนึ่งเทอม เสียอกเสียใจมาก จมอยู่ความเศร้าความเสียใจ ในที่สุดก็กระโดดตึกฆ่าตัวตาย นี่เป็นเพราะขาดสติ

มีนักศึกษาคนหนึ่งได้รับทุนเรียนดี จากโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน ได้ไปเรียนต่อที่ประเทศเยอรมัน แต่ไปถึงแล้วมีปัญหาเรื่องภาษา ภาษาเยอรมันไม่แข็งแรง จึงเรียนไม่ทันเพื่อน การเรียนตกต่ำ โทรศัพท์บอกพ่อแม่ว่าอยากกลับเมืองไทย พ่อแม่ก็ทัวงว่า อย่ากลับมาเลยลูก ถ้ากลับมาแล้ว จะกลับไปเรียนต่อที่เยอรมันอีกไม่ได้ นักศึกษาคนนั้นจึงกลุ้มใจ กินยาพาราเซทตามอลไป ๕๐ เม็ด พอฟื้นขึ้นมาก็ยังไม่หายกลุ้ม ภายหลังจึงกระโดดตึกฆ่าตัวตาย นี่ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ว่าสติที่เรามีในชีวิตประจำวันนั้น มักไม่มีกำลังเพียงพอที่จะรับมือกับความพลัดพรากสูญเสีย หรือความผิดหวัง หากเจอเหตุการณ์ที่ไม่สมหวังอย่างแรง ก็อาจทำให้ตัดสินใจทำร้ายตัวเองได้

ความผิดหวังของคนเรามีอยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. ประสบกับสิ่งที่ไม่น่ารักไม่น่าพอใจ
๒. พลัดพรากจากสิ่งที่น่ารักน่าพอใจ
๓. ปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้สิ่งนั้น

ถ้าชีวิตเราราบเรียบก็คงจะดี แต่ความเป็นจริงเส้นทางชีวิตคนเราล้วนมีหลุมมีบ่ออยู่ข้างหน้ามากบ้างน้อยบาง บางช่วงก็เป็นหุบเหวด้วยซ้ำ สติที่เรามีนั้นไม่ใช่หลักประกันที่จะช่วยให้เราผ่านพ้นมันไปได้อย่างราบรื่น เวลาเจอเส้นทางที่ขรุขระก็อาจจะสะดุดหลุม หรือโซซัดโซเซได้ บางทีจู่ ๆ ก็พลัดลงคู หรือตกเหวไปเลยก็มี ก็เพราะสติของเรายังอ่อนแอ ไม่ฉับไว ดังนั้น จึงจำเป็นที่เราจะต้องเจริญสติ เพื่อเพิ่มกำลังสติของเราให้มากกว่าที่มีอยู่เดิม เพื่อเผชิญและรับมือกับสิ่งที่ไม่คาดฝัน ความพลัดพรากสูญเสีย และสิ่งเลวร้ายไม่สมปรารถนาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้โดยไม่เสียผู้เสียคน

ที่จริงเราไม่ต้องรอว่าให้มีวิกฤตในชีวิตก่อน ไม่ต้องรอให้เกิดความพลัดพรากสูญเสียเสียก่อนจึงค่อยมาเจริญสติ เราควรเตรียมพร้อมก่อนที่มันจะเกิดขึ้น ขณะเดียวกันถึงแม้เหตุร้ายยังไม่เกิดการเจริญสติก็จะช่วยให้เรามีความสุขได้มากขึ้น มีชีวิตที่โปร่งเบากว่าแต่ก่อน ทำอะไรก็ทำได้ดีขึ้นเพราะไม่ลืมตัวหรือปล่อยใจไปกับความฟุ้งซ่านหรือความเครียด หรือกังวลอยู่กับอนาคต

ที่พูดมาจะเห็นว่าสติมีหลายระดับ มีตั้งแต่หยาบ ๆ ไปจนถึงละเอียด มีตั้งแต่งุ่มง่ามไปจนถึงฉับไว คนที่ตื่นจากสลบ พอมีสติกลับมา สติแบบนี้เป็นสติแบบหยาบ ๆ เป็นการรู้ตัวแบบหยาบ ๆ ยังมีสติและความรู้ตัวที่ละเอียดกว่านั้น เช่น รู้ตัวว่ากำลังฟุ้งซ่าน กำลังหงุดหงิดรำคาญใจ กำลังเศร้า กำลังทุกข์อยู่กับความเจ็บป่วย นี่เป็นสติและความรู้ตัวที่ละเอียด ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีกัน

การที่เราจำเบอร์โทรศัพท์ของลูกได้ จำได้ว่านัดหมายกับเพื่อนบ่ายนี้ จำได้ว่ามีงานอะไรคั่งค้าง นี่เป็นการระลึกได้ที่หยาบ มันยังมีความระลึกได้ที่ละเอียดและไวกว่านั้น เช่น เมื่อเราเผลอฟุ้งซ่าน แล้วระลึกได้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ กำลังกินข้าว อาบน้ำ หรือเดินอยู่ พอระลึกได้แล้วจิตกลับมาอยู่กับสิ่งที่ทำอยู่กับปัจจุบัน สติที่ทำให้ไม่คลาดไปจากปัจจุบันคือสติที่ฉับไว สติที่ทำให้ระลึกรู้กายและใจอย่างต่อเนื่อง คือสติที่ฉับไว เป็นสัมมาสติ ที่เราควรสร้างขึ้นให้มาก ๆ

ความระลึกได้และรู้ตัวอย่างนี้มีประโยชน์ คือ ทำให้เราไม่เผลอหรือพลัดหลงเข้าไปในความทุกข์ ไม่ทำให้ความทุกข์ลุกลามใหญ่โต คนที่เศร้า ท้อแท้ ผิดหวังจนฆ่าตัวตาย ก็เริ่มมาจากความผิดหวังที่สะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ มีบางคนที่ฆ่าตัวตายเนื่องจากกลุ้มใจเพราะมีสิวที่ใบหน้า ปัญหาของเขาเริ่มต้นมาจากจุดเล็ก ๆ แรก ๆ อาจจะรู้สึกอับอายเล็ก ๆ ที่เพื่อนล้อ แต่ตอนหลังก็ชักอับอายมากขึ้น รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ แล้วกลายเป็นกลุ้มใจอย่างหนัก อารมณ์เหล่านี้สะสมและลุกลามจนทำให้เขาเป็นบ้าเป็นหลัง เรื่องเล็กก็กลายเป็นเรื่องคอขาดบาดตาย จนกระทั่งทำร้ายตัวเอง หรือไม่ก็ทำร้ายคนอื่น นี่เป็นเพราะความลืมตัว ถ้าหากเรามีสติที่ฉับไว ความทุกข์ก็จะไม่ลุกลามขยายตัว พอรู้ตัวว่าทุกข์ก็หายทุกข์ทันที

เป็นเพราะชีวิตนั้นผันผวนไม่แน่นอน ถ้าไม่อยากถูกทุกข์ท่วมทับ เราก็จำต้องมาฝึกสติกัน ใครที่ปฏิบัติก็จะพบว่าถ้าเรามีสติว่องไว ใจจะฟุ้งซ่านไปได้ไม่ไกล ประเดี๋ยวก็กลับมาอยู่กับปัจจุบัน กลับมาอยู่กับกาย อยู่กับอิริยาบถ อยู่กับงานที่กำลังทำอยู่ บางครั้งความคิดหรืออารมณ์ความรู้สึกมันรุนแรงมาก เช่น พอครุ่นคิดเรื่องเก่า ๆ ที่เคยทำให้เจ็บปวด ถ้าสติเราไม่ไวพอ กว่าจะรู้ตัวก็คิดไปไกลหรือตีอกชกหัวไปแล้ว แต่ถ้าสติไว ก็จะรู้ตัวไว หลุดจากความฟุ้งซ่านทำให้ใจเราโปร่งเบาขึ้น

ความระลึกได้ ความรู้ตัว มีเป็นลำดับขั้น แต่ละขั้นจะละเอียดอ่อน และฉับไวมากขึ้น จะทำให้เราระลึกรู้ในปัจจุบันได้เร็ว ทำให้หลุดจากความทุกข์ได้เร็ว และเข้าถึงความสุขที่ประณีตขึ้น อย่าไปดูถูกความรู้ตัว ความระลึกได้ ความรู้ทัน ถ้าเราพัฒนาสติสัมปชัญญะ ไม่หลงไม่ลืม ก็จะเข้าใกล้นิพพานมาก เป็นวิถีสู่อิสระอย่างแท้จริง

หลวงปู่ดูลย์ อตุโลเป็นศิษย์รุ่นแรก ๆ ของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต หลายคนเชื่อว่าท่านเป็นพระอรหันต์ วันหนึ่งมีคนถามท่านว่า "หลวงปู่ครับ ทำอย่างไรจึงจะตัดความโกรธให้ขาดได้" **ท่านตอบสั้น ๆ ว่า "ไม่มีใครตัดให้ขาดได้หรอก มีแต่รู้ทัน เมื่อรู้ทันมันก็ดับไปเอง" จะรู้ทันได้ ก็เพราะมีสตินั่นเอง** ต่อมาคนก็ถามหลวงปู่ว่า ท่านมีความโกรธบ้างไหม หลวงปู่ตอบสั้น ๆ ว่า "มี แต่ไม่เอา"

ทำไมหลวงปู่ดูลย์จึงไม่เอาความโกรธ ก็เพราะท่านรู้ว่ามันไม่น่าเอา ความโกรธมันไม่น่าเอา แต่เราไม่มีสติ พอความโกรธเกิดขึ้น กว่าจะรู้ทัน มันก็ครองใจเราไปเรียบร้อยแล้ว เพราะสติเราอ่อน เหมือนกับยามเฝ้าประตูเมืองที่ไม่ตื่นตัว ศัตรูก็จู่โจมบุกเมืองได้อย่างฉับพลัน ยามเฝ้าประตูเมืองก็คือสติ สติที่เฝ้ารักษาใจเอาไว้ ความรู้เท่าทันนั้นมีอานิสงส์มากทีเดียว ถ้าเรารู้ทันได้ไวจิตจะหลุดพ้นจากอารมณ์อกุศลได้เร็ว เช่น ความโกรธ ใคร ๆ ก็รู้ว่ามันไม่น่าเอา แต่พอเกิดขึ้นทีไรก็เผลอกอดความโกรธเอาไว้ทุกที นั่นก็เพราะลืมตัว

สิ่งที่ไม่น่าเอา เมื่อเกิดขึ้น สติเตือนให้เรารู้ทัน แต่ก็ไม่ใช่แค่นั้น แม้สิ่งที่เราคิดว่าน่าเอา สติก็เตือนเราเหมือนกันว่าอย่าไปเอานะ เพราะมันก็มีความทุกข์แฝงอยู่ ชื่อเสียงเกียรติยศ ทรัพย์สมบัติ ความสำเร็จ หากได้มา ถ้าเรามีสติไม่ไวพอ เราก็จะหลงใหลในสิ่งเหล่านี้ที่เรียกว่า โลกธรรม โดยที่เราไม่รู้ว่า ถ้าหลงใหลหรือเพลิดเพลินมันแล้ว ความทุกข์จะตามมา เพราะเมื่อจิตลอยฟ่องเนื่องจากเพลิดเพลินในสุข ถึงเวลาสุขผันแปรเลือนหายไป จิตก็ถอยจมตกต่ำ ยิ่งลอยสูง ตกลงมาก็ยิ่งเจ็บ

สิ่งที่น่าเอาทั้งหลาย ล้วนไม่ยั่งยืน ไม่มีใครชนะได้ตลอด สักวันก็ต้องประสบกับความพ่ายแพ้ คนที่เป็นที่หนึ่งมาตลอด หากเพลิดเพลินในความเป็นเบอร์หนึ่ง เวลาพ่ายแพ้แม้เป็นที่สอง ก็จะเป็นทุกข์มากกว่าคนที่ไม่เคยชนะ ส่วนคนหลังนั้นหากจะแพ้อีกครั้งก็รู้สึกเฉย ๆ แต่ถ้าเรามีสติ หากหลงเพลินในชัยชนะและความสำเร็จ สติก็จะช่วยให้รู้ทัน และกลับมารู้ตัว ไม่หลงเพลิน และถ้ามีปัญญาด้วยแล้ว เราก็จะไม่หลงยึดมัน เพราะเรารู้ว่า สิ่งที่เป็นบวกหรือน่าเอา เช่น ความสุข ความสำเร็จนั้น ไม่ต่างจากหางงู ถ้าจับเอาไว้แล้วปล่อยไม่ทัน งูก็จะแว้งมากัดเราได้

ถ้าเรามีสติไม่ไวพอ เราก็จะหลงใหลในสิ่งเหล่านี้ที่เรียกว่า โลกธรรม
โดยที่เราไม่รู้ว่า ถ้าหลงใหลหรือเพลิดเพลินมันแล้ว ความทุกข์จะตามมา
เพราะเมื่อจิตลอยฟ่องเนื่องจากเพลิดเพลินในสุข
ถึงเวลาสุขผันแปรเลือนหายไป จิตก็ถอยจมตกต่ำ
ยิ่งลอยสูง ตกลงมาก็ยิ่งเจ็บ

ความสำเร็จ ชัยชนะ และโชคลาภเปรียบเหมือนหางงู ถ้าจับแล้วปล่อยไม่ทัน งูก็แว้งมากัดเราจนได้ ดังนั้นต้องปล่อยให้ไว ครูบาอาจารย์บางครั้งก็เปรียบสิ่งเหล่านี้เหมือนกับเหยื่อที่มีเบ็ดซ่อนอยู่ พอปลาเห็นเหยื่อก็จะรีบเข้าไปฮุบ ตอนฮุบเหยื่อใหม่ ๆ ก็จะรู้สึกอร่อย มีความสุข แต่สักพักก็จะรู้สึกเจ็บปวดเมื่อเบ็ดทะลุปาก ทรัพย์ ยศ สรรเสริญ สุขหรือที่เรียกว่าโลกธรรมฝ่ายบวก เป็นเช่นนี้ คือแฝงไปด้วยทุกข์ ตอนได้เสพหรือได้ครอบครองใหม่ ๆ ก็จะมีความสุข มีความเพลิดเพลิน แต่ส่วนใหญ่ไม่รู้หรอกว่านั่นแหละคือที่มาแห่งความทุกข์ เพราะมันเป็นไปตามหลักอนิจจัง มีลาภก็เสื่อมลาภ มียศก็เสื่อมยศ เมื่อมีสรรเสริญก็มีนินทา ทุกครั้งที่เราดีใจเมื่อได้รับคำสรรเสริญ เวลาถูกตำหนิหรือถูกด่าเราก็จะทุกข์ทันที ถ้าเราไม่อยากทุกข์เมื่อถูกตำหนิ ก็อย่าดีใจเวลาได้รับคำชม ถ้าเราไม่อยากทุกข์เวลาเสื่อมลาภเสื่อมยศ ก็อย่าดีใจเวลาที่ได้ลาภได้ยศ ได้กับเสียเป็นของคู่กัน เช่นเดียวกับฟูและแฟบ ยิ่งฟูมากเท่าไหร่ก็แฟบง่ายมากเท่านั้น

ความสำเร็จ ชัยชนะ และโชคลาภเปรียบเหมือนหางงู

ถ้าจับแล้วปล่อยไม่ทัน

งูก็แว้งมากัดเราจนได้

ความสุขนั้นไม่เที่ยง เพราะสิ่งที่ทำให้เป็นสุขนั้นหาความแน่นอนไม่ได้ ที่จริงแม้สิ่งเหล่านั้นบางครั้งจะไม่เปลี่ยนแปลงเลย อย่างเช่น ยศ หรือ ทรัพย์ แม้จะยังไม่สูญหายเลย แค่มีเท่าเดิม เราก็ทุกข์แล้ว เพราะอยากจะได้มากขึ้น หรือไม่ก็เพราะเบื่อ เช่น เวลาเรากินอาหารอร่อย ๆ มื้อแรกก็รู้สึกว่าอร่อยดี มีความสุขที่ได้กิน แต่ถ้าเรากินอาหารจานเดิมทุก ๆ มื้อนานเป็นเดือน เราก็จะรู้สึกว่ามันไม่อร่อยแล้ว เริ่มเบื่อ เริ่มเลี่ยน จนถึงจุดหนึ่งก็เอียนและแทบอาเจียนออกมา ทั้งที่มันก็ยังอร่อยเหมือนเดิม รสชาติเท่าเดิม แต่เมื่อเราเสพไปนาน ๆ ความสุขก็จะเลือนหายไป เราไม่มีความสุขเหมือนเดิม อยากได้ของใหม่ เพื่อจะได้สุขเหมือนเดิม หรือเท่าเดิม เห็นไหมว่าไม่ต้องรอให้มันแปรเปลี่ยนหรือเสื่อมหรอก แค่มันอยู่คงที่หรือเท่าเดิม เราก็ทุกข์แล้ว เพียงแต่ว่าความทุกข์ไม่ได้เกิดขึ้นทันที แต่ค่อย ๆ คืบคลานออกมา หรือค่อย ๆ แสดงตัว นี้คือธรรมชาติของทุกข์ที่แฝงมากับความสุข หรืออยู่คู่กับความสุข

ความสุขนั้นไม่เที่ยง

เพราะสิ่งที่ทำให้เป็นสุขนั้นหาความแน่นอนไม่ได้

ที่จริงแม้สิ่งเหล่านั้นบางครั้งจะไม่เปลี่ยนแปลงเลย

อย่างเช่น ยศ หรือ ทรัพย์ แม้จะยังไม่สูญหายเลย แค่มีเท่าเดิม

เราก็ทุกข์แล้ว เพราะอยากจะได้มากขึ้น

ถ้าเรามีสติ หมั่นมองตนเสมอ ๆ ก็จะรู้ว่า ไม่ใช่แค่ความโกรธ ความเศร้าเท่านั้น ความเพลิดเพลิน ความดีใจ ความปีติ ความสำเร็จ ก็ไม่น่าเอาเหมือนกัน ถ้ามีคนถามหลวงปู่ดูลย์ว่า ท่านเคยดีใจไหม ท่านก็คงตอบว่ามี แต่ไม่เอา เหมือนกัน บวกกับลบที่จริงก็ไม่ต่างกัน มันมีธรรมชาติเหมือนกัน เพียงแต่มันมาคนละลักษณะเท่านั้นเอง สุดท้ายก็มีผลอย่างเดียวกันคือ ถ้าไปยึดมั่นถือมั่นก็เป็นทุกข์เท่ากัน ถ้าเรามีสติ ดูใจเสมอ ก็จะเห็นว่าไม่มีอะไรเที่ยงเลย มันเป็นเช่นนั้นเอง วันนี้เราชนะ พรุ่งนี้ก็อาจจะแพ้ วันนี้เราสำเร็จ พรุ่งนี้ก็อาจจะล้มเหลวได้ เราจึงไม่ควรประมาท และไม่ควรดีใจมาก วันนี้เขาชมเรา พรุ่งนี้เขาอาจจะด่าเราก็ได้ ถ้าระลึกได้อย่างนี้เราก็จะไม่ปลื้มกับคำชมมาก โลกธรรมมันก็เป็นเช่นนั้นเอง ถ้าไปยึดมั่น ก็ทำให้ทุกข์

ดังนั้นเมื่อเจริญสติ ก็ให้เราเพียงแต่เห็นทุกอย่างที่เกิดขึ้น โดยไม่เพลิดเพลินยินดีหรือต่อต้านผลักไส คิดดีก็ช่าง คิดไม่ดีก็ช่าง ดีใจก็ช่าง เสียใจก็ช่าง เราเพียงแต่รู้เฉย ๆ ดีใจก็รู้ว่าดีใจ เครียดก็รู้ว่าเครียด อย่าไปผลักไสหรือไขว่คว้า และอย่าไปสำคัญมั่นหมายว่า ฉันเครียด ฉันดีใจ เคยมีนักปฏิบัติธรรมคนหนึ่ง บอกหลวงพ่อคำเขียนว่า “วันนี้หนูเครียดมาก” หลวงพ่อตอบว่านักกรรมฐานไม่พูดแบบนั้น ให้พูดใหม่ เธอหยุดคิดสักพัก แล้วพูดว่า “วันนี้หนูเห็นมันเครียด” มันแตกต่างกันนะ ถ้า “หนูเครียด” ก็ทุกข์เลย แต่ถ้า “หนูเห็นความเครียด” ความรู้สึกจะเบากว่า ความดีใจหรือปีติก็เช่นกัน พอมันเกิดขึ้น ก็อย่าไปหลงเพลินว่าฉันดีใจ หรือรู้สึกว่าฉันดีใจ ให้เห็นความดีใจ เท่านั้นก็พอ เห็นปีติ เห็นทุกอย่างที่เกิดขึ้น โดยไม่ไปยึดมันว่าเป็นเราเป็นของเรา นี่แหละคือหน้าที่ของสติที่ฝึกฝนมาไวพอ ทำให้เราเห็นทุกข์โดยไม่ทุกข์

อาตมาจึงอยากจะเชิญชวนให้เราฝึกสติให้มาก แม้ว่าจะมีสติในชีวิตประจำวันดีอยู่แล้ว ก็อย่าประมาท เพราะเมื่อต้องเจอเรื่องที่พลิกผันไม่คาดฝัน เราอาจจะตั้งรับไม่ทัน จึงต้องฝึกสติเตรียมพร้อมไว้แต่เนิ่น ๆ ถึงแม้เหตุร้ายจะยังไม่เกิด สติที่ฝึกไว้ก็ไม่สูญเปล่า เพราะจะช่วยให้เราอยู่อย่างเป็นสุข โปร่งเบา.

สุข ทุกข์ มาจากไหน?

สำหรับชาวพุทธนี่ ความสุขมันต้องเกิดจากการกระทำของเรา

สุขหรือทุกข์นี่มันอยู่ที่การกระทำของเรา

มันไม่ได้อยู่ที่ว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับเรา

มันไม่ได้อยู่ที่ว่ามีใครทำอะไรเรา

การกระทำของเราเป็นตัวกำหนดเลย

ว่าสุขหรือทุกข์นี่จะเกิดขึ้นกับเราหรือเปล่า

อาจารย์พุทธทาสท่านบอกว่าสุขหรือทุกข์นี่

มันอยู่ที่ว่าเรากระทำถูกหรือกระทำผิดต่อสิ่งที่เรียกว่าผัสสะ

...ไม่ได้อยู่ที่ผลกรรมแต่ปางก่อน...

พระไพศาล วิสาโล

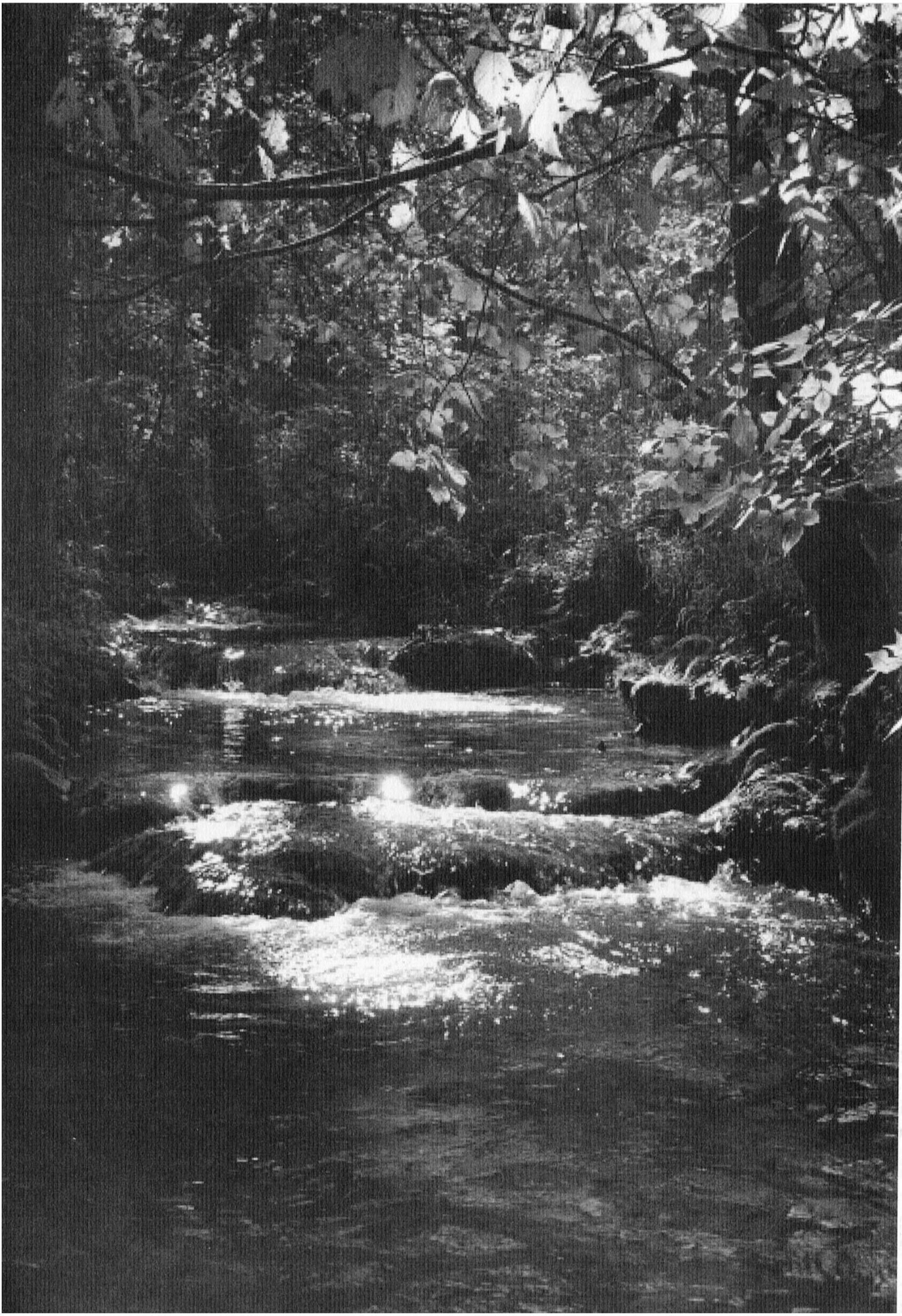

สายน้ำจะไหลผ่าน

เรื่อง ขวัญ เพียงหทัย/ เอื้อเฟื้อภาพ อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์

ทุกอย่างผ่านไปกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ไม่ว่าจะดีหรือเลว มันก็เกิดขึ้นกับช่วงเวลานั้น ๆ

กาลเวลาสะสมเรื่องราวไว้

แล้วสายน้ำก็จะไหลผ่านมันไปทุกเรื่องราว

ฉันไม่ได้จะเล่าหนังหรอกค่ะวันนี้ แต่จะเป็นบทสรุปของประโยคสุดท้าย ก่อนหนังจบในหนังเรื่อง A River Runs Through It

หนังเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของครอบครัวหนึ่ง มีพ่อกับลูกชายสองคน คนน้องไปเล่นการพนันและสุดท้ายถูกฆ่าตาย หนังค่อนข้างยาว มีจุดผูกพันคือ เมื่อได้มาพบกันพร้อมหน้า ทั้งสามได้ไปตกปลากันที่แม่น้ำด้วยกัน

ทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นความทรงจำ ตอนจบพระเอกก็อายุมากขึ้นเยอะแล้ว พ่อจากไปแล้ว เขากลับมาตกปลาคนเดียวอีกครั้งหนึ่ง

ทุกอย่างผ่านไปกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะดีหรือเลว มันก็เกิดขึ้นกับช่วงเวลานั้น ๆ กาลเวลาสะสมเรื่องราวไว้ แล้วสายน้ำก็จะไหลผ่านมันไปทุกเรื่องราว

ชีวิตก็เป็นเช่นนั้น

ในปัจจุบันขณะของเรา ไม่ว่าจะโดยรู้สึกตัวหรือไม่ รู้ทันความคิดหรือไม่ เราก็อยู่กับความคิดที่เกิดขึ้น อาจจะคิดถึงอดีต ห่วงถึงอนาคต แล้วจุกเครียดอยู่ในอก อันมาจากความอยากเปลี่ยนแปลงข้อที่ไม่ถูกใจ ทั้งเหตุการณ์หรือผู้คนที่อยู่ในคำนึงนั้น อยากให้เขาไม่เป็นอย่างนั้น เข้าใจอย่างนี้อย่าทำอย่างโน้น มีตัวเองเป็นศูนย์กลางความถูกต้องของจักรวาล

แต่ไม่มีอะไรเลยสักอย่างเดียวที่จะเป็นไปตามใจเรา ทุกอย่างเป็นไปอย่างที่จักรวาลจะให้มันเป็น

แม้จะรู้อย่างนั้น แต่เราก็ยังเผลอทุกข์ใจอยู่ดี

แม้จะรู้อย่างนั้น เราก็ยังช่วยตัวเองไม่ได้ ลงไปคลุกโคลนอยู่นาน

เหตุการณ์ต่าง ๆ จะเกิดขึ้นมาให้เราเห็น มีปัญหาเข้ามาให้เราแก้ บางอย่างที่ไม่น่าเกิดมันก็เกิด บางอย่างที่เราอยากให้เกิดมันก็ไม่เกิด ดู ๆ ชีวิตก็เป็นบทละครที่ตลก ๆ เหมือนกัน ดูเหมือนคนเขียนบทจะแกล้งพวกเราเล่นกันอย่างสนุกสนาน

พระธรรมสอนให้เรารู้จักเบื้องหลังงานเขียนบทนี้ แต่เราก็ไม่แข็งแรงพอจะเขียนบทใหม่เอง หรือแม้แต่จะเป็นคนดูที่ไม่หวั่นไหวตามไป

เมื่อมานั่งมองย้อนดูความคิด

บางเรื่องเราก็ปรุงไปเองว่าอยากให้คนอื่นเปลี่ยน ซึ่งรู้อยู่ว่าเป็นไปไม่ได้ ได้แต่ยอมรับว่าเขาเป็นเช่นนั้น อย่าเอามาหนักใจเรา ถือว่าเขาต้องเดินไปตามกรรมของเขา แม้จะเหมือนใจร้ายที่เพียงแต่ดู แต่มันก็เป็นความจริงว่า ถ้ากรรมเขามาอย่างนั้นแล้ว เราบอกเขาย่อมไม่ฟังด้วยแรงกรรมนั้นใหญ่ เราเป็นใครจะไปฝืนแรงกรรม ก็ได้แต่เตือนว่าเราเองอย่าทำอย่างเขาก็แล้วกัน

หลวงพ่อชาสอนว่า "อย่าไปแย่งบาปกับเขา"

บางเรื่องในอนาคต เราก็เดาเอาแล้วก็เตรียมตัวซะหนักหนา แต่ก็ไม่สำเร็จหรอก เหนื่อยเปล่า มันก็มาอย่างที่มันอยากจะมา ไม่เข้าทางที่เราเตรียม หรือบางอย่างก็ปรุงมากไป เช่นค่าเล่าเรียนหลานทั้งหมดจนจบ ๒๐ ล้าน(สมมุติ) วันนี้นั่งหาเงินแล้ว ความเป็นจริงก็คือหาแต่ค่าเทอมเดียวก่อนละกัน ที่พูดนี่หมายถึงว่าความคิดนั้นมันไปไกล และเร็วเลยเยอะจนตกใจ

แต่ความเป็นจริงก็เป็นอย่างที่พระธรรมสอนให้อยู่กับปัจจุบันขณะ คือ ให้เรื่องมันเกิดขึ้นแล้วก็ดูว่าจะทำอะไรได้บ้าง ทำไปให้ดีเท่าที่ทำได้ก็จบไปบทหนึ่ง ทำได้แค่นั้นจริง ๆ

ทั้งความคิดย้อนหลัง ความคิดข้ามไปข้างหน้า ล้วนพาจิตใจเหนื่อยยากเปล่าไปทั้งสิ้น

ไม่มีใครห้ามสิ่งใดที่จะเกิดขึ้นได้

ไม่มีใครกำหนดสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นได้

มันเพียงแต่เกิดขึ้นและกลายเป็นอดีตของเรา
แล้ววันเวลาก็ผ่านไป

เราพบเรื่องราวมากขึ้น ผ่านความเจ็บปวดมากขึ้น จนเริ่มเข้าใจและวาง เราเริ่มยอมรับบทละครของจักรวาลมากขึ้น

แล้ววันหนึ่งเราจะผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นมานั้นอย่างสงบ

เหมือนสายน้ำที่ไหลผ่านมันไป.

นิพพาน จุดปลายทางของชีวิต

พุทธทาสภิกขุ / เอื้อเฟื้อภาพ ธรรมทานมูลนิธิ

เบ็ญจขันธ์ที่หมดอวิชชา แต่ยังไม่แตกดับ

ยังดื่มรสพระนิพพานอยู่นั้น

ภาวะอันนี้ เราเรียกว่า สอุปาทิเสสนิพพาน หรือ นิพพานเฉย ๆ

เมื่อใดเบ็ญจขันธ์นั้นทำการแตกดับลงอย่างหมดเชื้อ

ภาวะอันนี้เราเรียกกันว่า อนุปาทิเสสนิพพาน หรือ ปรินิพพาน

เรื่องพระนิพพาน มิใช่เป็นเรื่องที่พูดให้จบ หรือให้เข้าใจกันได้ด้วยคำพูดเพียงสองสามคำ เพราะฉะนั้นผู้ศึกษาจะต้องอ่านทบทวนไปมา และทำการศึกษาคิดค้นตีความและเทียบเคียงหยั่งให้ถึงความหมายของศัพท์และประโยคไปโดยลำดับจริง ๆ ไม่อ่านอย่างสะเพร่าลวก ๆ หรือข้ามไปทั้งที่ไม่เข้าใจ จึงจะมีความรู้จักตัวพระนิพพานชัดเจนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ๆ จนกว่าจะลุถึงได้จริง ๆ ด้วยการปฏิบัติธรรมทางใจ ต่อไปนี้เป็นแนวการคิดค้นหาความเข้าใจ หรือคุณค่าของพระนิพพาน เพื่อก่อให้เกิดฉันทะในการบรรลุพระนิพพานแรงกล้ายิ่งขึ้นบ้างไม่มากก็น้อย

พระนิพพานไม่ใช่เป็นจิตต์ ไม่ใช่เป็นเจตสิกหรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับจิตต์โดยอาสัยจิตต์นั้น ไม่ใช่มีรูปร่าง เป็นก้อนเป็นตัวอันเป็นประเภทรูปธรรม ไม่ใช่สิ่งที่มีความดับลงไป หรือทั้งเกิดและดับสลับกันไปในตัว แต่พระนิพพานเป็นสภาวะแห่งธรรมชาติชนิดหนึ่ง และเป็นสิ่งเดียวเท่านั้น ที่ไม่ต้องตั้งต้นการมีของตนขึ้นเหมือนสิ่งอื่น แต่ก็มีอยู่ได้ตลอดไป และไม่รู้จักดับสูญ เพราะไม่มีเวลาดับ หรือแม้แต่แปรปรวน

สิ่งทั้งหลายอื่น ซึ่งมี ๆ อยู่ นอกจากพระนิพพานแล้ว แรกที่สุด มันต้องมีการเกิดขึ้น มันจึงจะมีอยู่ได้ และต้องดับไปในที่สุด แม้จะช้านานสักเพียงไรก็ตาม และยังต้องแปรไป ๆ ในท่ามกลางด้วย เพราะสิ่งนั้นมันมีการเกิดขึ้น แม้ที่สุดแต่ดวงอาทิตย์ ซึ่งวิทยาศาสตร์บอกว่ามีอยู่นานก่อนสิ่งใดในสากลจักรวาล มันก็ต้องกลายเป็นไม่มีไปสักวันหนึ่ง และเราจะไม่ได้เห็นมันในเวลาเช้า และลับหายจากสายตาไปในเวลาเย็นเช่นเดี๋ยวนี้ แม้ ดิน น้ำ ไฟ หรือความร้อน ลม หรืออากาศก็เช่นกัน จักต้องถึงสมัยหนึ่ง ซึ่งมันจะไม่มีอยู่ เพราะสิ่งเหล่านี้ มีการเกิดขึ้นมา และเกิดขึ้นได้ เป็นขึ้นได้ โดยต้องอาศัยสิ่งอื่น

ส่วนสิ่งที่เรียกว่า พระนิพพาน ไม่เป็นเช่นนั้น ไม่มีการเกิดขึ้น ทำไมจะต้องมีการอาศัยสิ่งอื่น เมื่อตัวเองมีของตัวเองได้ มันจึงไม่รู้จักดับ และจะมีอยู่ตลอดไปโดยไม่มีที่สุดหรือเบื้องต้น และเหตุนี้เอง พระนิพพาน จึงไม่ใช่สิ่งที่ใครจะกล่าวได้อย่างมีเหตุผลเลยว่า พระนิพพานนั้นเป็นอดีต อนาคต หรือเป็นปัจจุบันได้เลย ทั้งนี้ก็เพราะความมีอยู่แห่งพระนิพาพานนั้น แปลกกับความมีอยู่ของสิ่งอื่นอย่างสุดที่จะกำหนดมากล่าวได้ พระนิพพานมีอยู่ตลอดกาลอันไม่มีที่สุด มีเป็นของคู่เคียงกับกาลเวลาอันไม่มีที่สิ้นสุด แต่หากว่ากาลหรือเวลาจะเป็นสิ่งที่สิ้นสุดลงในวันหนึ่งได้ พระนิพพานก็ยังหาเป็นเช่นนั้นไม่

พระนิพพานมีอยู่ตลอดกาลอันไม่มีที่สุด
มีเป็นของคู่เคียงกับกาลเวลาอันไม่มีที่สิ้นสุด
แต่หากว่ากาลหรือเวลาจะเป็นสิ่งที่สิ้นสุดลงในวันหนึ่งได้
พระนิพพานก็ยังหาเป็นเช่นนั้นไม่

พระนิพพาน เป็นสิ่งที่เปิดโอกาสเตรียมพร้อมอยู่เสมอสำหรับที่จะพบกันเข้ากับดวงจิตของคนเราทุก ๆ คน หากแต่ว่าดวงจิตของเราตามธรรมดา มีอะไรบางอย่างเข้าเคลือบหุ้มเสียก่อน ไม่เปิดโอกาสให้พบกันได้กับพระนิพพานเท่านั้น พระนิพพานจึงไม่ปรากฏแก่เราว่ามีอยู่ที่ไหน ทั้งที่พระนิพพานอาจเข้าไปมีได้ในที่ทั่วไปยิ่งเสียกว่าอากาศซึ่งเรากล่าวกันว่ามีทั่วไปเสียอีก เมื่อเราไม่อาจกำหนดหรือเคยพบกับพระนิพพาน ก็เลยคิดไปว่าพระนิพพานไม่ได้มีอยู่ดังที่ท่านกล่าว เข้าใจว่าเป็นการกล่าวอย่างเล่นสำนวนสนุก ๆ ไป คนตาบอดมาแต่กำเนิดย่อมไม่รู้เรื่องแสงสว่าง หรือสีขาวแดงทั้งที่มันมีอยู่รอบตัวหรือถึงตัว ฉันใด ผู้บอดด้วยอวิชชาซึ่งห่อหุ้มดวงจิตก็ไม่รู้เรื่องพระนิพพาน ไม่อาจคาดคะเนพระนิพพานฉันนั้น จนกว่าเขาจะหายบอด

เราเกิดโผล่ออกมาจากท้องแม่สู่โลกนี้ บอดเหมือนกันหมดทุกคน จึงไม่อาจรู้เรื่องพระนิพพานได้ตั้งแต่แรกเกิด ยิ่งผู้ที่ตาเนื้อ ๆ ก็บอดเสียอีกด้วยแล้ว ไม่อาจรู้จักแสงหรือสี ก็ยิ่งร้ายไปกว่านั้น บอดตาไม่อาจรักษาได้ แต่บอดใจหรือบอดต่อพระนิพพานนั้น รักษาได้ ผู้ที่บอดตา แต่ถ้าเขาหายบอดใจ เขาก็ประเสริฐกว่าผู้ที่แม้ไม่บอดตา แต่บอดใจ นี่เราจะเห็นได้ชัด ๆ ว่าแสงแห่งพระนิพพานส่องเข้าไปถึงได้ในที่ที่แสงสว่างในโลกส่องเข้าไปไม่ถึง ดวงจิตของคนตาบอดอาจพบกับพระนิพพานได้ไม่ยากไปกว่าของคนตาดี ๆ แต่ว่าทุก ๆ คนที่ตาของเขายังเห็นแสงและสีได้ ก็ไม่ยอมเชื่อหรือสำนึกว่าตาของตนบอด ตาข้างนอกของเขาแย่งเวลาทำงานเสียหมด ตาข้างในจึงไม่มีโอกาสทำงาน แม้ที่สุดแต่จะรู้สึกว่าตาข้างในของฉันยังบอดอยู่ ก็ทั้งยากและยิ่งขึ้นไปกว่านั้น อาจไม่รู้สึกด้วยซ้ำไป ว่ามีตาข้างในอยู่อีกดวงหนึ่ง ซึ่งเป็นดวงสำคัญที่สุดด้วย

เมื่อเขาแก้ปัญหาชีวิตอันยุ่งเหยิง ซึ่งเป็นวิสัยส่วนของตานอกได้หมดจดสิ้นเชิง เขาก็ยังต้องพบกับความยุ่งยากอยู่อีก และเขาไม่ทราบว่านั่นมันเป็นวิสัยส่วนของตาใน ก็แก้ไขมันไม่ได้ ทำให้ว้าวุ่นไป โทษนั่นโทษนี่ เดาอย่างนั้น เดาอย่างนี้ ก็ไม่อาจพบกับความสุขอันแท้จริงเข้าได้เลย นี่ จะเห็นได้แล้วว่า เพราะแก้มันไม่ถูก คือไม่ได้ใช้ตาในแก้ ที่ไม่ใช้เพราะตาในยังบอด ที่ยังบอด เพราะตนยังไม่ได้รักษา ที่ยังไม่ได้รักษา ก็เพราะตนยังไม่รู้เลยว่า ตาในมีอีกดวงหนึ่ง เป็นตาสำหรับนิพพาน หรือความสุขอันเยือกเย็นแท้จริงของชีวิต

ใจของเราบอดเพราะอวิชชา คือความโง่หลงยิ่งกว่าโง่หลงของเราเองนั่นเอง เปรียบเหมือนเปลือกฟองไข่ที่หุ้มตัวลูกไก่ในไข่ไว้ เหมือนกะลามะพร้าวที่ครอบสัตว์ตัวน้อย ๆ ซึ่งเกิดภายใต้กะลานั่นไว้ ฯลฯ เหมือนเปลือกแข็งของเมล็ดพืช ซึ่งหุ้มเยื่อสารในสำหรับงอกของเมล็ดไว้ แม้แสงสว่างมีอยู่ทั่วไปมันก็ไม่อาจส่องเข้าไปถึงสิ่งนั้น จิตที่ถูกอวิชชาเป็นฝ้าห่อหุ้มก็ไม่อาจสัมผัสกับพระนิพพาน อันมีแชกอยู่อย่างละเอียดยิ่งกว่าละเอียดในที่ทั่วไป ตลอดถึงที่ที่แสงอาทิตย์ส่องลงไปไม่ถึง ฉันใดก็ฉันนั้น

พระนิพพานไม่ใช่จิต ไม่ใช่เจตสิกอันเกิดจากจิตแก่จิต
ไม่ใช่รูปธรรม ไม่ใช่เกิดจากเรา ไม่ใช่อะไรปรุงขึ้นทำขึ้น
มันเป็นเพียงสิ่งที่เข้ามาสัมผัสดวงใจเรา
ในเมื่อเราได้ดำเนินการปฏิบัติธรรมถึงที่สุด
เป็นการเปิดโอกาสให้แก่พระนิพพานได้ เท่านั้น

เมื่อใดเปลือกฟองไข่ กะลามะพร้าว เปลือกแข็งนั้น ๆ ได้ถูกเพิกออก หรือทำลายลง แสงสว่างก็เข้าถึง ทั้งที่ไม่ต้องมีใครขอร้องอ้อนวอน หรือขู่เข็ญบังคับมันเลย นี่ฉันใด เมื่อฝ้าของใจ กล่าวคือ อวิชชา อุปาทาน ตัณหา อันเป็นฝ้าทั้งหนาและบาง ทั้งชั้นนอก ชั้นกลาง ชั้นใน ถูกลอกออกแล้วด้วย "**การปฏิบัติธรรม**" แสงและรสแห่งพระนิพพาน ก็เข้าสัมผัสกันได้กับจิตนั่นเมื่อนั้นฉันนั้น เราจึงเห็นได้ชัดเจน เห็นได้อย่างแจ่มแจ้งทันทีว่า พระนิพพานไม่ใช่จิต ไม่ใช่เจตสิกอันเกิดจากจิตแก่จิต ไม่ใช่รูปธรรม ไม่ใช่เกิดจากเรา ไม่ใช่อะไรปรุงขึ้นทำขึ้น มันเป็นเพียงสิ่งที่เข้ามาสัมผัสดวงใจเรา ในเมื่อเราได้ดำเนินการปฏิบัติธรรมถึงที่สุด เป็นการเปิดโอกาสให้แก่พระนิพพานได้ เท่านั้น

ตัวพระนิพพานคืออะไรเล่า? เท่าที่กล่าวมาแล้ว กล่าวแต่ฝ่ายที่ไม่ใช่ ส่วนที่ใช่หรือลักษณะของพระนิพพานนั้นคืออะไร ในที่นี้ก่อนอื่นทั้งหมด ผู้อ่านต้องไม่เข้าใจว่าผู้บรรยายเป็นผู้ลุถึงพระนิพพาน หรือพบพระนิพพานแล้ว พึงเข้าใจแต่เพียงว่า เป็นนักศึกษาค้นคว้าด้วยกันเท่านั้น ถือเสียว่าเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้แก่กันและกัน เท่าที่จะได้มาจากการค้นคว้าภายในห้องทดลอง คือมันสมองและตามแนวแห่งพระบรมพุทโธวาทของพระผู้มีพระภาคองค์อรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าก็แล้วกัน พระนิพพานคืออะไรเล่า พระนิพพานคือสภาพชนิดหนึ่งซึ่งเป็นตัวความบริสุทธิ ความว่าง ความเบา ความสุขอันแท้จริง ความชุ่มชื่นเยือกเย็น ฯลฯ อย่างสุดยอด เป็นสภาพซึ่งแม้จะพูดว่า มีอยู่ก่อนสิ่งทั้งปวงก็ยังน้อยไป พูดว่าอยู่คู่กับสิ่งทั้งปวงก็ยังน้อยไป เพราะเป็นสภาพที่เป็นอยู่เช่นนั้นโดยตัวเองจนตลอดอนันตกาล เราจึงกล่าวว่าพระนิพพานคืออมตธรรม สิ่งที่ไม่มีการตาย

จิตของเราพบกันเข้ากับอมตธรรมนี้จริง แต่จิตนั้นหาใช่อมตธรรมไม่ พระนิพพานจึงคือสิ่งที่มีอยู่สำหรับให้เราหรือจิตพบ มันจะได้เยือกเย็นเป็นสุขถึงยอดสุดเพราะเหตุนั้นได้ และทุกคนควรพยายามทำเพื่อจะได้เสียก่อนแต่จะตายลงไป ถ้าจะปล่อยให้จิตท่องเที่ยวไปด้วยความบอดของมัน มันก็เที่ยวไปด้วยอาการอันซ้ำซากกับที่เคยเที่ยวมาแล้ว ไม่รู้กี่แสนชาติในวัฏฏสงสารอันยืดยาวนี้ การซ้ำแล้วซ้ำเล่าด้วยการเกิดแล้วตาย ๆ และในระหว่างเกิดตายก็เต็มไปด้วยความกดทับนั่น มันจะดีอะไร เพราะมันเป็นไปเองตามประสาความมืดบอดเช่นเดียวกับความล้มลุกคลุกคลานของตนคนตาบอด ซึ่งปราศจากไม้เท้าและผู้จูง การลืมตาและพบกับแสงสว่าง กล่าวคือพระนิพพานนี้นั้นมันเป็นยอดที่สุดของความสุข เป็นความหมดสิ้นของความสงสัยในสิ่งที่อยากจะรู้ เป็นยอดสุดของความรู้ของทุก ๆ โลก ทุก ๆ สมัยและทุก ๆ คน เพราะฉะนั้นเพียงเท่านี้ ก็เป็นการแสดงให้เห็นได้บ้างแล้วว่าพระนิพพานคือจุดปลายทางของชีวิตทุกคน ถ้าใครจะถามข้าพเจ้าก็ตอบดังนี้ เคยตอบมาแล้วก็ดังนี้ และจะตอบต่อไปอีกก็ดังนี้

ถ้าจะปล่อยให้จิตท่องเที่ยวไปด้วยความบอดของมัน

มันก็เที่ยวไปด้วยอาการอันซ้ำซากกับที่เคยเที่ยวมาแล้ว

ไม่รู้กี่แสนชาติในวัฏฏสงสารอันยืดยาวนี้

การซ้ำแล้วซ้ำเล่าด้วยการเกิดแล้วตาย ๆ

และในระหว่างเกิดตายก็เต็มไปด้วยความกดทับนั่น

มันจะดีอะไร เพราะมันเป็นไปเองตามประสาความมืดบอด

เช่นเดียวกับความล้มลุกคลุกคลานของตนคนตาบอด

ทุกคนต้องไปพระนิพพาน ทุกคนต้องลุถึงพระนิพพาน ไม่วันใดก็วันหนึ่ง ทั้งที่ในบัดนี้จะเป็นคนโง่หรือคนฉลาดก็ตาม ทุกคนจะจบการเดินทางของเขาลงในชาติที่บรรลุพระนิพพาน ในชาติที่ตาภายในของเขาหายบอด เพราะทุกคนมีที่สุดแห่งสังสารวัฏฏ์ เว้นแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น ทุกคนถูกธรรมชาติค่อย ๆ พยุงเขาขึ้น ๆ เรื่อย ๆ แต่จะได้ช้าหรือเร็วนั่น แล้วแต่ความหนักมากหรือน้อยของเขา มันเป็นน้ำหนักแห่งความโง่หรือกิเลส หรืออีกอย่างหนึ่ง คือความบอดมากหรือบอดน้อย

เพราะฉะนั้นทุกคนแม้จะกลับมีการกลับตกต่ำบ้าง ทางกายหรือทางจิต ในขณะที่ท่องเที่ยวไปในวัฏฏสงสาร แต่ตารางที่แสดงงบยอดใหญ่ของเขา จะต้องเลื่อนสูงขึ้น ๆ เสมอแม้เขาจะเคยดิ่งลงสู่อเวจีครั้งหนึ่งแล้ว หรือหลายครั้ง ทุกคนไปตามคติและผลกรรมของตนเองก็จริง แต่ที่เขาเกิดครั้งหนึ่งนั้นมันเป็นการศึกษาของเขาทุกครั้ง แม้ในบางชาติเขาจะเป็นเด็กดื้อ แต่ในภายหลังหรือชาติหลัง เขาย่อมเข็ดทั้งที่ตามธรรมเขารู้สึกราวกะว่า ชาตินั้น ๆ ที่เขาเคยเกิดมาแล้วไม่มีอะไรติดต่อสืบเนื่องกันเลย

ทุกคนมีที่สุดแห่งสังสารวัฏฏ์

เว้นแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น

ทุกคนถูกธรรมชาติค่อย ๆ พยุงเขาขึ้น ๆ เรื่อย ๆ

แต่จะได้ช้าหรือเร็วนั่น

แล้วแต่ความหนักมากหรือน้อยของเขา

มันเป็นน้ำหนักแห่งความโง่หรือกิเลส

ตามกฎแห่งวิวัฒน์ (Evolution) ตามแนวแห่งวิทยาศาสตร์แผนปัจจุบันเช่นชีววิทยา (Biology) โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือลัทธิแห่งดาร์วินก็ตาม ตามแนวแห่งพระพุทธสาสนาคือกฎแห่งปัจจัยยี่สิบสี่ประการ ปฏิจจสมุปบาทก็ตาม แม้ที่สุดแต่ตามที่เราจะสังเกตได้ง่าย ๆ ทั่วไปว่า โลกนี้ค่อย ๆ เลื่อนสู่ระดับสูงขึ้น ๆ ไม่ทางฝ่ายรูปธรรม (Bodily Form) ก็ต้องฝ่ายจิต (Spiritual) ที่จะหยุดนิ่งหรือตกต่ำลงนั้น เป็นไม่มีแล้วแต่ยุคนั้น ที่โลกจะยึดเอาฝ่ายจิต หรือฝ่ายรูปเป็นส่วนสำคัญ ก็ตามทั้งหมดนี้ ย่อมแสดงว่า สัญชาติญาณที่เป็นภายใน (Inherent) พร้อมทั้งสิ่งส่งเสริมข้างนอก (Environment) มันล้วนแต่จะดึงไปในฝ่ายดีขึ้น ๆ เพราะตัณหาของหมู่สัตว์เป็นเช่นนั้น เมื่อใดพากันหนักไปในฝ่ายรูป ก็ถึงจุดปลายทางของฝ่ายรูป เช่นที่วิทยาศาสตร์แผนปัจจุบันกำลังก้าวพรวด ๆ ไป และเมื่อใดโลกพากันหนักไปในฝ่ายจิต ก็จะพากันลุถึงปลายทางฝ่ายจิต เช่นเดียวกับยุคแห่งพระอรหันต์ที่ผ่านพ้นมาแล้ว แต่อย่างไรก็ดี แม้โลกนี้จะเป็นเด็กดื้อ ดันทุรังไปในฝ่ายรูป เมื่อ "เข็ดฟัน" เข้า ก็ย่อมหมุนกลับไปสู่ฝ่ายจิตเอง และในยุคนั้นแหละจะมีสัตว์จำนวนมากจำนวนหนึ่ง ซึ่งหลุดพ้นออกไปจากโลก (Ultra Mundane) ได้ ทุกคราวที่โลกหมุนมาสู่ราศีนี้ เมื่อเราจะรวบเค้าความที่ใหญ่ที่สุดให้สั้นที่สุดแล้ว เราจะกล่าวได้พร้อมทั้งเหตุผลว่า สัญชาติของสัตว์โลกย่อมหมุนไปหาฝ่ายดี ไม่ฝ่ายรูปก็ฝ่ายจิตต์ ดังกล่าวแล้วสองอย่างนี้เท่านั้น

เมื่อทุกคนมีอำนาจ "กายสิทธิ์" อันนี้อยู่ในตน มันก็แน่นอนว่าจะถูกดึงดูดไปหาสถานะที่ถึงหรือพบกับพระนิพพาน ทุกคนเมื่อได้ลงเป็นตัวละครโลก ในฉากที่เขาทะเยอทะยานกระลิ้มกระเหลี่ยใคร่จะแสดงซ้ำซากเข้าก็เบื่อโลก ซึ่งเรียกว่า "**นิพพิทา**" เข้าสักวันหนึ่งในวันนั้นแหละ เมื่อหน่ายก็คลายความกอดรัดยึดถือ เมื่อไม่ยึดถือก็หลุดพ้น และพระนิพพานเข้าสัมผัสจิตต์ของเขาได้เมื่อนั้น เรารู้จักตัวเราด้วยสายตาสั้น ๆ แค่ชาตินี้ จึงจับตัวความอยากและความเบื่อที่มีสายสัมพันธ์อันยาวยืดหลายร้อยชาติไม่ได้ ทั้งที่แม้เราจะเคยเห็นเด็กบางคนเกิดมาถึงก็เบื่อกาม มีโลภ โกรธ หลง น้อยกว่าธรรมดา เราก็หาเข้าใจไปในทำนองว่าเป็นผลของชาติก่อน ๆ ของเขาไม่ มิหนำซ้ำมีความเห็นไปในทำนองว่า เด็กคนนั้นมีมันสมองไม่สมบูรณ์เสียอีก โดยอ้างหลักจิตตวิทยา หรืออะไรที่ตนอยากอ้างมาตามความอยากของตนเอง ถ้าหากเรามีสายตายาว มองเห็นได้ข้ามชาติแล้ว เราก็ต้องฉลาดมากกว่านี้หลายเท่านัก ถึงกระนั้นก็ยังไม่มีใครอยากสร้างสายตาชนิดนั้นเพราะไม่รู้จักบ้าง เพราะกลัวว่าโลกจะหมดรสชาติที่หอมหวนไปบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่เป็นเช่นนั้นแหละ ก็ตกอยู่ในจำพวกที่ถูกไปหาพระนิพพานดุจกัน เพราะไม่มีอะไรจะมามีอำนาจยิ่งไปกว่าผลกรรมอันปรุงแต่งสัญชาติญาณ และความจริงอันไม่รู้จักแปรผันไปได้นี้เลย

เรารู้จักตัวเราด้วยสายตาสั้น ๆ แค่ชาตินี้

จึงจับตัวความอยากและความเบื่อ

ที่มีสายสัมพันธ์อันยาวยืดหลายร้อยชาติไม่ได้

ครั้งหนึ่ง มีผู้กล่าวแก่ข้าพเจ้าว่า ถ้าเราทุกคนแน่นอนว่า ต้องถึงพระนิพพานวันยังค่ำแล้ว เราจะไปขวนขวายปฏิบัติธรรมให้เหนื่อยยากทำไม หาความสุขในทางโลกเรื่อย ๆ ไป จนกว่าจะถึงกำหนดที่ถึงเข้าเองมิดีกว่าหรือ มิเป็นการฉลาดกว่าหรือ? ข้าพเจ้าตอบเขาว่า แน่นอนนักที่ทุกคนกำลังเป็นอยู่เช่นนั้นเองแล้ว โดยไม่ต้องตั้งปัญหาหรือคิดว่าเราควรชวนกันดำเนินรูปนั้น แต่เราไม่รู้สึกเอง จึงมาตั้งปัญหาหรือคิดเพื่อทำเช่นนั้นทับลงไปอีก เรายังตาบอด ยังกำลังปล่อยให้เรื่อยไปตามใจของเรา ไม่มีอะไรที่มีอำนาจมากไปกว่าความรู้สึก หรือเห็นแจ้งภายในจิตต์ของเราเอง และสิ่งนั้นมันก็บังคับควบคุมให้เราดำเนินไปโดยรูปนั้นอยู่อย่างเต็มเปี่ยมแล้ว การที่ทำตามความคิดแนวใหม่นั้นจึงไม่เป็นการดีกว่าหรือฉลาดกว่าเก่าแต่อย่างใดเลย นอกจากจะช่วยให้ช้ายิ่งไปกว่าธรรมดา หรือที่ควรจะเป็นเสียอีก ข้าพเจ้าลองถามเขาบ้างว่า "ถ้าหากว่ามีใครสักคนหนึ่ง อาจบันดาลให้ท่านถูกฉลากกินแบ่งรางวัลจำนวนล้านได้ตามแต่ที่ท่านจะประสงค์ให้ถูกเมื่อไร เช่นนี้ ท่านจะขอร้องให้เขาบันดาลเพื่อให้ท่านถูกพรุ่งนี้ หรือต่อเมื่ออีกสัก ๕๐ ชาติล่วงไปแล้ว?" เขายิ้มและละอายที่จะตอบว่า พรุ่งนี้

มีพุทธบริษัทจำนวนมาก
ที่ต้องการพระนิพพาน
ทั้งที่ยังไม่ทราบว่า พระนิพพานคืออะไร แม้แต่น้อย

เราจะเห็นได้สืบไปเป็นลำดับว่า สิ่งที่อยากมากที่สุดก็คือสิ่งที่เราเข้าใจ (ผิดหรือถูกก็ตาม) ว่ามันดีหรืออร่อยที่สุดนั่นเอง คนตาบอดมองไม่เห็นแสงแห่งนิพพาน จะปรารถนาพระนิพพานได้อย่างไร จะเห็นคุณค่าของพระนิพพานว่าสูงสุดกว่าสิ่งอื่นได้อย่างไร ในเมื่อตาเนื้อ ๆ ของเขาชิงเอาเวลาไปรู้จักหรือแสวงหาเหยื่อในโลกเสียจนหมด เขากำลังอยากมีเงินมาก ๆ เพื่อหานางบำเรอ (ซึ่งเขาเลี่ยงอ้างว่าภรรยา) ตึกสวย ๆ รถยนต์งาม ๆ ยศศักดิ์ชั้นหรู ๆ ฯลฯ พยายามเพื่อให้ได้ในชาตินี้ หรืออีกกี่ชาติก็เอา ขอแต่ให้ได้ก็แล้วกัน และขออย่าเพ่อให้พระนิพพานถลันเข้ามาขวางหน้าเสียก่อน ถ้าเขารู้จักและเข้าใจพระนิพพานมาก เท่าที่เขาเข้าใจเงินรางวัลล้านบาทนั่นแล้ว เขาจะต้องขอให้ท่านผู้วิเศษบันดาล เพื่อลุถึงพระนิพพานในนาทีนี้ทีเดียว แม้จะผัดพรุ่งนี้ก็ยังไม่พอใจ ถ้าเป็นไปได้

มีพุทธบริษัทจำนวนมาก ที่ต้องการพระนิพพานทั้งที่ยังไม่ทราบว่า พระนิพพานคืออะไร แม้แต่น้อย คราวหนึ่งได้ลองตั้งปัญหาซึ่งไม่ใช้ชื่อสิ่งต่าง ๆ ตามที่เรียกกันมาก่อน ถามขึ้นในที่ประชุมแห่งหนึ่งว่ามีสถานที่สองแห่ง แห่งหนึ่งต้องการสิ่งของ อะไรเป็นได้อย่างนั้นทันทีอีกแห่งหนึ่งจะทำให้ใจของผู้ไปถึง ว่างเฉยเงียบจากอารมณ์ทุกประการจนดับหายไปอย่างไม่มีอะไรเหลือสำหรับมาเป็นอย่างนั้นอย่างนี้อีกต่อไปเช่นนี้ ใครจะเลือกไปในที่ไหน? ทุกคนที่ตอบว่าเอาแห่งแรก อีกสองสามคนนิ่ง แต่ที่นิ่งก็เพราะรู้ทันว่าเป็นปัญหาล่อถามของข้าพเจ้ากลัวจะพลาดเลยนิ่งเสีย คาดว่าหากสองสามคนนี้ตอบ ก็คงตอบเช่นเดียวกัน ถามต่อไปว่าเมื่อถึงที่นั้นแล้ว จะต้องการอะไร? เขาตอบว่าต้องการของดี ๆ ที่สุด เพื่อทำบุญให้สูงยิ่งสมใจรัก ข้าพเจ้าถามอีกว่าเพื่ออะไรกัน? บางคนตอบว่าเพื่อไปสวรรค์ บางคนเพื่อไปพระนิพพาน

ขอให้ลองคิดดูทีหรือว่า สิ่งแรกในปัญหามันก็คือสวรรค์อยู่แล้ว พวกนี้ไม่รู้จักแม้แต่สวรรค์ที่ตนกำลังปรารถนาอยู่ ไปถึงสวรรค์แล้วกลับเสียสละเพื่อหวังสวรรค์อิกอย่างเดียวกัน เช่นนี้ จะไปสวรรค์ได้อย่างไร สิ่งที่สองในปัญหานั้น ก็คือพระนิพพานอยู่แล้ว เขายังไม่ต้องการ แต่ต้องการบันไดสำหรับพาดขึ้นชั้นพระนิพพาน ข้าพเจ้ารู้สึกสลดใจในการที่เขาทั้งหลายมีความอยากไปพระนิพพาน ทั้งไม่รู้จักพระนิพพาน หรือรู้น้อยเกินไป เพียงสักว่าชื่อศักดิ์สิทธิ์ชนิดหนึ่งซึ่งทุก ๆ คนว่าดีที่สุด เท่านั้น และได้เห็นชัดทีเดียวว่า สำหรับผู้ที่ยังไม่รู้จักพระนิพพานนั้น จะต้องถือว่ามีตัวมีตน และมีสิ่งที่ตนยึดถือไปก่อน มิฉะนั้นก็จะวาง ๆ จับ ๆ อยู่แต่ในสิ่งที่ตนสงสัยนั่นเอง และเต็มไปด้วยความว้าเหว่หรือความกลัวอันเป็นความทุกข์ และในที่สุดก็ตายเปล่า หรือกลับช้ากว่าผู้ที่ยึดถือสาวคืบเข้าไปข้างหน้า ตามลำดับ ๆ ประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์โลกหน้า ประโยชน์สูงสุด คือพระนิพพาน ทั้งนี้ก็เพราะเขาไม่สามารถเข้าใจพระนิพพานอันมีนัยลี้ลับเช่นว่าไม่มีการเกิดขึ้น แต่มีอยู่ตลอดอนันตกาล ดังนี้ เป็นต้น จนกว่าเมื่อไรเขาจะได้บรรลุพระนิพพานนั้นเข้าจริง ๆ การรู้จักพระนิพพานโดยอนุมานหรือโดยอุปมาน ไม่อาจมีได้เลย สำหรับผู้ที่มีปัญญาหรืออุปนิสสัย เช่นนี้

ในที่จวนจะจบลงนี้ ขอสรุปกล่าวอย่างสั้น ๆ อิกแนวหนึ่งว่า พระนิพพานเป็นจุดปลายทางของทุกคน ความดึงดูดเข้าหาสถานะแห่งพระนิพพานย่อมมีอยู่เสมอ แต่ถูกอำนาจแทรกแซงบางอย่าง เช่นผลกรรมเป็นต้น คอยเหนี่ยวออกนอกทางอยู่เสมอเหมือนกัน เพราะตนเป็นผู้ตาบอด ไม่รู้จักทำความปลอดภัยแก่ตัวเอง หรือการเดินทางของตน

กาย_เปรียบเหมือนลำเรือ_ **ใจ**_เปรียบนายเรือ_ **สังสารวัฏฏ์**_เปรียบกับทะเลหลวง_ **โลกนั่นโลกนี่**_เปรียบเหมือนท่าเรือสำหรับการค้าขาย_ **ผลบุญหรือผลบาปในชาติหนึ่ง ๆ ในโลกหนึ่ง** _คือการค้าขายของนายเรือที่ขาดทุนหรือได้กำไร ที่ท่าเรือแห่งหนึ่ง ๆ การได้ถึง "_**เกาะ**_" แห่งหนึ่งซึ่งนายเรือพอใจถึงกับหยุดการท่องเที่ยวไปในทะเลอย่างเด็ดขาด นั่นคือ_**พระนิพพาน**

เราทุกคน คือเรือรวมทั้งนายเรือ เมื่อเราหรือโลกพากันสาละวนแต่เรื่องรูปหรือลำเรือ จนลืมใจหรือนายเรือ นายเรือก็จะตายเสียก่อนที่จะนำเรือไปพบเกาะที่ว่านั้น แต่ถ้าสนใจในนายเรือหรือจิตต์ จนลืมลำเรือเสียทีเดียว เรือก็จะเปื่อยพังทำลายลงเสีย ก่อนที่นายเรือจะได้ใช้อาศัยไปถึงเกาะที่กล่าวนั้น เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้ดำเนินสายกลาง อันเป็นสายแห่งปัญญา ไม่ประมาทไปในฝ่ายตึงหรือฝ่ายหย่อน

ความจริงตัวเราไม่มี ที่มีก็คือเบ็ญจขันธ์หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "**กาย** กับ **จิตต์**" หรือเรือกับนายเรือเท่านั้น นายเรือก็ไม่ใช่เรา เพราะแม้มันจะได้ถึงเกาะคือพระนิพพานนั้นหรือไม่ก็ตาม มันยังคงไม่อยู่ในอำนาจของใคร รังแต่จักแตกดับไปเป็นธรรมดาของมันเท่านั้น เกาะหรือพระนิพพานนั้นเล่าก็สักว่าเป็นเกาะ หรือพระนิพพานของตัวมันเอง รับรู้อะไรกับใครไม่ได้ เหมือนแสงสว่าง เมื่อเราเปิดหน้าต่างมันก็เข้ามาสว่างให้เรา ปิดเสียก็มืดอีก แต่แสงสว่างนั้น คงเป็นแสงสว่าง อยู่นั่นเอง

ถ้าสิ่งใดเป็นตัวตน สิ่งนั้นต้องไม่รู้จักแตกดับ ไม่ต้องอาศัยผู้อื่นหรือสิ่งอื่น และต้องอยู่ในบังคับรับรู้อะไรกันได้นี่ เมื่อมีแต่สิ่งทั้งหลายซึ่งล้วนแต่เป็นไปตามเรื่องของต้นเหตุของตัวมันเองแล้ว มันก็ไม่มีตัวตน แม้กระทั่งพระนิพพาน ถ้ามีเพราะอำนาจความรู้สึกบางชนิด มันหาใช่ตัวตนอันแท้จริงไม่ ยังเป็นฝักฝ่ายแห่งอวิชชาอยู่ดี การลุถึงพระนิพพาน จึงเป็นเพียงจุดปลายทางของทุกคนเท่านั้น

เบ็ญจขันธ์ใด ยังมีอวิชชาอยู่ภายในตัวมัน เบ็ญจขันธ์นั้นก็มีอุปาทาน อันเป็นเหตุให้ยึดถือตัวเองว่า เรา เราเป็นเรา ฉันเป็นฉันเป็นต้น “เรา” จึงคงอาศัยมีอยู่ได้แต่เพียงในเบ็ญจขันธ์ที่ยังมีอุปาทานอยู่ภายใน และเบ็ญจขันธ์ชนิดนี้ยังสัมผัสกันไม่ได้กับพระนิพพานจึงต้องเต็มไปด้วยทุกข์และกลิ้งเกลือกไปในวัฏฏสงสารอันสูง ๆ ต่ำ ๆ ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ระเกะระกะไปด้วยของเสียบแทงเผาลน

เบ็ญจขันธ์ใด ภายหลังจากที่ได้ช่วยตัวมันเอง ด้วย**การปฏิบัติธรรม** เป็นเบ็ญจขันธ์ที่อวิชชาและอุปาทานตั้งอยู่ไม่ได้แล้ว ก็ไม่มีเราในเบ็ญจขันธ์นั้น เบ็ญจขันธ์นั้น เหมาะและดีพอสำหรับการสัมผัสกันเข้ากับพระนิพพาน มันจึงได้รับรสคือความเยือกเย็นของพระนิพพานจนกว่ามันจะแตกดับไปอย่างไม่เหลือเชื้ออะไรไว้ สำหรับการเกิดอีกเช่นเบ็ญจขันธ์ยังมีอวิชชาหรือมี ‘**เรา**’ มีความสำคัญว่า ‘**เรา**’

เบ็ญจขันธ์ใด ยังมีอวิชชาอยู่ภายในตัวมัน

เบ็ญจขันธ์นั้นก็มีอุปาทาน

อันเป็นเหตุให้ยึดถือตัวเองว่า เรา เราเป็นเรา

เบ็ญจขันธ์ที่หมดอวิชชา แต่ยังไม่แตกดับ ยังดื่มรสพระนิพพานอยู่นั้น ภาวะอันนี้ เราเรียกว่า สอุปาทิเสสนิพพาน หรือ นิพพานเฉย ๆ เมื่อใดเบ็ญจขันธ์นั้นทำการแตกดับลงอย่างหมดเชื้อ ภาวะอันนี้เราเรียกกันว่า อนุปาทิเสสนิพพาน หรือ ปรินิพพาน การปฏิบัติธรรม หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อริยมัคค์มีองค์แปดนั่น เป็นตัวทางให้ถึงพระนิพพานนั้น ๆ ข้าพเจ้าหรือท่านผู้อ่านทุกคน จะยังอยู่ห่างไกลต่อพระนิพพานเพียงใด นั่นยากที่ผู้อื่นจะรู้แทนกันได้ นอกจากตัวเอง เหตุนี้ ท่านจึงกล่าวไว้อย่างน่าจับใจว่า ธรรมทั้งหลาย กระทั่งถึงพระนิพพาน เป็นที่สุดนั้น เป็นสันทิฏฐิโก คือ **ของใครใครเห็น** ดังนี้

สำหรับข้าพเจ้า สามารถเพียงแต่ยืนยันว่า ทุกคนมีจุดหมายอยู่ที่พระนิพพาน เท่านั้น.

๓๐ สิงห์ ๗๙

สิ้นสุดแห่งทุกข์ คือสิ้นสุดแห่งอารมณ์

สิ้นสุดอารมณ์ คือสิ้นสุดแห่งทุกข์

เอโส วนฺโต ทุกขสฺส

คือ

อนารมฺมณเมว ตํ

คือ

สิ้นสุดแห่งผู้ทำ และถูกทำ

คือ

สิ้นสุดแห่งอะไร? อย่างไร?

คือ

อตมฺมยตา

ไม่มีอารมณ์

ไม่เป็นอารมณ์

ไม่มีความหมายแห่งอารมณ์

จากหนังสือ หัวใจนิพพาน

(เทศนาชุดสุดท้ายของพุทธทาส)

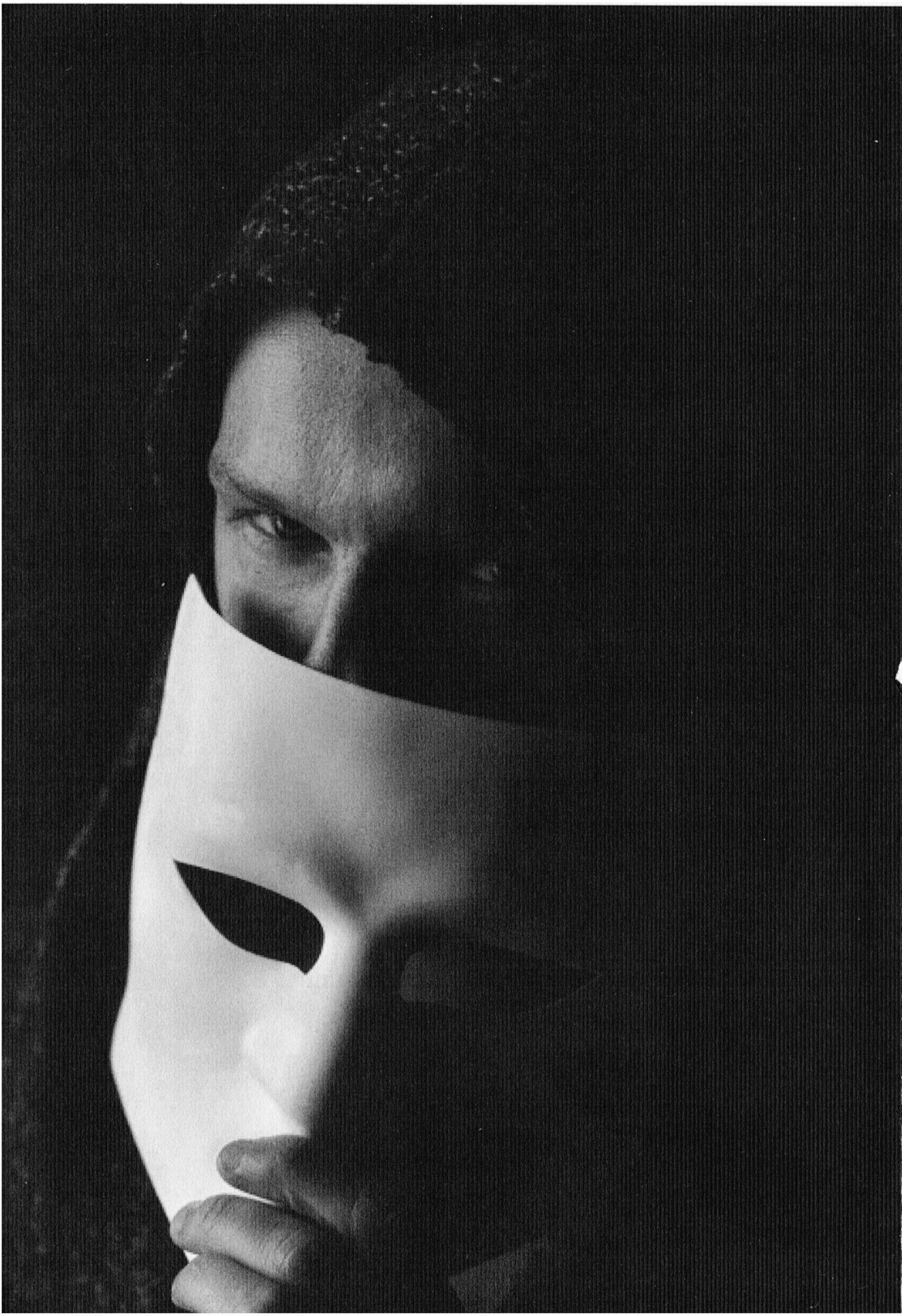

ฝึกไม่หลอกลวงผู้อื่น
ฝึกให้เป็นฝ่ายข้างความดีความจริง

เรื่อง ธรรมทาส พานิช/ เอื้อเฟื้อภาพ อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์

บุคคลที่ตกเป็นทาสของความปรารถนา

ไม่รู้จักพอมีวิธีหาเลี้ยงตนไปวันหนึ่ง ๆ

ด้วยการแสดงตนเป็นคนทรงศีล

เป็นบุคคลมีความรู้ทางศาสนา

ด้วยการเอาผ้าขาวมานุ่งห่ม หรือเอาผ้าเหลืองมานุ่งห่ม

แล้วเที่ยวขออาหาร ขอเรี่ยไรเงินไปทำบุญ

แล้วนำเงินนั้นไปใช้จ่ายเพื่อความสุขส่วนตัว

การหลอกลวงผู้อื่นเป็นความหลงผิดของมนุษย์อีกชนิดหนึ่ง ที่ก่อความยุ่งยากแก่ตนเอง แก่สังคม ตลอดไปจนถึงแก่ประเทศชาติ และแก่โลกเช่นเดียวกับการหลงผิดในการมัวเมาไม่รู้พอในกามคุณ และความไม่รู้พอในกามคุณนั่นเอง เป็นเหตุให้บุคคลต้องหลอกลวงผู้อื่น

การหลอกลวงทางกาย การแต่งกายที่หลอกลวงผู้ได้พบเห็น เช่น ยกทรง ย้อมผม ทาริมฝีปาก ตัดผม ใส่น้ำหอม ฯลฯ ในทางศีลธรรมถือว่าเป็นการแสดงออกทางกายที่หลอกลวงลวงให้ผู้อื่นเข้าใจผิด และที่สำคัญก็คือลวงให้ตัวเองมีความยึดมั่นว่าทรงของตนงาม ผมของตนดำ ริมฝีปากของตนสวย กายของตนหอม ฯลฯ ผู้ถือศีลแท้จะต้องละเว้นการลวงทางกายเหล่านี้ อย่างน้อยในวันอุโบสถไม่ควรจะปฏิบัติในการลวงทางกายเหล่านี้

การหลอกลวงทางวาจา เมื่อบุคคลผู้หนึ่งไม่มีสตางค์ใช้ ไปหลอกลวงเพื่อน ขอยืมสตางค์ไปก่อน หลอกลวงว่าพรุ่งนี้คนนั้น ๆ จะนำมาให้จะใช้คืน แล้ววันรุ่งขึ้นไม่มีทางได้สตางค์มา ก็ไม่ใช้หนี้ที่ขอยืม เป็นทั้งการหลอกลวงทางวาจา และเป็นการหลอกเอาสตางค์เขามาใช้อีกต่อหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้มีศีลธรรม ควรจะแจ้งความจริงในเรื่องที่ตนต้องยากจนไม่มีสตางค์ และขออาหารกินมื้อหนึ่ง หรือขอสตางค์เล็กน้อยซื้ออาหารราคาถูก ๆ กินตามฐานะยากจนของตน จะดีกว่าไปหลอกลวงว่า ตนยังมีทางได้สตางค์มา ผู้ให้จะได้ให้ด้วยความเมตตากรุณา เป็นบุญกุศล การหลอกลวงผู้มีคุณแก่ตนเป็นบาปถึงสองชั้น

การหลอกลวงด้วยการแสดงตน ไม่เพียงแต่หลอกลวงด้วยวาจาเอาทรัพย์สิ่งของเท่านั้น บุคคลที่ตกเป็นทาสของความปรารถนาไม่รู้จักพอมีวิธีหาเลี้ยงตนไปวันหนึ่ง ๆ ด้วยการแสดงตนเป็นคนทรงศีลเป็นบุคคลมีความรู้ทางศาสนา ด้วยการเอาผ้าขาวมานุ่งห่ม หรือเอาผ้าเหลืองมานุ่งห่ม แล้วเที่ยวขออาหาร ขอเรี่ยไรเงินไปทำบุญ แล้วนำเงินนั้นไปใช้จ่ายเพื่อความสุขส่วนตัว บุคคลประเภทนี้รู้อยู่แก่ใจตนเองแล้วว่า ตนมิได้มีความดีในตัว ให้สมกับเครื่องแต่งตัวที่แสดงออกว่าเป็นผู้ทรงศีลหรือนักบวช แต่ตนกลัวอดอยาก อยากได้อาหารเงินทองของใช้สอยง่าย ๆ โดยแอบแฝงศาสนาหากิน ไม่ยอมสึกออกมาทำมาหากินตามแบบอย่างบุคคลที่ทำมาหากินกันทั่วไป ทำตนเป็นผู้เอาเปรียบสังคม และเป็นโจรปล้นศาสนา

บุคคลประเภทนี้รู้อยู่แก่ใจตนเองแล้วว่า

ตนมิได้มีความดีในตัว

ให้สมกับเครื่องแต่งตัวที่แสดงออกว่า เป็นผู้ทรงศีลหรือนักบวช

แต่ตนกลัวอดอยาก อยากได้อาหารเงินทอง ของใช้สอยง่าย ๆ

โดยแอบแฝงศาสนาหากิน

ไม่ยอมสึกออกมาทำมาหากินตามแบบอย่างบุคคลที่ทำมาหากินกันทั่วไป

นักบวชขอเสพกามอย่างชาวบ้าน

ในประเทศเกาหลีในปัจจุบันนี้ มีนักบวชในพระพุทธศาสนาอยู่สองประเภท ประเภทหนึ่ง เคร่งครัดในธรรมวินัย บวชเพื่อสืบอายุพระศาสนา อีกประเภทหนึ่ง บวชเพื่อเข้ามาอาศัยศาสนาเลี้ยงชีวิต มีบุตรภรรยาอยู่ร่วมกับตนในวัด ครอบครัวของเขาครองชีพอยู่ด้วยโภคผลที่มีผู้บริจาคให้วัด มาเมื่อไม่นานมานี้ นักบวชประเภทเคร่งครัดได้ชักชวนกันเสนอมติขอให้มีการสังคายนาตัวเอง ขอให้นักบวชประเภทอาศัยศาสนาเลี้ยงชีพพิจารณาตัวเองว่า ถ้ารักพระธรรมวินัยขอให้สละบุตรภรรยา หรือรักบุตรภรรยาอยู่ก็ขอให้สึกออกเป็นฆราวาสให้สมแก่การแสดงออกของตน นักบวชประเภทมีบุตรภรรยาไม่ยอมปฏิบัติตาม อ้างว่าการเป็นนักบวชและมีบุตรภรรยาได้นี้ได้มีมานับตั้งสองร้อยปีแล้ว นักบวชก่อนได้เคยปฏิบัติมาแล้ว พวกตนสมัครเข้ามาเป็นนักบวชแบบนี้ เป็นนักบวชไปพลางมีภรรยาไปพลางก็ทำหน้าที่เรียบร้อยดีทั้งสองทาง อย่างจะพอผ่อนปรนกันได้ก็แต่เพียงให้บุตรภรรยาออกไปอยู่นอกเขตวัด ตนยังอยู่ในวัดอย่างนักบวชและขอออกไปค้างคืนที่บ้านตามหน้าที่ของสามีเป็นครั้งคราว

นักบวชประเภทเคร่งครัด

ได้ชักชวนกันเสนอมติขอให้มีการสังคายนาตัวเอง

ขอให้นักบวชประเภทอาศัยศาสนาเลี้ยงชีพพิจารณาตัวเองว่า

ถ้ารักพระธรรมวินัย ขอให้สละบุตรภรรยา

หรือรักบุตรภรรยาอยู่ก็ขอให้สึกออกเป็นฆราวาส

ให้สมแก่การแสดงออกของตน

สังคายนา

คือการคัดเลือกสิ่งที่หลอกลวงออกไป

ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ได้มีการสังคายนาพระ คือ คัดเลือกพระที่เป็นโจรปล้นศาสนา ที่อาศัยในวัดปะปนกับพระภิกษุสงฆ์ และบังคับให้สึกออกเป็นฆราวาส ดังมีข้อความในกฎหมายพระสงฆ์ในรัชกาลที่ ๑ ดังนี้

"...และมีพระสงฆ์สามเณรกระทำจลาจลเป็นมหาโจรปล้นศาสนาดังนี้ เพราะพระสงฆ์ ราชาคณะ ฐานานุกรม เจ้าอธิการ ละเมิดเสียมิได้กำชับและห้ามปราม บัดนี้ให้พระราชาคณะ ฐานานุกรม สังฆการีธรรมการ ราชบัณฑิต พร้อมกันชำระพระซึ่งเป็นอลัชชีภิกษุ พิจารณารับเป็นสัตย์ ให้พระราชทานผ้าขาวสึกออกเสียจากพระศาสนา เป็นคน ๑๒๘ คน สักแขนเป็นไพร่หลวง ใช้ราชการที่หนัก หวังมีให้ดูเยี่ยงอย่างกัน ..."

ในวงการศาสนา หรือการบ้านเมืองก็ตาม ถ้าไม่มีการคัดเลือกคนหลอกลวง คนปลอม ออกจากคนดี ในไม่ช้าก็จะมีจำนวนคนหลอกลวงมากขึ้น ๆ วงการศาสนาหรือบ้านเมืองนั้น ๆ ก็เต็มไปด้วยคอรัปชั่นนานัปการ

โฆษณาชวนเชื่อให้เกลียดชัง

นอกไปจากการหลอกลวงทางกาย ทางวาจา ทางการแสดงตนแล้ว ในสมัยนี้มนุษย์ที่ไร้ศีลธรรมเห็นแก่ตัว ทำการหลอกลวงประชาชนในหน้าหนังสือพิมพ์ ในวิทยุกระจายเสียง ในโทรภาพ ฯลฯ เรียกว่าโฆษณาชวนเชื่อ ยุให้มนุษย์เกลียดชัง แตกร้าวกันทั่วโลก คุกรุ่นไปด้วยการเข้าใจผิด เพราะได้ฟัง ได้อ่าน มุสาวาทที่กระทำขึ้น เพื่อประโยชน์ของบุคคลบางคน บางหมู่ บางคณะ โลกนี้จะเต็มไปด้วยความสงบน่าอยู่ ถ้ามนุษย์ในโลกจะงดเว้นการโฆษณาที่หลอกลวงกันยุให้แตกร้าวกัน

เผยแพร่พระพุทธศาสนา

หรือเผยแพร่ความหลอกลวงเพื่อเงิน

บริษัทภาพยนตร์บริษัทหนึ่ง มีความปราถนาที่จะทำภาพยนตร์พุทธประวัติออกเผยแพร่ เกรงว่าจะเป็นการดูหมิ่นพุทธศาสนาไป จึงได้ขอความร่วมมือจากชาวพุทธชั้นผู้นำท่านหนึ่ง ให้เป็นผู้เขียนโครงเรื่องให้ โดยให้ค่าเขียนอย่างสูง และขอให้ช่วยชี้แจงให้ชาวพุทธทั้งหลายเห็นชอบ อย่าคัดค้านการทำภาพยนตร์พุทธประวัติ

ชาวพุทธผู้นั้น ได้รับเขียนโครงเรื่องแล้วดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อในหมู่ชาวพุทธในประเทศของตน ชี้แจงว่าการทำภาพยนตร์พุทธประวัตินี้ จะเป็นการเผยแพร่พุทธศาสนาเป็นอย่างดี จะไม่มีการใช้ตัวบุคคลแสดงเป็นพระพุทธองค์ แต่จะใช้พระพุทธบาทหรือพระธรรมจักรแทน เขารับรองว่าจะไม่มีการลบหลู่พุทธศาสนาในภาพยนตร์เรื่องนี้ ชาวพุทธในประเทศนั้น ทั้งชาววัด และชาวบ้านคัดค้านกันอย่างรุนแรง อ้างว่าเป็นการดูหมิ่นพระพุทธศาสนา ชีวประวัติของพระศาสดาทุกพระองค์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่ควรจะไปสนับสนุนให้คนต่างศาสนาเอาไปทำเป็นภาพยนตร์หากิน เคยมีผู้ทำภาพยนตร์พุทธประวัติมาครั้งหนึ่งแล้ว ไม่กล้านำออกฉาย เพราะชาวพุทธทุกหนทุกแห่งคัดค้านกันอย่างรุนแรง

เผยแพร่ความไม่โลภคือการเผยแพร่พุทธศาสนา

ชาวพุทธผู้หนึ่ง ให้ความเห็นว่า ถ้าจะทำภาพยนตร์พุทธประวัติให้เป็นการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธองค์จริง ๆ แล้วก็อาจทำได้ โดยท่านผู้เขียนโครงเรื่อง ควรจะเขียนให้ด้วยความศรัทธา ไม่รับค่าจ้างรางวัล ผู้แสดงก็แสดงให้โดยไม่รับค่าจ้าง แล้วบริษัทก็นำภาพยนตร์นั้นออกฉายให้มนุษย์ทั่วโลกได้ชมโดยไม่เก็บค่าดูจึงจะเป็นการเผยแพร่ความไม่เป็นทาสของเงิน ตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแท้จริง ชาวพุทธทั่วโลกก็จะอนุโมทนาในกุศลจิตของผู้จัดทำ ผู้เขียนโครงเรื่อง ผู้แสดงด้วยการไปชมภาพยนตร์ไม่เก็บค่าดูนั้น โดยพร้อมเพรียงกัน การฉายภาพยนตร์พุทธประวัติที่ทำขึ้นเพื่อการหาเงินนั้น ไม่เป็นการเผยแพร่พุทธศาสนาเพราะมีความโลภ อยากได้เงินเข้ากระเป๋าของบุคคลหลายประเภทปะปนอยู่ด้วย

สังคายนาความหลอกลวงของตน

ขอให้ชาวพุทธทั้งฆราวาสและบรรพชิต จงช่วยกันสังคายนาความหลอกลวงต่าง ๆ ในทางกาย ทางวาจา ทางการแสดงออกในการโฆษณาให้หมดสิ้นไปให้คงมีแต่ภิกษุสามเณรที่แท้ อุบาสกอุบาสิกาที่แท้ มีแต่ความดี ความจริง ซึ่งตรงกันข้ามกับความหลอกลวง ขอให้ช่วยกันส่งเสริมความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ไม่มัวเมาในทางกาม ไม่หลอกลวง ให้มีมากยิ่ง ๆ ขึ้นในบ้าน ในวัด ในประเทศของตน จะได้ชื่อว่า ช่วยกันรักษาพุทธศาสนี่แท้ให้ยังคงรุ่งเรืองบริสุทธิ์อยู่ตลอดกาลนาน.

การปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาส

การปฏิบัติธรรม คือการปฏิวัติจิตใจ

จากที่เคยเป็นทาสของตัณหา

มาเป็นจิตใจที่ปราศจากตัณหารบกวน

(นำความพอใจและความไม่พอใจในโลกออกเสียได้)

ทั้งที่ตนยังอยู่ในโลก

การปฏิบัติธรรมจึงต้องทำด้วยความรอบคอบ

ไม่ให้มีความทุกข์เกิดขึ้นแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น

การปฏิบัติธรรมจะทำได้ดีทั้ง ๆ ที่ยังมีครอบครัว ครองเรือน

ถ้าผู้ปฏิบัติธรรมนั้นแก้ไขตัวเอง แก้ไขคนในครอบครัว

ให้ชีวิตสอดคล้องไปกับการปฏิบัติธรรม

ชาวพุทธผู้หนึ่ง (ธรรมทาส พานิช)

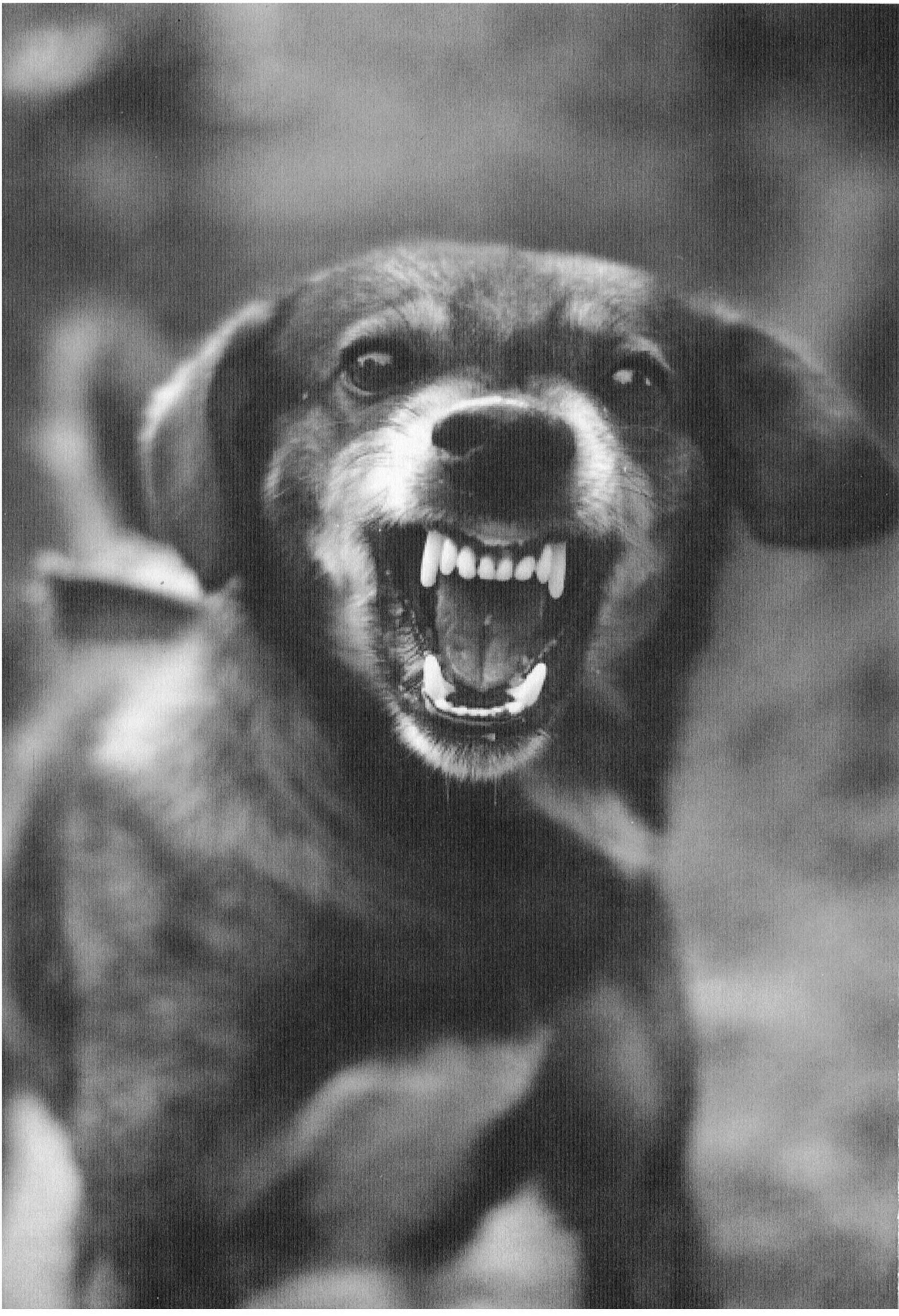

ลูกสุนัขดุถูกขยี้ด้วยดีสัตว์

เรื่อง พุทธทาสภิกขุ / เอื้อเฟื้อภาพ อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์

พวกเธอทั้งหลาย พึงสำเหนียกใจไว้ ดังนี้ว่า
"เราทั้งหลาย จักไม่เยื่อใยในลาภสักการะและเสียงเยินยอที่เกิดขึ้น
อนึ่ง ลาภสักการะและเสียงเยินยอที่เกิดขึ้นแล้ว
ต้องไม่มาห่อหุ้มอยู่ที่จิตของเรา"

ลูกสุนัขดุถูกขยี้ด้วยดีสัตว์[๑]

ภิกษุ ท.! พวกเธอทั้งหลาย อย่านึกกระหยิ่มต่อลาภสักการะและเสียงเยินยอ ที่เกิดแก่พระเทวทัตเลย ตลอดเวลาที่พระเจ้าอชาตสัตตุกุมารยังไปบำรุงพระเทวทัตด้วยรถ ๕๐๐ คัน ทั้งเช้าทั้งเย็น และอาหารที่นำไปมีจำนวนถึง ๕๐๐ สำรับ[๑] อยู่เพียงใด ตลอดเวลาเพียงนั้น พระเทวทัตหวังได้แต่ความเสื่อมในกุศลธรรมทั้งหลายอย่างเดียว หวังความเจริญไม่ได้

ภิกษุ ท.! ใครขยี้ดีสัตว์เข้าที่จมูกของลูกสุนัขตัวดุร้าย ลูกสุนัขตัวนั้นจะกลับดุยิ่งกว่าเดิม ด้วยการกระทำอย่างนี้ ข้อนี้ฉันใด ภิกษุ ท.! ตลอดเวลาที่พระเจ้าอชาตสัตตุกุมารยังไปบำรุงพระเทวทัต ด้วยรถ ๕๐๐ คัน ทั้งเช้าทั้งเย็น และอาหารที่นำไปมีจำนวนถึง ๕๐๐ สำรับอยู่เพียงใด ตลอดเวลาเพียงนั้น พระเทวทัตหวังได้แต่ความเสื่อมในกุศลธรรมทั้งหลายอย่างเดียว หวังความเจริญไม่ได้ ฉันนั้น

---

๑. สำรับในที่นี้ ตรงกับบาลีที่ว่า "ถาลิปากะ" ถาลิปากะหนึ่ง ๆ นั้น ตามอรรถกถาว่า จุอาหารพอแก่จำนวนคน ๑๐ คน รับประทาน

ภิกษุ ท.! ลาภสักการะและเสียงเยินยอ เป็นอันตรายที่ทารุณ แสบเผ็ดหยาบคาย ต่อการบรรลุพระนิพาน อันเป็นธรรมเกษมจากโยคะ ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า ด้วยอาการอย่างนี้

เพราะฉะนั้น ในเรื่องนี้ พวกเธอทั้งหลาย พึงสำเหนียกใจไว้ ดังนี้ว่า "เราทั้งหลาย จักไม่เยื่อใยในลาภสักการะและเสียงเยินยอ ที่เกิดขึ้น อนึ่ง ลาภสักการะและเสียงเยินยอที่เกิดขึ้นแล้ว ต้องไม่มา ห่อหุ้มอยู่ที่จิตของเรา" ภิกษุ ท.! พวกเธอทั้งหลาย พึงสำเหนียกใจไว้ อย่างนี้แล.

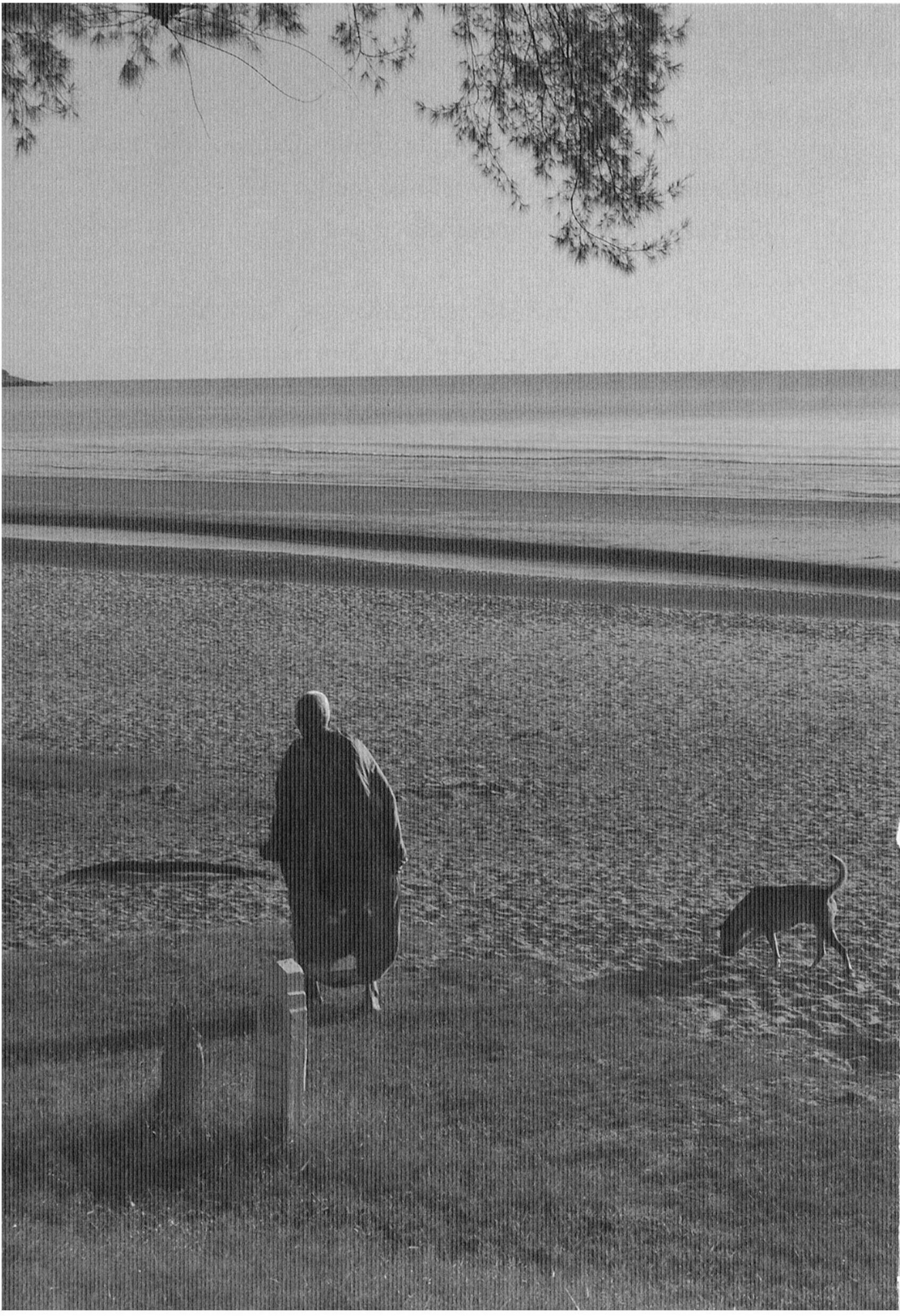

โฆสกสุนัข
ผลแห่งการเห่านำทางประปัจจเจกพุทธเจ้า

นิทานบำเพ็ญบุญ ๑๐๐ เรื่อง / เอื้อเฟื้อภาพ อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์

การอุบัติในสวรรค์ก็ดี
การมีเสียงพูดดังไกลกว่าเทวดาอื่น ๆ ก็ดี
ล้วนเป็นผลแห่งความรัก ความเคารพ
และช่วยเหลือแด่พระปัจเจกพุทธเจ้า

สามีภรรยาคู่หนึ่ง นำบุตรที่เพิ่งคลอด หนีความอดอยาก สามีมีเจตนาทิ้งลูกไว้ระหว่างทาง ภรรยาไม่ยอม แต่บุตรก็ตาย เมื่อถึงกรุงโกสัมพี

สมัยที่โลกสว่างจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ครั้งหนึ่งที่แคว้นอัลลกัปปะ เกิดทุพภิกขภัย ผู้คนและสัตว์ล้มตาย

นายโกตุหลิกะจึงพาภรรยา ชื่อ **นางกาลี** ที่เพ่งคลอดบุตรน้อยออกจากบ้าน ตั้งใจจะอพยพครอบครัวไปอยู่ที่กรุงโกสัมพี

สองสามีภรรยาเดินทางไกลมาหลายวัน เสบียงอาหารก็หมดลง ทั้งสองได้รับความทุกข์ทรมารจากความหิวเป็นอันมาก มองไปทางไหนก็ยังไม่พบบ้านเรือนที่จะเข้าไปพึ่งพาอาศัยเลย

สามีจึงปรึกษากับภรรยาว่า

"เอาอย่างนี้ดีไหม ตอนนี้พวกเรา กำลังจะอดอาหาร อดน้ำตาย ลูกอ่อนของเราเป็นภาระมาก เราต้องผลัดกันอุ้ม ทำให้การเดินทางล่าช้า เราทิ้งเขาไว้แถวนี้แหละ เมื่อเรารอดชีวิตไปแล้ว เราก็สามารถมีลูกใหม่ได้"

นางกาลีผู้เป็นภรรยาแย้งว่า

“ฉันอุ้มท้องของฉันมาถึง ๘๙ เดือน เขาเป็นลูกคนแรก และคนเดียว เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขแท้ ๆ ของเรา ท่านทิ้งเขาได้ลงคอหรือ”

สามีเห็นว่าภรรยาไม่ยินยอม ก็ไม่ได้กล่าวอะไรอีก ผลัดกันอุ้มบุตรเดินทางต่อไป

หลายชั่วโมงต่อมา ทุกขเวทนาอันเกิดจากความหิวก็เบียดเบียนนายโกตุหลิกะมากขึ้นอีก ขณะนั้นเขาเป็นคนอุ้มลูก เขาพูดเกลี้ยกล่อมภรรยาให้ทิ้งลูกอีกว่า

“เธอจ๋าถ้าเราสองคนยังไม่ตาย เราก็มีลูกใหม่ได้อีก เราต้องยอมทิ้งเขาไว้นะ ไม่งั้นพวกเราก็จะต้องตายแน่”

ภรรยาก็ห้ามปรามอีก เมื่อสามีพูดวิงวอนอีก นางก็ทำเฉย ไม่พูดอะไร ๆ รับลูกไปอุ้มและเดินต่อไป พอรู้สึกหมดแรง ก็ส่งลูกให้สามีเป็นคนอุ้ม

คนทั้งสามต่างเหนื่อยอ่อนเต็มที่ ทารกหลับอยู่ในอ้อมแขนของนายโกตุลิกะ คราวนี้เขาคิดว่า

“เราจะแกล้งเดินช้าลง ๆ ให้เธอเดินห่างเราออกไป แล้วเราจะทิ้งลูกเอง”

นางกาลีเดินห่างออกไป นายโกตุหลิกะก็หยุดหาจุดที่จะวางทารก เขาเห็นพุ่มไม้เตี้ยพุ่มหนึ่ง ก็เดินเข้าไป แล้วเด็ดใบไม้วางเรียงที่พื้น วางทารกลงนอนบนใบไม้นั้น แล้วรีบเดินตามภรรยาไป

ภรรยาหันมามองไม่เห็นสามีอุ้มลูก ก็ตกใจร้องโวยวายว่า

ท่านเอาลูกไปไว้ที่ไหน?

สามีตอบว่า เราให้เขานอนอยู่ใต้พุ่มไม้โน่นแน่ะ เรารีบเดินต่อไปเถิด ก่อนที่จะมืดค่ำเสียก่อน

ภรรยาร้องไห้รำพันว่า นายท่านอย่าทำให้ฉันมีชีวิตอยู่ต่อไปไม่ได้เลย ฉันทิ้งลูกไว้ไม่ได้ ฉันขาดลูกที่เกิดจากอกของฉันไม่ได้ ท่านจงรีบไปอุ้มเขามาเร็ว ๆ เลย กล่าวจบ นางก็ทรุดนั่งร้องไห้คร่ำครวญอย่างเวทนา นายโกตุหลิกะจึงรีบวิ่งไปอุ้มลูกมาให้ภรรยา

ทั้งสองผลัดกันอุ้มลูกเดินต่อไป ใกล้ถึงกรุงโกสัมพีแล้ว แต่ทารกน้อยบอบช้ำจากการเดินทางครั้งนี้มาก สิ้นใจตายเมื่อเข้าสู่เขตกรุงแล้ว (อกุศลเจตนาที่เขาจงใจทิ้งบุตรครั้งนี้ทำให้เขาถูกบิดามารดาทิ้งถึง ๗ ภพ เช่น ภพที่เป็นเด็กชายโฆสกะ ถูกมารดาที่เป็นโสเภณีสั่งให้หญิงรับใช้นำไปทิ้งไว้ที่กองขยะ)

นางกาลีเศร้าโศกเสียใจคร่ำครวญว่า ลูกของเราช่างบุญน้อยจริง ๆ มาถึงกรุงโกสัมพีแล้วจะไม่ต้องอดอยากแล้ว แต่เจ้าก็มาจากอกแม่ไป อภัยให้พ่อกับแม่ด้วย แล้วจัดการฝังศพลูก

ได้ความกรุณาจากนายโคบาล...

สามีกินมากไปอืดอัดตายแล้ว เกิดในท้องแม่สุนัข

เช้าวันนั้น ทั้งสองเดินมุ่งหน้าจะเข้าไปในกรุง ระหว่างทางก็พบเรือนของนายโคบาล (บ้านของคนเลี้ยงโค เลี้ยงไว้สำหรับรีดนม ขายนม) กำลังมีงานมงคล คือ ทำขวัญแม่โคและลูกโคที่เพิ่งคลอด ก่อนจะถึงพิธีทำขวัญโค เขาได้เตรียมข้าวปายาสไว้จำนวนมากเพื่อถวายพระปัจเจกพุทธเจ้า ซึ่งได้นิมนต์ให้ท่านมารับบิณฑบาตทุกวัน ทั้งวันนี้เป็นวันมงคลโค เขาจัดเตรียมข้าวปายาสไว้มากเป็นพิเศษ เพื่อเลี้ยงคนในเรือนด้วย...

พระปัจเจกพุทธเจ้ามารับบิณฑบาต (ข้าวปายาส) แล้วกลับไปยังที่อยู่ชั่วคราว ภายในป่านอกกรุงโกสัมพี

นายโคบาลเห็นสองสามีภรรยาเดินโซซัดโซเซผ่านมาก็ถามว่าพวกท่านมาจากไหน? ทั้งสองจึงเล่าความเป็นมาให้เขาฟัง นายโคบาลรู้เรื่องแล้วรู้สึกสงสาร ให้คนจัดข้าวปายาสกับเนยใสจำนวนมากให้กินได้ตามใจปรารถนา

ผู้เป็นภรรยายังไม่สร่างโศกที่บุตรตาย แม้จะหิวก็รู้สึกกินไม่ลง นางกล่าวกับสามีว่า นายอดอาหารมาหลายวันแล้ว รีบกินเถอะ ท่านยังมีชีวิตอยู่ ฉันก็จะมีชีวิตอยู่ เพราะฉันต้องพึ่งพิงท่าน ท่านกินก่อนเถิด เดี๋ยวฉันค่อยกิน

สามีหิวจัด รีบบริโภคข้าวปายาสเป็นจำนวนมาก ส่วนภรรยาค่อย ๆ ลิ้มเนยใสทีละน้อย นายโคบาลเห็นสองคนบริโภคอาหารแล้วตนเองก็ไปนั่งบริโภคข้าวยังที่นั่งของตน รับประทานอาหารไปปั้นก้อนข้าวปายาสให้แม่สุนัขตัวโปรดที่นอนอยู่ใต้ตั่งไปด้วย นายโกตุหลิกะเห็นแล้วคิดว่า หมาตัวนี้มันมีบุญ มันได้กินอาหารดี ๆ อย่างนี้ทุกวัน หลังจากบริโภคอาหารแล้ว ทั้งสองก็มาพักแรมค้างในบริเวณบ้านของนายโคบาลก่อน เพราะเหน็ดเหนื่อยในการเดินทางมาก

...แต่ความที่เขากินมากเกินไป อึดอัดมาก ไฟธาตุไม่อาจย่อยอาหารได้ดี ตกกลางคืนเขาก็หายใจไม่ออก สิ้นใจตาย ๆ แล้วเกิดในท้องของสุนัขตัวเมียนั้น...

นางกาลีผู้เป็นภรรยาและคนในเรือนช่วยกันนำร่างของเขาไปฌาปนกิจ เสร็จแล้วนางก็ขออาศัยอยู่เป็นคนรับจ้างทำการงานให้แก่นายโคบาล นางเห็นว่าทุก ๆ เช้าเข้าจะมีพระผู้เป็นเจ้า (พระปัจเจกพระพุทธเจ้า) มารับบิณฑบาตที่เรือนทุกวัน เมื่อได้ข้าวสารมาก็จะหุงหาอาหารใส่บาตรท่าน ใส่แล้วก็กล่าวว่า ท่านเจ้าขา ขอให้กุศลที่ทำนี้ส่งผลถึงสามีและลูกของดิฉันด้วยเถิด วันไหนไม่ได้ข้าวสารมา นางก็จะคอยไหว้ด้วยจิตที่เลื่อมใส แล้วไปรับข้าวสุกจากนายโคบาลมาบริโภคเลี้ยงชีวิต

สุนัขตัวเมียมีครรภ์แก่ขึ้นตามลำดับ (ราว ๕๖ เดือน) แล้วคลอดลูกสุนัขเพศผู้ออกมาตัวหนึ่ง มันเจริญเติบโตขึ้น ต่อมานายโคบาลก็ให้น้ำนมโคแก่ลูกสุนัขกินเรื่อยมา

ลูกสุนัขผูกพันกับพระปัจเจกพุทธเจ้ามาก

คอยไปรับคอยไปส่งและเห่าอารักขา...ตายแล้วเกิดเป็นโฆสกเทพบุตร

วันใดที่พระปัจเจกพุทธเจ้านั่งฉันภัตในเรือน ท่านก็จะเบ่งก้อนข้าวให้ลูกสุนัขกิน สุนัขน้อย (นายโกตุหลิกะ) จึงมีความรักใคร่คุ้นเคยกับท่านมาก

ตามปกตินายโคบาลจะหาเวลาว่างไปปรนนิบัติ และสนทนากับพระปัจเจกพระพุทธเจ้าในป่าที่ท่านพำนักไม่ไกลบ้านมากนัก วันละ ๒ เวลา ยามที่เข้าไปหาท่าน สุนัขก็จะติดตามเขาไปด้วย ซึ่งทางเดินไปบรรณศาลานั้นมีหญ้าค่อนข้างรก เขาต้องถือไม้ยาวติดมือไปเพื่อตีพงหญ้าบ้าง พุ่มไม้บ้าง ขับไล่งูและสัตว์มีพิษให้หนีไป บริเวณใดรกมากเขาก็จะตีไม้ส่งเสียงว่า ไป ไป สุนัขก็จะจดจำว่า บริเวณนั้น ผู้เป็นนายส่งเสียงขับไล่สัตว์ร้าย

วันหนึ่ง นายโคบาลกล่าวกับพระปัจเจกพุทธเจ้าว่า

ท่านผู้เจริญ ถ้าวันไหนผมไม่อาจนำน้ำหรือเภสัชมาถวายท่านได้ ผมจะส่งสุนัขตัวนี้มาหาท่าน ท่านเห็นสุนัขแล้วได้โปรดไปที่บ้านของกระผมนะขอรับ จะมีคนคอยนำสิ่งที่ควรถวายแก่ท่านเอง

แต่นั้นมา วันใดที่นายโคบาลไม่ว่าง เขาก็จะกล่าวกับสุนัขแสนรู้ว่า ลูกเอ๋ย เจ้าจงไปนำทางพระผู้เป็นเจ้ามาทีนะ สุนัขฟังแล้วเข้าใจ วิ่งออกไปทางที่พระปัจเจกพุทธเจ้าอยู่ เดินไปถึงบริเวณที่นายโคบาลเคยใช้ไม้ตีขับไล่สัตว์ร้าย มันก็จะเห่า ๓ ครั้ง ขับไล่สัตว์ร้ายบ้าง

ถึงบรรณศาลาแล้วก็เห่า ๓ ครั้ง นอนหมอบรออยู่ พระปัจเจกพุทธเจ้ารู้ว่าสุนัขมาตามแล้ว นุ่งห่มจีวรถือบาตรแล้วเดินออกมา สุนัขก็จะออกเดินนำทางทันที ...(สุนัขจะทำหน้าที่นี้ในวันที่นายโคบาลไม่ว่าง) บางคราวท่านต้องการทดสอบว่าสุนัขจะทำหน้าที่อย่างไร ท่านก็แกล้งเดินไปทางอื่นบ้าง มันรู้แล้วก็จะรีบวิ่งมายืนขวางหน้าไม่ให้ท่านเดิน บางคราวท่านแกล้งเดินเลี่ยงมันเพื่อจะเดินต่อไป สุนัขก็จะใช้ปากงับชายจีวร หรือชายผ้านุ่งดึงให้ท่านกลับมาในทางที่มันต้องการ ความรักใคร่ที่สุนัขมีต่อท่านมีกำลังมากมายทีเดียว...

จนกระทั่งวันหนึ่ง นายโคบาลได้ถวายผ้าเพื่อให้ท่านทำเป็นจีวร พระปัจเจกพุทธเจ้ากล่าวว่า

ท่านผู้อุปฐาก การทำผ้าสำหรับใช้สอยเป็นจีวร เป็นกิจที่อาตมาคนเดียวทำได้ยาก อาตมาจะกลับไปหาหมู่พระปัจเจกพุทธเจ้า ณ ภูเขาคันธมาทน์ ให้พวกท่านช่วยทำนะ

นายโคบาลกล่าวว่า

ถ้าอย่างนั้น ขอท่านผู้เจริญอย่าไปนานนักนะ ทำเสร็จแล้วได้โปรดกลับมาหากระผมอย่างเดิม เพื่อผมและคนมากมายจะได้บำเพ็ญบุญ

สุนัขฟังคำสนทนาแล้วเข้าใจ มันมีอาการเศร้าสลด เดินตามนายโคบาลส่งพระปัจเจกพุทธเจ้าได้ระยะหนึ่ง ท่านกล่าวว่า เท่านี้ก็พอแล้วผู้มีอายุ ท่านจงกลับไปเรือนเถิด อาตมาขอตัวก่อน จากนั้นท่านก็เหาะขึ้นสู่อากาศมุ่งหน้าไปภูเขาคันธมาทน์

นายโคบาลและสุนัขมองตามไป สุนัขยืนพร้อมเห่า (ส่งท่าน) ไปด้วย เมื่อท่านพ้นสายตาไปแล้ว สุนัขก็หัวใจแตกตาย ตายแล้วไปเกิดเป็นเทพบุตรในสวรรค์ดาวดึงส์ มีนางเทพอัปสร ๑,๐๐๐ เป็นบริวารแวดล้อมเป็นเทพบุตรที่มีลักษณะพิเศษ คือ ยามพูดกระซิบ เสียงกระซิบยังดังไกลไปถึง ๑๖ โยชน์ ส่วนเสียงพูดตามปกติ ดังกลบเทพนครของเทวดาดาวดึงส์ (เป็นนครภายใต้การปกครองของท้าวสักกเทวราช) ซึ่งมีขนาด ๑ หมื่นโยชน์ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้เทพบุตรนี้จึงได้ชื่อว่า **โฆสกเทพบุตร**

การอุบัติในสวรรค์ก็ดี การมีเสียงพูดดังไกลกว่าเทวดาอื่น ๆ ก็ดี ล้วนเป็นผลแห่งความรัก ความเคารพและช่วยเหลือแด่พระปัจเจกพุทธเจ้า.

อบรมอานาปานสติภาวนา

(๑๙ – ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๒)

เมตตา พานิช / ภาพ ธรรมาศรมนานาชาติ

ตลอดเวลาท่านพุทธทาสได้ทำหน้าที่พุทธทาส

คือสนองงานของพระพุทธองค์ด้วยการมอบกายถวายชีวิต

ดังนั้น คำสอนหรือการกระทำทั้งหมดของท่านก็ทำด้วยสัมมาทิฏฐิ

จะไม่มีสิ่งที่เป็นมิจฉาทิฏฐิอยู่เลย
ไม่ว่าท่านจะทำเรื่องอะไร

และท่านก็มีความมั่นคงจนตลอดชีวิต

ธรรมะสวัสดีครับ เพื่อนร่วมทุกข์ทุก ๆ ท่าน

มาถึงภาคบ่ายของวันที่ ๕ แล้ว มาถึงวันนี้เรารู้จักตัวแท้ของพุทธศาสนากันแล้วหรือยัง เมื่อไรเราจึงจะได้ชื่อว่า เป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง คือได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง สามารถนำไปใช้ แล้วก็ปฏิบัติจนกระทั่งอยู่เหนือกิเลส อยู่เหนือความทุกข์ เราจะได้ชื่อว่าเป็นพุทธบริษัทอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อเราได้ศึกษาและปฏิบัติตามองค์อริยมรรคมีองค์แปด

ขอฝากเรื่องนี้เป็นพิเศษเลย พระพุทธองค์ที่สามารถทำประโยชน์ได้สูงสุด คำสอน คำพูด ในทุก ๆ เรื่องล้วนมีคุณค่า มีประโยชน์ เพราะว่าพระพุทธองค์นี้มีสัมมาทิฏฐิสูงสุด การตรัสรู้ของพระพุทธองค์ คือสิ่งที่ทำให้พระพุทธองค์มีสัมมาทิฏฐิอย่างสมบูรณ์สูงสุดเลย

อันบุคคลที่มีสัมมาทิฏฐิในลักษณะอย่างนี้ไม่ว่าจะพูด จะคิด จะทำอะไรมันเป็นประโยชน์เกื้อกูล ใช้คำว่าทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหมด เพราะเรื่องสูงสุดที่จะเป็นประโยชน์สำหรับทุกคนไม่มีเรื่องอื่น ประโยชน์สูงสุดของทุกคน ก็คือการที่ทุกคนสามารถอยู่เหนือกิเลสตัณหาทั้งปวง ไม่มีความทุกข์ใด ๆ ชีวิตมีแต่ความสงบเย็นเป็นพระนิพพาน

ตลอดเวลาท่านพุทธทาสได้ทำหน้าที่พุทธทาส คือสนองงานของพระพุทธองค์ด้วยการมอบกายถวายชีวิต ดังนั้น คำสอนหรือการกระทำทั้งหมดของท่านก็ทำด้วยสัมมาทิฏฐิ จะไม่มีสิ่งที่เป็นมิจฉาทิฏฐิอยู่เลย ไม่ว่าท่านจะทำเรื่องอะไร และท่านก็มีความมั่นคงจนตลอดชีวิต สิ่งที่ท่านพูด ท่านทำ ท่านมีความมั่นคงแน่วแน่ เป็นสัมมาทิฏฐิจนตลอดชีวิต ถ้าใครมาขอร้องให้ทำในเรื่องที่นอกเหนือจากหลักธรรมคำสอนจากพระพุทธศาสนา ท่านก็จะปฏิเสธ

ดังนั้นเรื่องไสยศาสตร์ต่าง ๆ ที่เขาทำกันเป็นส่วนใหญ่ในแวดวงพุทธบริษัทนี่ เราจะไม่พบว่าท่านพุทธทาสเข้าไปเกี่ยวข้อง และเข้าไปทำสิ่งเหล่านั้นเลย แม้ว่าท่านอาจารย์โพธิ์ ท่านทำหน้าที่ต่อจากท่านพุทธทาส ท่านก็พยายามปฏิเสธในสิ่งเหล่านี้ อย่างเช่น ทางราชการส่งหนังสือนิมนต์มา ก็จะนิมนต์เจ้าอาวาสอาวุโส เพื่อไปสวดทำพิธีปลุกเสกพระพุทธรูป ท่านก็มีวิธีที่จะปฏิเสธไม่ไปทำสิ่งเหล่านี้

ถ้าพระผู้ใหญ่ช่วยกันทำตัวอย่างอย่างนี้ สิ่งเหล่านี้ก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ในแวดวงพุทธศาสนา การปลุกเสกอิฐ หิน ดิน ปูน สร้างพระพุทธรูปขึ้นมาแล้ว ทำให้มีความเชื่อในทางที่เป็นไสยศาสตร์ ทำให้ชาวพุทธเราหลงติดในเรื่องขลัง ในเรื่องศักดิ์สิทธิ์ สร้างพระพุทธรูปก็ตั้งชื่อให้มันไปในทางขลังทางศักดิ์สิทธิ์ ไม่ได้ทำให้เกิดปัญญา หรือสัมมาทิฏฐิเลย แล้วจะเป็นพุทธศาสนาได้อย่างไร

ตลอดเวลาท่านพุทธทาสได้ทำหน้าที่พุทธทาส

คือสนองงานของพระพุทธองค์ ด้วยการมอบกายถวายชีวิต

ดังนั้น คำสอนหรือการกระทำทั้งหมดของท่านก็ทำด้วยสัมมาทิฏฐิ

ขอให้ลองไปช่วยคิดทบทวนกัน จะได้แก้ไข พุทธศาสนาเรานี่มีความบริสุทธิ์ เป็นตัวแท้ ถ้ามีใครมาขอร้องให้ท่านทำ อย่างเช่น ขอร้องให้ดูดวง หรือทำอะไรนี่ ท่านก็จะตอบไปตามตรงว่า ไม่เคยเรียนมา ไม่เคยรู้เรื่องนี้ ไม่เคยเรียนมา ถ้าใครมาขอพรจะทำอย่างไร ก็มีคนมาขอบ่อย เพราะคนส่วนใหญ่ที่เข้าวัด เพราะชอบไปขอพร หรืออย่างน้อยที่สุดก็จะได้รับพรจากพระ คนจึงนิยมไปถวายสังฆทาน เอาของไปถวายพระ นั่งพนมมือ พระให้ศีลให้พร แล้วกลับบ้านสบายใจ

ถ้ามีคนมาขอพร ท่านก็มีวิธีให้พรที่เป็นสัมมาทิฏฐิ ไม่ได้ขอให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ อะไรไม่มีหรอก พรที่ท่านให้บ่อย ๆ ก็ให้พรให้ทำงานให้สนุก แล้วก็มีความสุขในขณะกำลังทำงาน พรแบบนี้เราต้องไปทำเอง ฟังเหมือนง่ายแต่ไปทำจริง ๆ ไม่ง่าย ก็ต้องลองไปทำ เพราะว่าเราทำงานไปจะรู้สึกหงุดหงิด ไม่อยากทำงานเสียส่วนใหญ่ นั่งนับวันว่าเมื่อไรจะถึงวันเสาร์ อาทิตย์ แต่ถ้าเราทำแล้วเรารู้สึกว่า มีความสุขทุกวันนับตั้งแต่เช้าไปทำงาน จนกระทั่งเลิกงาน คนส่วนใหญ่ก็มีความสุขแต่เฉพาะวันสิ้นเดือน คือวันเงินเดือนออก มีความสุขวันหนึ่ง ทั้งหมดอีกเกือบ ๓๐ วัน มีแต่ความทุกข์ เราจะเป็นคนอย่างนั้นก็เลือกเอาเอง ต้องลองคิดดูว่า เราจะมีชีวิตอยู่อย่างไร จึงจะเป็นชีวิตที่ดีเรียกว่ามีคุณค่ามีประโยชน์

พรที่ท่านให้บ่อย ๆ

ก็ให้พรให้ทำงานให้สนุก

แล้วก็มีความสุขในขณะกำลังทำงาน

ดังนั้น หลักคำสอนที่ท่านพยายาม ที่ท่านจะปลูกฝังในหมู่พุทธบริษัท ก็คือหลักคำสอนที่ว่า *การทำงานคือการปฏิบัติธรรม* ถ้าเมื่อไรเราทำงาน แล้วเรามีความสุขขณะทำงาน นั่นคือมีความพอใจ มีฉันทะ มีวิริยะ มีจิตตะ มีวิมังสา มีอิทธิบาท ๔ ในงานนั้น และเราก็มีความสุข กิเลสไม่เกิดเลย จิตใจสงบเย็น เมื่อนั้น ก็เป็นการปฏิบัติธรรม เพราะว่าความหมายของคำว่า การปฏิบัติธรรม ก็คือการปฏิบัติที่เมื่อปฏิบัติแล้วให้ผล ให้ผลเป็นการป้องกันไม่ให้กิเลสเกิด แล้วความทุกข์ก็ไม่เกิดนั่นเอง

แต่ถ้ามีใครที่มาขอให้ท่านทำบางเรื่องที่ดูมันเป็นไสยศาสตร์ แล้วท่านเห็นว่าควรจะทำ คือควรจะช่วยอย่าให้เสียน้ำใจ บางครั้งคนที่มาขอให้ช่วยนี่ เขามาขอด้วยความเคารพศรัทธา แล้วเป็นคนที่ใกล้ชิดเคยรับใช้ช่วยเหลือกัน จะปฏิเสธเลยก็เดี๋ยวจะเสียน้ำใจ ก็ต้องมีวิธีทำ ถึงแม้ว่าที่อื่นเขาทำกันในอย่างลักษณะเป็นไสยศาสตร์ ถ้าใช้สติปัญญาแล้ว บุคคลที่มีสัมมาทิฏฐิจริง ๆ เขามีวิธีที่จะทำไม่ให้เป็นไสยศาสตร์ก็ได้ มีเรื่องที่เกิดขึ้นนานมาแล้วในสมัยที่ยังไม่มีถนนเส้นนี้ ไม่มีถนนสายเอเชีย

ถ้าเมื่อไรเราทำงาน แล้วเรามีความสุขขณะทำงาน

นั่นคือมีความพอใจ มีฉันทะ มีวิริยะ มีจิตตะ มีวิมังสา

มีอิทธิบาท ๔ ในงานนั้น

และเราก็มีความสุข กิเลสไม่เกิดเลย จิตใจสงบเย็น

เมื่อนั้นก็เป็นการปฏิบัติธรรม

ในสมัยนั้นคนมาสวนโมกข์ลำบากมาก ต้องลงรถไฟที่สถานีไชยา บางทีก็ต้องเดินมา จะหารถสักคันเหมามายากมากเลย ส่วนใหญ่ก็ต้องเดินมา มาที่นี่จะกลับอีกก็ต้องไปขึ้นรถไฟที่สถานีไชยา ลำบากมาก ถนนก็ไม่ค่อยดี เป็นถนนเส้นเล็ก ๆ ไปตามหัวคันนา ก็มีอุบาสก ลูกศิษย์วัด ลูกศิษย์ใกล้ชิดท่านพุทธทาส มาวัดสวนโมกข์ทุกวันพระ หิ้วปิ่นโตมา แล้วก็ถวายท่านพุทธทาสที่กุฏิ เรียกใช้อะไรได้หมด อุบาสกท่านนี้ สัมพันธ์ใกล้ชิดอย่างนี้ แล้วเขาก็ศรัทธาท่านพุทธทาสมาก เรียกว่าท่านอาจารย์ทุกคำ เขาก็ไปขอท่านพุทธทาสว่า อาจารย์ครับ ผมมีความคิดจะไปซื้อรถปิกอัพเก่า ๆ มาต่อเป็นรถสองแถว มาวิ่งรับส่งคน จะได้มีรายได้พอที่จะส่งลูกเรียน มีลูกหลายคน ตัดยางอย่างเดียวไม่พอส่งหรอก มาปรึกษาท่านพุทธทาส ท่านพุทธทาสพูดว่าก็ดี มันเป็นอาชีพสุจริต เขาก็เลยขอว่า ผมซื้อมาแล้วขอให้ท่านอาจารย์ช่วยเจิมรถให้ผมหน่อย

ถ้าอย่างนี้ปฏิเสธไหม ทำอย่างไรไม่ให้เสียน้ำใจที่จะเจิมรถ คนทั่วไปที่ไม่ได้ศึกษาธรรมะ ที่เป็นไสยศาสตร์เขาก็เจิมแบบไสยศาสตร์ นี่มีวิธีอย่างไรที่จะเจิมไม่ให้เป็นไสยศาสตร์ ท่านพุทธทาสก็บอกนัดเวลาเอารถมาจะเจิมให้ การเจิมก็ใช้แป้งดินสอพอง เขียนที่หน้ากระจก ข้อความที่ท่านพุทธทาสเจิมบนรถเป็นอักษรย่อ ๔ คำ เป็นคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์ ๔ คำ อุ อา กะ สะ เป็นภาษาไทย ไม่ได้เป็นภาษาขอมหรือภาษาเขมร คาถาหรือยันต์ที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่เขาเขียน เขียนให้ยุ่ง ๆ ให้อ่านไม่ออกเลย ยิ่งอ่านไม่ออกเท่าไร ยิ่งขลัง นี่ความโง่ของคน

อุ อา กะ สะ มาจากไหน ท่านไม่ได้คิดเอาเอง ท่านก็เอาคำสอนของพระพุทธองค์ เอามาย่อแล้วก็เจิมหน้ารถ ในพุทธประวัติมีเรื่องราวกล่าวถึงเรื่องนี้ด้วย มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งเขาไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์กราบทูลว่ามีธรรมะอะไรที่ง่าย ๆ ที่พวกเขาสามารถนำไปปฏิบัติได้ที่บ้านที่ครอบครัว เพราะว่าเขาไม่อาจจะออกมาบวช มาอยู่กับพระพุทธองค์ได้ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ ขอให้พระพุทธองค์สอนธรรมะเหล่านี้ให้แก่พวกเขา พระพุทธองค์ก็ตรัสหลักธรรม ๔ ประการ เรารู้จักดี เราเรียนกันมาตั้งแต่ในโรงเรียน **ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์** หลักธรรม ๔ ประการที่นำไปใช้แล้วได้ประโยชน์ในปัจจุบัน ประกอบด้วย

อุ ก็คือ **อุฏฐานสัมปทา** ซึ่งพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรการหาทรัพย์ในการทำมาหากิน อุฏฐานสัมปทา

อา ตัวนี้ก็คือ **อารักขสัมปทา** หามาได้ก็บำรุงดูแลรักษา อารักขสัมปทา

กะ ตัวที่ ๓ **กัลยาณมิตร** กัลยาณมิตตตา ต้องคบคนดี คบบัณฑิต ชีวิตจึงได้พบกับความเจริญรุ่งเรือง จะได้ไม่ตกไปในทางเสื่อม

ตัวสุดท้าย **สะ** สะมาจาก **สะมะ** = สมสมชีวิตา เลี้ยงชีวิตด้วยความพอดี เรียกว่าพอเพียงก็ได้ รู้จักประหยัดอดออมใช้จ่ายเฉพาะส่วนที่จำเป็นชีวิต ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง สมชีวิตา

ท่านเจิมแบบนี้ แล้วก็สอนธรรมะ ๔ ข้อบทนี้ให้อุบาสกท่านนั้นเข้าใจ ได้รับไปปฏิบัติ นี่คือรถสองแถวคันแรก อุบาสกท่านนี้มีความคิดดี รถสองแถวคันแรกที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น หลังจากนั้นไม่นานมีคนทำตาม ๆ กัน มีรถมาวิ่งรับจ้างหลายคัน

นี่เป็นเรื่องที่ท่านพยายามที่จะช่วยให้คนมีความรู้ความเข้าใจถูกต้องเป็นเหตุเป็นผล องค์มรรคและสัมมาทิฏฐิสำคัญที่สุด ดังนั้นเรื่องขลังเรื่องศักดิ์สิทธิ์ ท่านจะพยายามจะไม่ให้มีนับตั้งแต่เริ่มตั้งสวนโมกข์ ท่านไม่ต้องการให้มีพระพุทธรูปด้วย

สวนโมกข์ในสมัยตั้งแรก ๆ บนโบสถ์เขาพุทธทอง ไม่มีพระพุทธรูป เพิ่งมีตอนหลัง เพราะท่านเอาหลักในสมัยพุทธกาล แล้วก็หลังจากพุทธกาลมาเกือบพันปี ไม่มีใครสร้างพุทธรูป เพิ่งจะมาสร้างหลังจากนั้นมีมากขึ้น ๆ เพราะว่าองค์จริงของพระพุทธเจ้าคือตัวพระธรรม เราก็ได้ฟังสิ่งที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัส และพระพุทธองค์เองก็เคารพพระธรรม

ดังนั้นตัวจริงของพระพุทธเจ้าคือพระธรรม ไม่ใช่ตัวองค์พระพุทธรูป ที่เราทำด้วยอิฐ หิน ดิน ปูน แล้วมากราบไหว้บูชากัน ท่านพูดถึงขนาดว่า ระวังให้ดีพระพุทธรูปจะบังองค์จริงของพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นต้องกลับไปคิดกัน ทุกวันนี้พระพุทธรูปสำคัญ ๆ ในวัดต่าง ๆ ไม่ได้มีส่วนระลึกถึงคำสอนข้อปฏิบัติในพุทธศาสนาเลย แต่กลายเป็นเรื่องที่ทำให้คนไปกราบไหว้อ้อนวอนขอโน่นขอนี่กันเกือบจะทั้งหมดเลย เราก็คงเห็นกันทุกคนแล้วว่าเป็นอย่างไร ในแวดวงพุทธบริษัทในยุคนี้

แม้แต่ใครมาขอปั้นรูปท่าน ท่านไม่อนุญาตให้ปั้นรูปปั้นท่าน มันก็เป็นเหตุผลอันเดียวกันแหละ รูปปั้นจะกลายมาเป็นที่ปิดบังคำสอนที่ท่านพยายามสอน พยายามอบรมมามากมาย คนมาเคารพกราบไหว้รูปปั้น แล้วไม่ได้ระลึกถึงคำสอน ก็คือว่าได้รู้จักท่านพุทธทาสแล้วมากราบหุ่นรูปปั้นแล้วนี่

แล้วทีนี้รูปปั้นต่าง ๆ มันเกิดขึ้นได้อย่างไร มันมีเหตุมีผลเหมือนกัน รูปปั้นครั้งแรกที่เขาปั้นรูปท่านนี้ มันก็มาจากพระใกล้ชิดท่านหลวงตาไสวซึ่งรับใช้ท่านพุทธทาสด้วยความซื่อสัตย์ หลวงตาไสวเป็นพระที่บวชเมื่อมีอายุมาก ก่อนบวชเป็นผู้จัดการภาคของบริษัทซิงเกอร์ ในสมัยนั่นบริษัทซิงเกอร์มีชื่อเสียงแล้วก็มีเงินเดือนสูง แต่เบื่อทางโลก ก็มาขอบวชเป็นพระ อายุมากแล้ว บวชในสวนโมกข์ แต่มีความสามารถมาก โดยเฉพาะในการเขียนภาพเหมือน เขียนภาพพุทธประวัติจากหินสลัก แล้วมาแกะเป็นภาพติดรอบโรงมหรสพทางวิญญาณ ท่านเป็นผู้ทำงานหลักของโรงปั้น มาขอท่านพุทธทาสขอปั้นรูปท่านพุทธทาส โดยให้เหตุผลว่า นานไปข้างหน้าคนจะไม่รู้ ไม่รู้จัก ไม่รู้ว่าท่านพุทธทาสมีรูปร่างขนาดไหน หน้าตาเป็นอย่างไร กลัวคนจะไม่รู้จัก ก็เหตุผลดี หลวงตาไสวก็ขอปั้นรูปปั้นของท่านพุทธทาสในท่ายืนถือไม้เท้า แต่เมื่อท่านอนุญาตให้ปั้น ท่านก็บอกเพิ่มเติมกำชับไปว่า ให้ปั้นรูปสุนัขตัวหนึ่งยืนอยู่ข้างขาด้วย ยืนอยู่ข้างขาท่าน ข้างรูปปั้นไม่ให้ปั้นรูปท่านอย่างเดียว ให้ปั้นรูปสุนัขตัวหนึ่ง ยืนอยู่ข้างขา

มันมีที่มาอย่างไร เรื่องสุนัขตัวนี้ ที่มาของสุนัขตัวนี้ มันมีที่มาจากบรรดาพุทธบริษัททั้งหลายเข้าไปวัดแล้ว ชอบไปทำอะไร ขอหวย ไปวัดแล้วขอหวย ท่านก็โดนขออย่างนี้บ่อย บอกอย่างไรก็ไม่หมดสักที ก็ยังมีคนมาขอหวยอยู่เรื่อย ท่านก็คิดแล้วคิดอีกว่าจะช่วยคนเหล่านี้ได้อย่างไร ให้มันเกิดสติปัญญา มันเป็นมิจฉาทิฏฐิ ท่านก็เลยวางแผนคิดไว้ เมื่อมีสุนัขเกิดในวัด มีตัวหนึ่งเป็นตัวผู้ เรียกว่าชนะตัวอื่นหมดเป็นลักษณะเด่นดี ท่านก็ให้เลี้ยงไว้ ท่านก็ตั้งชื่อว่า**สมพาล** สมพาลอันนี้ไม่ใช่สมภาร (พระที่เป็นเจ้าอาวาส) สมพาล = พาล คือยอดอันธพาล แต่เสียงมันพ้องกัน ตั้งชื่อว่าสมพาล ก็เลี้ยงไว้ ใคร ๆ ก็รู้จักหมด เพราะสุนัขตัวนี้ ท่านพุทธทาสไปไหนมันชอบตามไป

ทีนี้พอคนรู้จักหมดแล้ว พอคนมาขอหวยท่าน ท่านก็เลยใช้ให้เป็นประโยชน์ คนมาขอหวยท่าน ก็บอกโน้น คุณไปขอจากสมพาลโน้น แล้วก็คิดดูคนขอหวยพอไปถามคนในวัดชี้นั่น สมพาลอยู่นั่น มันจะกราบขอหวยไหม แล้วจะหายโง่ไหม ถ้าไม่หายโง่ก็โกรธ ไม่เข้าวัดอีกเลย แต่ก็ต้องการที่จะให้คนได้เกิดสติปัญญาเท่านั้น

ทีนี้ทำไมท่านถึงให้ปั้นไว้กับรูปปั้นท่าน มันมีเหตุผลอะไร ท่านก็คิดไปในอนาคตอีก ป้องกันไว้อีกในอนาคต เดี๋ยวใครมากราบรูปปั้นหาอะไรมาขูดมาลูบ เพื่อจะเห็นตัวเลขขอหวยอีก ก็ให้สุนัขสมพาลเฝ้าไว้ปั้นไว้เป็นอนุสาวรีย์ เห็นไหม เป็นความคิดที่ท่านอยากจะช่วยคน

ทุกวันนี้น่าเป็นห่วงรัฐบาล คิดแต่ที่จะเพิ่มจำนวนผลิต จำนวนที่จะผลิตหวยรัฐบาลมากขึ้น เพราะว่าหมดวิธีหาเงินแล้ว มันจะล่มจมกันทั้งประเทศแล้ว ไม่ต่างกับที่วัดต่าง ๆ หาเงินมาสร้างมาพัฒนาวัดโดยการทำวัตถุมงคลขาย มีค่าเท่ากัน ถ้ายิ่งคนซื้อหวยมากเท่าไหร่ แล้วลองคิดดูว่า ครอบครัวต่าง ๆ จะมีปัญหามากมายขนาดไหน คนที่ติดหวยมาก ๆ ลูกไม่มีกินไม่สนใจ บ้าซื้อหวย มานั่งเฝ้าหน้าจอโทรทัศน์ถ่ายทอดทางโทรทัศน์โฆษณากันตลอดเวลา มันจะมั่งคง มั่นคั่ง ยั่งยืนได้อย่างไร กลับไปคิดใหม่ให้รอบคอบ แม้แต่เรื่องนี้เรื่องเดียวก็ทำไม่สำเร็จ

ทำไมท่านถึงให้ปั้นไว้กับรูปปั้นท่าน มันมีเหตุผลอะไร

ท่านก็คิดไปในอนาคตอีก ป้องกันไว้อีกในอนาคต

เดี๋ยวใครมากราบรูปปั้น

หาอะไรมาขูดมาลูบ เพื่อจะเห็นตัวเลขขอหวยอีก

เรื่องของรูปปั้นก็ยังมีอีก ลูกศิษย์ใกล้ชิดที่เชียงใหม่ ก็ไปตั้งสวนโมกข์เชียงใหม่ ชื่อว่า**พุทธนิคมเชียงใหม่** ทำรูปปั้นหล่ออย่างดี ทีนี้หล่อสำริดอย่างดี ทำไว้ที่เชียงใหม่องค์หนึ่ง แล้วก็นำมาที่สวนโมกข์อีกองค์หนึ่ง เป็นรูปปั้นองค์ยืนเหมือนกัน เอามาถึงสวนโมกข์ ท่านพุทธทาสไม่ให้แกะออกเลย ทั้งกล่องนั้นเอาไปเก็บไว้ใต้บันไดที่โรงมหรสพทางวิญญาณ ท่านไม่ให้ตั้งแม้แต่องค์ของหลวงตาไสวที่สร้างแล้ว ท่านก็ไม่ให้ตั้ง อาจารย์ไสวก็เอาไปตั้งไว้ที่กุฏิอาจารย์ไสว มีอยู่จนทุกวันนี้ ไม่ให้เอาไปตั้งที่สำคัญ ๆ ในสวนโมกข์ อาจารย์ไสวสร้างแล้วก็เอาไปไว้ที่หน้ากุฏิอาจารย์ไสว ใครขึ้นไปโรงปั้นยังจะเห็นอยู่ รูปปั้นองค์นี้ที่มีรูปปั้นลักษณะยืนแล้วก็มีสุนัขสมพาลเฝ้าอยู่ข้างขา รูปปั้นที่ส่งมาจากอุบาสกที่เชียงใหม่ ท่านก็ไม่ให้แกะออกจากกล่องก็ยังอยู่ใต้บันไดจนท่านมรณภาพ ก็ปรึกษากัน แกะหีบแล้วเอามาวาง วางหน้าโลงศพของท่านพุทธทาส ในศาลาเก็บศพ ตอนนี้ก็ยังอยู่ นี่รูปปั้นอีกรูปหนึ่ง

ทีนี้มาถึงรูปสุดท้าย คงรู้จักเทคโนโลยีสมัยใหม่ ก็ทำเหมือนจริงร้อยเปอร์เซ็นต์ ก็มีลูกศิษย์ที่กรุงเทพฯ ทำขึ้น ทำเสร็จก็ติดต่อมาว่าจะเอามาไว้ ท่านก็ตอบไปตรง ๆ ว่าเอาไว้ที่บ้านคนปั้น แต่ว่าเหตุการณ์อันนี้มันเกิดขึ้นพอดีกับที่ท่านอาพาธครั้งสุดท้าย ถูกส่งไปที่โรงพยาบาล ตอนนั้นไปอยู่โรงพยาบาลสุราษฎร์ก่อน เขาเอารูปปั้นมาจนได้ ท่านก็ไม่มีสติพอที่จะพูดอะไรแล้ว แต่คิดว่าบรรดาลูกศิษย์ลูกหาที่อยู่ในวัดก็คงจะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร แต่ก็ไม่มีใครพูดอะไร ผลสุดท้ายรูปปั้นนี้ก็ยังอยู่ถึงปัจจุบันนี้

ผมก็พยายามแก้ปัญหานี้ แต่ก็ทำไม่สำเร็จ อยากที่จะทำความเข้าใจกับคนส่วนใหญ่ รูปปั้นนี้มาอยู่ได้ ๔๕ ปี เดิมไว้ที่ศาลาธรรม-โฆษณ์ก่อน แล้วก็ย้ายมาอยู่ที่ข้างกุฏิท่านตรงที่ท่านนั่งฉันอาหาร แล้วผลสุดท้ายมันก็ชื่นขึ้นรา เสียหาย ก็ต้องส่งไปซ่อม ค่าซ่อมก็แพง ค่าปั้นก็แพงมาก เป็นหลักแสน ก็เลยปรึกษากันว่า ซ่อมเสร็จก็ไม่ควรจะนำกลับมา น่าจะไปวางไว้ที่หอจดหมายเหตุพุทธทาสอินทปัญโญ เพราะว่าคนจะได้ไว้กราบไหว้ที่นั่น ชาวต่างชาติมาจะได้เห็นว่าท่านพุทธทาสองค์จริงเป็นอย่างไร แล้วก็ที่สำคัญจะได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของท่านพุทธทาส แต่ก็ปรากฏว่าหุ่นปั้นนี้ยังซ่อมไม่เสร็จ เกือบจะเสร็จแล้วชาวบ้านเขารู้ข่าว ไม่รู้ใครไปพูดอะไร ทำหนังสือเซ็นกันมาหลายร้อยชื่อ เรียกร้องเอาพุทธทาสกลับมา คนในวัดเองบางคนมีความรู้สึกว่า หุ่นปั้นนั้นเหมือนองค์จริงของท่านพุทธทาส เมื่อหุ่นปั้นหายไปเหมือนรู้สึกว่าท่านพุทธทาสไม่อยู่แล้ว เป็นได้ถึงขนาดนี้ แทนที่จะมีความรู้ความเข้าใจว่า ท่านพุทธทาสองค์จริงไม่ใช่หุ่นนั้น ต้องศึกษาว่าท่านสอนอะไร แล้วท่านปฏิบัติอะไรให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วก็ทำตาม ผลสุดท้ายก็ไม่สำเร็จ ไม่สามารถฝืนกระแสมหาชนที่มีศรัทธาในลักษณะนี้ได้ ต้องให้ท่านจ้อยรีบนำกลับมา แล้วก็เอามาไว้ที่ศาลากุฏิอาจริยบูชา กุฏินี้สร้างขึ้นตอนท่านพุทธทาสอาพาธ คิดว่าถ้าท่านกลับมาจากโรงพยาบาล ยังมีชีวิตอยู่ก็จะให้เป็นที่พัก ผลสุดท้ายท่านก็มรณภาพก็ไม่ได้ใช้ ตอนนี้เป็นที่เก็บหุ่นปั้น

ผมก็เคยถามท่านสิงห์ทองที่เคยเฝ้าท่านพุทธทาสอยู่ เพราะท่านนอนอยู่ในห้องนั้นใกล้หุ่นปั้น ผมถามว่าแต่ละวันที่คนมากราบรูปปั้นเขาทำอะไร ก็ได้รู้ความจริง ส่วนใหญ่ก็กราบขอโน้นขอนี่ พูดกันเหมือนกับเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

นี่กลายเป็นอย่างนี้ ปัจจุบันคนที่เข้ามาสวนโมกข์คิดว่าเกิน ๕๐๖๐ เปอร์เซ็นต์ ที่คิดว่ามาถึงสวนโมกข์ก็ต่อเมื่อได้ไปกราบหุ่นปั้นท่านพุทธทาส แล้วก็พอใจ แล้วนี่เขามาถึงสวนโมกข์แล้ว โดยไม่รู้ว่าพุทธทาสมีผลงานอะไร สอนเรื่องอะไร ตลอดชีวิตท่านทำอะไร รู้จักสุดท้ายก็คือหุ่นปั้นท่านพุทธทาส

สิ่งที่ท่านพุทธทาสพูดไว้ มันตรงตามที่ท่านพูดไว้ว่า สิ่งต่าง ๆ ที่สร้างไว้มันบังตัวจริงของท่าน โดยเฉพาะรูปปั้นบังองค์ท่าน บังตัวพระธรรมที่ท่านได้พยายามเทศน์ พยายามสั่งสอนอบรมไว้มากมาย หรือแม้แต่พระพุทธรูปที่เราสร้างกัน มันก็บังพระธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ คนก็ไปติดอยู่แค่เปลือกนอก คือวัตถุ กลายเป็นวัตถุมงคลไป ก็คิดไม่ออกจะแก้ไขอย่างไร ทำได้เพียงแต่พยายามหาวิธีให้คนได้รู้ ก็พิมพ์ไปติดไว้ให้รู้ว่ารูปปั้นนี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่ทางสวนโมกข์ทำขึ้น ทางมูลนิธิธรรมทานไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสิ่งเหล่านี้ ซึ่งไม่ได้เป็นความประสงค์ของท่านพุทธทาส แต่เป็นเรื่องของลูกศิษย์ที่ทำกันในภายหลัง แล้วได้เอาข้อความคำสอนของท่านไปติดไว้ที่หุ่นข้างหน้าหุ่น ตอนนี้ไม่ทราบว่ายังอยู่หรือเปล่า ไม่ได้เข้าไปดูนานแล้ว ข้อความว่า *"ไม่ได้ทำอะไรตามที่สอน อย่ามาออดอ้อนเรียกอาจารย์"* เอาไปติดไว้ให้คนได้คิดบ้าง แต่เขาจะคิดได้กี่คนก็ขึ้นอยู่กับสติปัญญาของแต่ละคน แต่ถ้าบางคนไปกราบรูปปั้นแล้วสบายใจ มีความสบายใจนั้นเป็นเรื่องของเขา คนเราจะมีความรู้ธรรมะ เข้าใจธรรมะได้ มันต้องมีหลายระดับแตกต่างตามสติปัญญา

ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องราวที่นำมาเล่าให้พวกเราฟังเพื่อให้เห็นสติปัญญาของบุคคลที่มีสัมมาทิฏฐิ ที่ใช้ชีวิตตามองค์อริยมรรคมีองค์แปด มีสัมมาทิฏฐิเป็นเบื้องต้น จึงทำงานที่มีประโยชน์สูงสุด มีชีวิตที่สมบูรณ์ที่สุดคือสงบเย็นสูงสุด ไม่มีกิเลสเลย แล้วก็ทำประโยชน์ได้สูงสุด

นี่คือบุคคลที่มีความเป็นมนุษย์ ที่ปฏิบัติตามหลักธรรมในพุทธศาสนา จะมีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์สูงสุด การที่โลกมีบุคคลลักษณะนี้เกิดขึ้น นับตั้งแต่พระพุทธองค์เกิดขึ้น มันช่วยโลกมีความสงบร่มเย็น มีสันติสุข สันติภาพขึ้นในโลก

ขอฝากพวกเราเรื่องนี้ ให้ไปศึกษาเรื่องสำคัญที่สุด ก็คืออริยมรรคมีองค์แปด ขอให้ไปศึกษาและขอให้นำไปปฏิบัติจริง ๆ เพื่อความเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง วันนี้ฝนก็คงยังไม่ตก ก็น่าจะได้ปฏิบัติกันข้างนอกบ้าง ปฏิบัติอิสระเหมือนเมื่อวานนะครับ ก็ขอใช้เวลากันให้คุ้มค่า เหลืออีก ๒ วันแล้วนะครับ

ท่านจะนั่งปฏิบัติในนี้หรือจะออกไปนั่งตามโคนต้นไม้ หรือที่ไหนก็ตาม จนกว่าจะถึงเวลา ๓ โมงครึ่ง ขอให้ตั้งใจกันให้เต็มที่.

ฟ้าสางทางสุภาษิต ที่ข้าพเจ้าชอบ

โบสถ์หรือพระพุทธรูป

ยิ่งสำคัญหรือศักดิ์สิทธิ์เท่าใด

ก็ยิ่งมีเซียมซีมากเท่านั้น

อสีติสังวัจฉรายุศมานุสรณ์

จากพุทธทาสภิกขุ

ข่าวจาก ธรรมาศรมธรรมมาตา

โครงการปฏิบัติเฉพาะตน ยังคงเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติธรรมได้เข้ามาใช้สถานที่แห่งนี้ สามารถสมัครได้ทั้งผู้ที่เคยและไม่เคยผ่านการอบรมจาก *ธรรมาศรมธรรมมาตา สวนโมกขพลาราม* โดยสมัครได้ตลอดปี

หากท่านผู้ใดมีความประสงค์ที่จะขอเข้ามาใช้สถานที่แห่งนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม สามารถติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ **e-mail : dharmamata@hotmail.com** หรือโทรศัพท์ได้ที่หมายเลข ๐๘๖-๐๙๐-๓๒๙๖ หรือ **IDLINE PHAWITA2498**

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีผู้สมัครเข้ามาปฏิบัติในโครงการปฏิบัติเฉพาะตนหลายท่านอย่างต่อเนื่อง บุคคลเหล่านั้นได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

จากการที่ได้เข้ามาปฏิบัติธรรมในสถานที่แห่งนี้เป็นครั้งแรก การอยู่ร่วมกัน แม้จะปิดวาจาแต่ก็มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดูแลเกื้อกูลกันแบบพี่น้อง ซึ่งก็เป็นแบบอย่างที่ดี น่าประทับใจ

ในส่วนของสถานที่ ณ *ธรรมาศรมธรรมมาตา* มีความเป็นสัปปายะอย่างมาก เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนรู้ชีวิตอย่างจริงจัง ขอแนะนำ

โอกาสนี้ กราบระลึกถึงพระคุณของท่านพุทธทาสที่ได้ริเริ่ม และท่านอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วมกันให้มีสถานที่แห่งนี้เกิดขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

กราบอนุโมทนาในบุญกุศลนี้

ในช่วงเข้าพรรษนี้ ได้มีโอกาสเข้ามาปฏิบัติเฉพาะตนที่ *ธรรมาศรมธรรมาตา* ซึ่งเป็นสถานที่สงบวิเวก เป็นธรรมชาติ เอื้อต่อการปฏิบัติอย่างยิ่ง ได้เจริญสติอยู่กับลมหายใจขณะปัจจุบัน ทำให้จิตใจปลอดโปร่ง เบาสบาย

กราบขอบพระคุณท่านพุทธทาสเป็นอย่างยิ่ง ที่มีสถานที่แห่งนี้ไว้สำหรับเพศหญิงได้เข้ามาปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่

ณญาภร กุลวิภูจิรา

ธรรมาศรมธรรมมาตา ขอเชิญชวนเพศหญิงผู้ที่มีความต้องการฝึกฝนพัฒนาชีวิตตน**ด้วยตนเอง**เข้ามาร่วมใช้ชีวิตอย่างอนาคาริก (ผู้สละละบ้านเรือน) ชั่วคราว เป็นระยะเวลา ๓ เดือน ในช่วงเข้าพรรษา เช่นเดียวกับการบวชพระตามรูปแบบที่ท่านพุทธทาสได้เคยจัดไว้ในช่วงที่ท่านยังมีชีวิต โดยเข้ามาร่วม*ฝึกความแข็งแกร่งชนะอารมณ์ ชนะกิเลส ชนะอุปสรรคทางโลก ๆ ภายนอก* สำหรับที่จะออกไปเผชิญชีวิตอย่างฆราวาส ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่มีผลคุ้มค่าอย่างยิ่ง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อเปิดโอกาสให้เพศแม่ ได้เข้ามาใช้สถานที่ฝึกปฏิบัติใน *ธรรมาศรมธรรมมาตา* เป็นระยะเวลานานติดต่อกัน จนสามารถพัฒนาตนเองให้ได้สัมผัสถึงความสงบเย็นภายใน และความเป็นอิสระของจิตใจอันเกิดจากความเห็นแจ้งในสัจจธรรม

ความเป็นอยู่

มีความเป็นอยู่เรียบง่ายตามอุดมคติของสวนโมกข์ คือ "*เป็นอยู่อย่างต่ำมุ่งกระทำอย่างสูง*" ใกล้ชิดธรรมชาติ และมีการทำงานเป็นตัวการปฏิบัติธรรมโดยใช้เหงื่อล้างอัตตาตัวกู

การศึกษาอบรม

ภาคปริยัติ

ศึกษาหัวข้อธรรมะ เช่น อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปบาท ธาตุอายตนะขันธ์ กิเลส อุปกิเลส นิวรณ์ และอานาปานสติ ๑๖ ขั้น **ด้วยการฟังซีดีธรรมบรรยายอย่างต่อเนื่อง ของท่านพุทธทาส อุบาสิกาคุณรัญจวน อินทรกำแหง และท่าน ก. เขาสวนหลวง**

ภาคปฏิบัติ

ปฏิบัติอานาปานสติ ๑๖ ขั้น ซึ่งเป็นทั้งสมถะและวิปัสสนา ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า **ตถาคตก็ตรัสรู้ด้วยวิธีนี้** นอกจากนี้ยังมีการปฏิบัติชาคริยานุโยคเนสัชชิก ในวันพระขึ้น ๑๕ ค่ำ และฝึกการทำงานในชีวิตประจำวันให้เป็นการปฏิบัติธรรม ได้แก่งานภายในและนอกอาคาร อีกทั้งงานวันกรรมกร ตามแบบสวนโมกข์ในทุกวันโกน

ระเบียบปฏิบัติ

- สมาทานศีล ๘
- วันพระสมาทานอุโบสถศีล
- ดำรงชีวิตตามโคตมีสูตร (หลีกเลี่ยงการพูดคุย และการไม่คลุกคลีกันเป็นหมู่ ฯลฯ)
- งดเครื่องมือสื่อสาร และเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิด
- งดการติดต่อบุคคลภายนอก และไม่ออกนอกบริเวณธรรมาศรมฯ ตลอดระยะเวลาการฝึกปฏิบัติ (ยกเว้นกรณีจำเป็นและได้รับอนุญาตแล้ว)
- แต่งกายด้วยผ้าถุงดำ เสื้อขาว (เสื้อในตัวยาว) สำหรับชีแต่งชุดชีตามปกติ

โครงการเข้าพรรษา กับ ธรรมาศรมธรรมมาตา

เพื่อฝึกความแข็งแกร่งของชีวิต รุ่นที่ ๒

(๑๗ กรกฎาคม - ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๒)

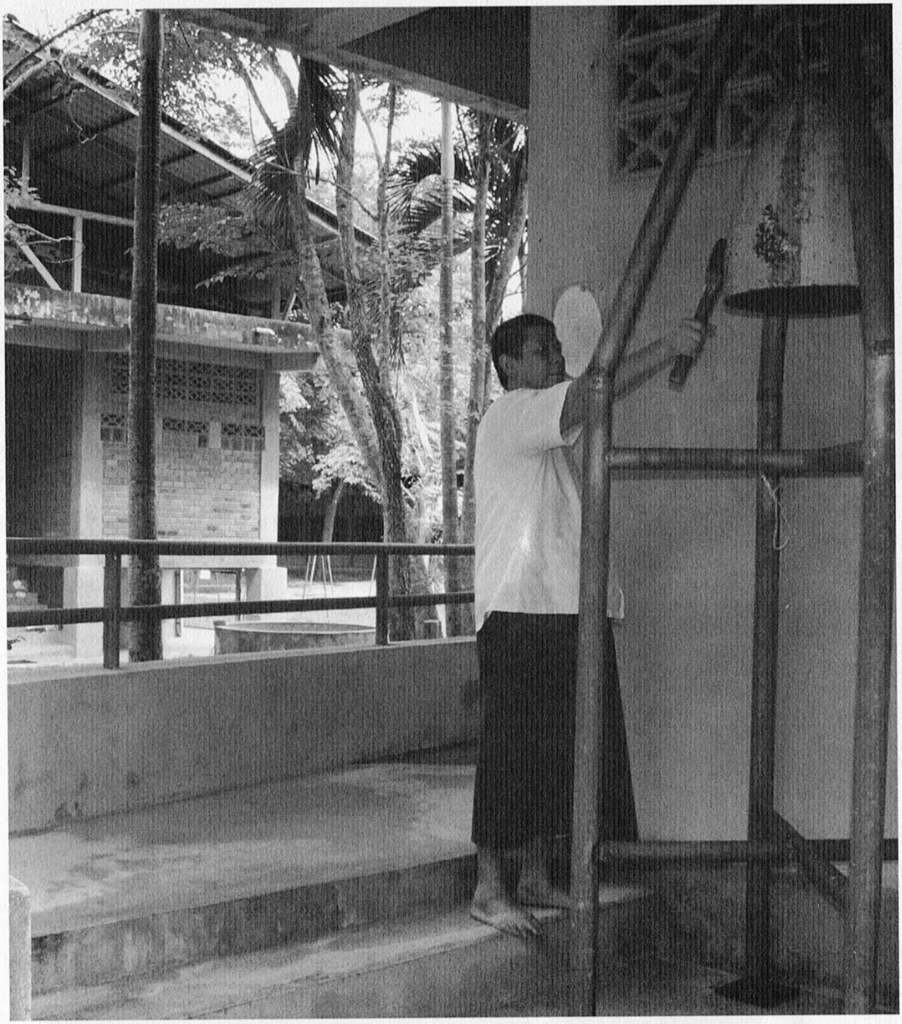

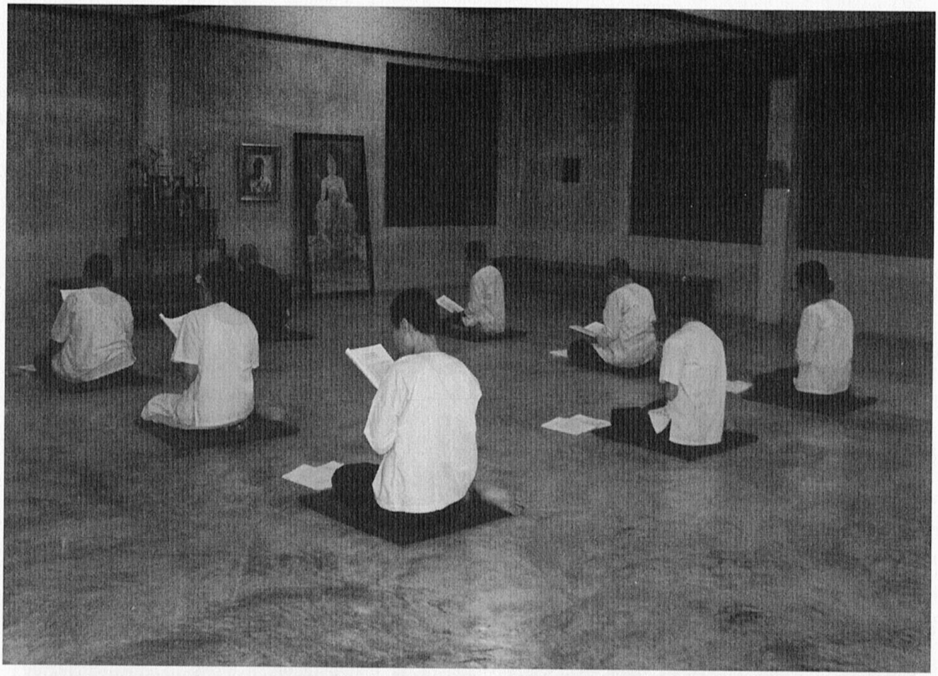

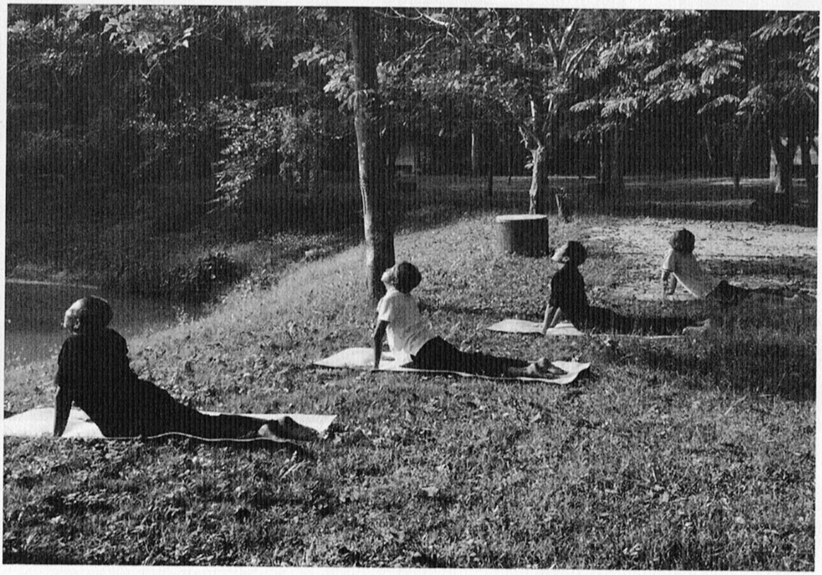

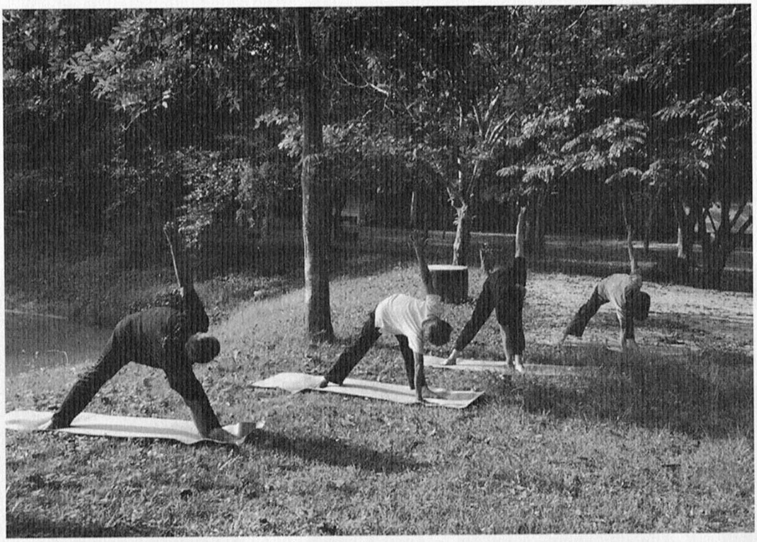

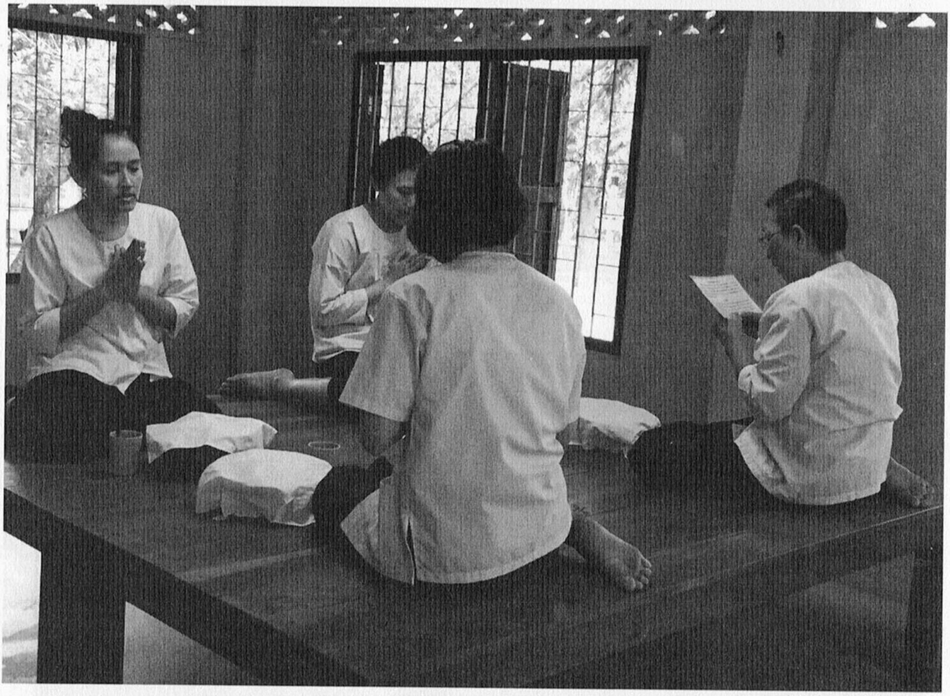

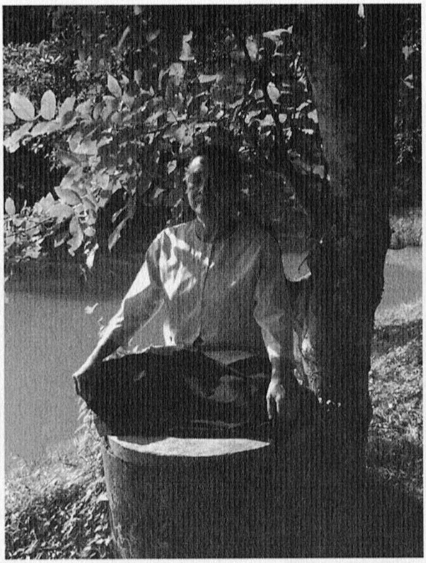
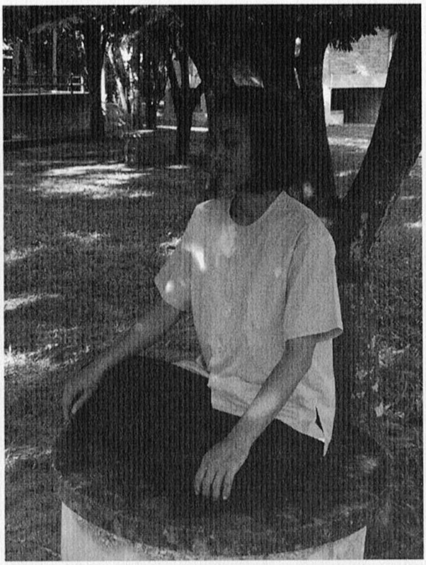

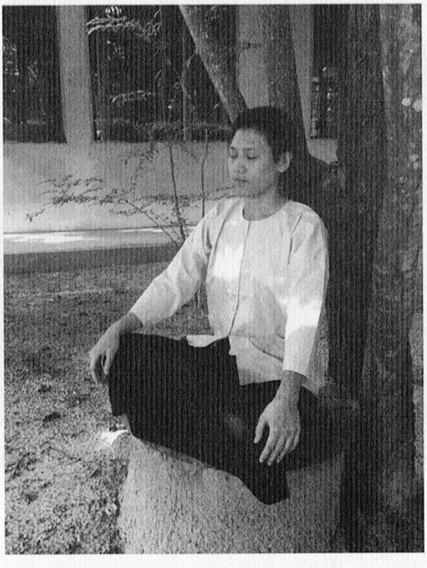

ปฏิทินโครงการปฏิบัติธรรม

ณ ธรรมาศรมธรรมมาตา สวนโมกข์นานาชาติ
ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

โครงการปฏิบัติธรรม ณ ธรรมาศรมธรรมมาตา มี ๒ โครงการ คือ

๑. โครงการเข้าพรรษา กับ ธรรมาศรมธรรมมาตา เพื่อฝึกความแข็งแกร่งของชีวิต ระยะเวลา ๓ เดือน ช่วงเข้าพรรษา (๖ กรกฎาคม - ๒ ตุลาคม ๒๕๖๓)

<u>การรับสมัคร</u>

ขอรับใบสมัคร และยื่นใบสมัครด้วยตนเอง ที่

อาคารธรรมทานมูลนิธิ (ชั้น ๒)
เลขที่ ๖๘/๑ หมู่ ๖ ต. เลม็ด อ.ไชยา
จ. สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐ โทร ๐๘๖ ๐๙๐ ๓๒๙๖
email: Dharmamata@hotmail.com
หรือ info@dhammadana.or.th
ID LINE : PHAWITA2498

รับจำนวนจำกัด ประมาณ ๑๕ คน
เปิดรับสมัครตั้งแต่บัดนี้ถึง ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๓
วันที่เข้าฝึกปฏิบัติ จะแจ้งให้ทราบอีกครั้ง

๒. โครงการปฏิบัติเฉพาะตน

วัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความตั้งใจปฏิบัติธรรมได้มาใช้สถานที่แห่งนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม

<u>การรับสมัคร</u>

สามารถสมัครได้ตลอดปี

ทั้ง ๒ โครงการ

ติดต่อสอบถามรายละเอียดและขอรับใบสมัครได้ที่

อาคารธรรมทานมูลนิธิ (ชั้น ๒)

เลขที่ ๖๘/๑ หมู่ ๖ ต. เลม็ด อ.ไชยา

จ. สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐ โทร ๐๘๖ ๐๙๐ ๓๒๙๖

email: Dharmamata@hotmail.com

หรือ info@dhammadana.or.th

ID LINE phawita2498

กิจกรรมของธรรมาศรมนานาชาติ (สวนโมกข์นานาชาติ)

เพื่อสนองวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสวนโมกข์นานาชาติ จึงมีการจัดกิจกรรมทางธรรมเป็นประจำ มีดังนี้

อบรมอานาปานสติภาวนาสำหรับชาวไทย (วันที่ ๑๙ - ๒๗ ของทุกเดือน)

ลงทะเบียนและเข้าที่พัก วันที่ ๑๙

เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

สิ้นสุดการอบรม วันที่ ๒๗

เวลา ๐๘.๐๐ น.

คุณสมบัติของผู้อบรม อายุระหว่าง ๒๐ - ๖๕ ปี

อานาปานสติสำหรับครอบครัว (วันที่ ๑๑ - ๑๔ เมษายน)

ลงทะเบียน วันที่ ๑๑ เมษายน

เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

กลับ วันที่ ๑๔ เมษายน

เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

โครงการต้นกล้าศีลธรรม (วันที่ ๑๕ - ๒๗ เมษายน)
รับเยาวชนชาย - หญิง อายุ ๑๑ - ๑๓ ปี
เพื่อสานต่อมรดกธรรมท่านพุทธทาส
"ศีลธรรมของยุวชน คือ สันติภาพของโลก"

ลงทะเบียน วันที่ ๑๕ เมษายน

เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

กลับ วันที่ ๒๗ เมษายน

เวลา ๑๐.๐๐ น.

อาจริยบูชา เนื่องในวันล้ออายุท่านพุทธทาส (วันที่ ๒๘ - ๓๐ พฤษภาคม)

ลงทะเบียน วันที่ ๒๘ พฤษภาคม

เวลา ๐๖.๐๐ - ๐๘.๐๐ น.

สิ้นสุดวันที่ ๓๐ พฤษภาคม

เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเป็นธรรมทาน ไม่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่าย

การอบรมสำหรับชาวต่างประเทศ (วันที่ ๑ - ๑๑ ของทุกเดือน)
อบรมอานาปานสติภาวนาภาษาอังกฤษ

ลงทะเบียนและเข้าที่พัก
ในวันสิ้นเดือนของทุกเดือน
เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.
สิ้นสุดการอบรม วันที่ ๑๑
เวลา ๐๘.๐๐ น.

ค่าใช้จ่าย ๒,๐๐๐ บาท ต่อท่าน

ติดต่อสอบถามรายละเอียด

อาคารธรรมทานมูลนิธิ (ชั้น ๒)
เลขที่ ๖๘/๑ หมู่ ๖ ต. เลม็ด อ.ไชยา
จ. สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐
โทร ๐๘๖ ๐๙๐ ๓๒๙๖
email: Dharmamata@hotmail.com
หรือ info@dhammadana.or.th
ID LINE PHAWITA2498

วันสารท (เป็นที่ยินดีแห่งสุนัข)

ประเพณีการทำบุญเดือนสิบ

"ประเพณีทำบุญตายายมีไว้เพื่อให้คนมีศีลธรรม ดำรงศีลธรรมของประชาชนไว้ คือ ถ้าเราทำบุญตายายถูกต้องตามความหมายทุก ๆ ประการ มันจะได้อานิสงส์มาก เพื่อให้มีศีลธรรมฝังลึกอยู่ในจิตใจ...

เราตั้งใจมาวัดวันนี้ เพราะความรู้สึกบุญคุณของบิดามารดาปู่ย่าตาทวดที่ตายไปแล้ว...ขยายความกตัญญูออกไปถึงสิ่งอื่น ๆ คนอื่น ๆ มีความกตัญญูต่อบ้านต่อเมือง ต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จะได้ขยายออกไปได้ กตัญญูต่อวัวควาย อย่าฆ่าแกงมันเสียหมด มันอันธพาลที่ไม่รู้คุณของวัวของควาย กตัญญูต่อวัตถุสิ่งของด้วย ถนนหนทาง ห้วยหนองคลองบึง ป่าไม้ ภูเขาก็แล้วแต่ ต้องกตัญญูกับมันด้วย มันจึงจะอยู่ให้เรามีความสุข มิฉะนั้นเราจะลำบากเอง จะเดือดร้อนอย่างยิ่ง เพราะว่าไปทำลายสิ่งที่มีบุญคุณซะหมด

เพื่อความสามัคคีให้ลูกหลานประชาชนทั่วไปได้รู้จักความสามัคคี มาด้วยความสามัคคี มาด้วยความเห็นแก่ส่วนรวม ญาติก็มารวมกันด้วยความสามัคคี ทำบุญปู่ย่าตายาย ญาติทั้งหลายก็ต้องมา

การตกแต่งโภชนาหาร ฉันเคยบอกทุกปี ขนมหรือกับข้าวอะไรก็ตามทำตามประเพณีก็อย่ายกเลิก ถึงแม้จะเก่าแก่ ไม่มีใคร ๆ ชอบกิน อย่าเลิกขนมพอง ขนมลา ขนมต้ม ขออย่าได้เลิก อย่าคิดสั้น ๆ ตามคนสมัยใหม่ ในเรื่องอาหารนี้ ต้องรักษาประวัติศาสตร์ไว้ ขนมที่เคยทำมาเป็นพัน ๆ ปี พยายามทำให้ดีให้ได้ประกวด ให้ได้ปรับปรุงกันไว้ดี ๆ อันนี้ได้ประโยชน์ เป็นเรื่องวัฒนธรรมโบราณ เป็นเรื่องความรู้ทางโบราณคดีอย่างดี

เครื่องประดับประดา ทำให้ถูกต้องตามประเพณี หรือทำตามประเพณี ช่วยทำเรื่อง "**ร้านเปรต**" ก็อย่าเลิกทำ จะได้รู้สึกว่าพ่อแม่ บิดามารดา ปู่ย่าตายายมีความเมตตากรุณาอย่างใหญ่หลวง ถวายพระก็ถวาย กินเองก็กิน เปรตก็ต้องให้มันกิน กระจอกงอกง่อย เข้าวัดไม่ได้ ต้องใส่กระทงไว้ที่ประตูวัด นอกวัด ตอนนี้ไม่ทำกันแล้ว ตอนฉันเป็นเด็ก ๆ เห็น ฉันก็ได้ทำ เพราะโยมทำ ย่าทำเขามีความเมตตากรุณาแม้แต่คนที่เขาไม่ให้เข้าวัดก็ได้กิน

การให้ทาน พยายามตั้งใจดี เป็นการให้ทาน ทำให้ดีด้วยจิตใจที่ปกติ โปรยทานหมายความว่าให้หมดเลย คำว่าให้ทาน ถวายพระ โปรยทานให้ทุกคน กระทั่งหมา สุนัข ก็ยังยินดีที่สุดในวันนี้ ที่เรียกว่า วันสาทร คำว่า "**วันสารท**" แปลว่า "**เป็นที่ยินดีแห่งสุนัข**" พอถึงวันสารทเขาทำบุญเหลือคนกินไม่ไหว จนลงไปถึงสุนัข สุนัขยินดี ในขวบปีหนึ่ง ๆ เหมือน ๆ กับโปรยทานให้สัตว์เดรัจฉาน ให้คนยากจนเข็ญใจ จึงมีทั้งถวายทานพระเจ้า พระสงฆ์ โปรยทานแก่คนทั้งหลายและสัตว์ทั้งหลายต้องทำในวันนี้

มันเป็นส่วนพิเศษ ที่นี้ต้องรักษาศีล รักษาศีลให้ตายาย วันอื่นไม่ได้รักษา แต่วันนี้เห็นแก่ตายาย รักษาศีลกันซะบ้าง เคยแต่รักษาศีล ๕ ให้รักษาศีล ๘ ซะบ้าง อุทิศทั้งหมด วันนี้ที่รักษาให้ตายาย อดทนให้ได้ เป็นการรักษาศีลพิเศษให้บูชาคุณของตายาย และก็มีเรื่องฟังเทศน์ ก็มีเทศน์เป็นพิเศษเรื่องเกี่ยวกับตายาย ถ้ามีเวลาก็เทศน์เรื่องอื่นด้วย ได้ความรู้งอกงามออกไป แต่อย่างไรก็ดีต้องเทศน์เรื่องตายายโดยเฉพาะทุกปีให้ฝังหัวอยู่ในเด็ก ๆ บ้าง ให้คน แก่ ๆ ที่ขี้ลืมนึกได้บ้าง.

พุทธทาสภิกขุ

วันทำบุญรับตายาย ปี ๒๕๑๗

สมาชิกอุปถัมภ์

๑	คุณเพ็ญจันทร์ ยศรวิกุล	๓,๑๑๓	บาท
๒	คุณชุมนุมพร ทัศนโกวิท	๒,๐๐๐	บาท
๓.	คุณมยุรี ไทยถิ่นงาม	๒,๐๐๐	บาท
๔	คุณอรทัย ท้าวสัน	๕๐๐	บาท
๕	คุณอพัชชา ชาตโรทัย	๒,๐๐๐	บาท
๖	คุณกัลยา ทองโอภาส	๓๐๐	บาท
๗	น.พ. สุริย อุตมะภินันท์	๑,๐๐๐	บาท
๘	คุณธีรพงศ์ สิทธิเชนทร์	๙๘๐	บาท
๙	พ.ญ. ศรียา วัฒนพาหุ	๓,๐๐๐	บาท
๑๐	คุณสุภร จักรปาณิรักษ์	๑,๐๐๐	บาท
๑๑	คุณศรีอุษา จุรุพันธุ์	๒๐๐	บาท
๑๒	คุณสุภาพ บุญนวล	๒๐๐	บาท
๑๓	คุณพร้อมจิต เกลี้ยงประดิษฐ์	๒๐๐	บาท
๑๔	คุณชุตินาถ ศรีคำผึ้ง	๔๐๐	บาท
๑๕	คุณพัฒนา เซ็มเฮง	๑,๐๐๐	บาท
๑๖	คุณณัฏฐิกา ธงชัย	๑,๐๐๐	บาท
๑๗	คุณสุวพร เซ็มเฮง	๓,๐๐๐	บาท
๑๘	คุณสุภาภรณ์ สงคสุภา	๑,๐๐๐	บาท
๑๙	คุณอรวรรณ โฉมศรี	๑,๐๐๐	บาท
๒๐	คุณจิราภรณ์ ดีพร้อมพงศ์	๕๐๐	บาท
๒๑	คุณจิวเจ้ง / นันทนา แซ่ลิ้ม		
	คุณภรณี แซ่โค้ว	๓,๐๐๐	บาท

๒๒	คุณสุภาพร พรพรหมกุล	๒,๐๐๐	บาท
๒๓	คุณละม่อม สินสุภางค์	๕๐๐	บาท
๒๔	คุณฐิตารีย์ โชคชัยสวัสดี	๑,๐๐๐	บาท
๒๕	คุณศิราภรณ์ รจนา	๓๐๐	บาท
๒๖	คุณสวรรยา ฟักสุมณฑา	๓๐๐	บาท
๒๗	คุณสุทธิรักษ์ เชาวน์ทวี	๑๐๐	บาท
๒๘	ม.ร.ว. พร้อมฉัตร สวัสดิวัฒน์	๕๐๐	บาท
๒๙	ม.ร.ว. ปรียาภา สวัสดิวัฒน์	๕๐๐	บาท
๓๐	ผศ. วารุณวรรณ ตั้งสุวรรณ	๕๐๐	บาท
๓๑	คุณสมสวาสดิ์ โชติกเสถียร	๕๐๐	บาท
๓๒	คุณประภาส มานะศิริ	๕๐๐	บาท
๓๓	คุณกมลพร เชี่ยงฉิน	๕๐๐	บาท
๓๕	คุณละม่อม สินสุภางค์	๕๐๐	บาท
๓๖	คุณวิรัติ / จันดา อุคามาลย์	๑,๐๐๐	บาท
๓๗	คุณฉวี ทองแถม	๕๐๐	บาท
๓๘	คุณรัตนะ / โชติมา อุทัยวิทยารัตน์	๓,๐๐๐	บาท
๓๙	คุณอบรม ทองคำ	๑,๐๐๐	บาท
๔๐	รศ.พรทวี พึ่งรัศมี	๑,๐๐๐	บาท
๔๑	คุณศรีประไพ วงจันดา	๓,๔๐๐	บาท
๔๒	คุณชีวนันท์ พรถิระมงคล	๕๐๐	บาท
๔๓	คุณวลัยพันธ์ / ชมพูนิท สุวรรณเจษฎา	๑,๐๐๐	บาท
๔๔	พ.ญ.สุจินดา ฤกษ์วลีกุล	๓,๐๐๐	บาท
๔๕	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๕๐๐	บาท

๔๖	คุณวิไลวรรณ สันติรุ่งเรือง	๑,๐๐๐	บาท
๔๗	คุณจันทร์เพ็ญ วิสุทธิรังษีอุไร	๑,๐๐๐	บาท
๔๘	คุณพรศรี วงศาภาคย์	๕๐๐	บาท
	รวม	**๕๔,๕๙๓**	**บาท**

หมายเหตุ ยอดรวมบริจาคถึงวันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

กองบรรณาธิการวารสารธรรมมาตา ขอเรียนให้ทราบว่า ผู้ที่มีจิตศรัทธาสนับสนุนการพิมพ์วารสารธรรมมาตา ท่านผู้ใดไม่ได้รับใบอนุโมทนาบัตร กรุณาตรวจดูชื่อของท่านจากรายชื่อสมาชิกอุปถัมภ์ ซึ่งแสดงว่า ธรรมทานมูลนิธิได้รับแล้ว และหากท่านได้โอนเงินผ่านบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาไชยา ชื่อบัญชี ธรรมทานมูลนิธิ เลขที่บัญชี ๕๔๑-๒-๐๔๕๖๗-๐ **กรุณาส่งสำเนาใบนำฝากมาที่ธรรมาศรมธรรมมาตา หรือ e-mail:dharmamata@hotmail.com โดยระบุชื่อ ที่อยู่ และวัตถุประสงค์ในการบริจาคให้ชัดเจน เพื่อจัดส่งอนุโมทนาบัตรไปให้**

กราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พบกันฉบับหน้า ธรรมสวัสดีค่ะ

เรียน สมาชิกทุกท่าน เนื่องจากวารสารธรรมมาตา เป็นวารสารที่พิมพ์เพื่อเผยแพร่เป็นธรรมทาน จึงมีผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาค เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์วารสารดังกล่าว ตามรายนามที่แสดงไว้ คณะบรรณาธิการขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง หากท่านผู้อ่านท่านใดมีจิตศรัทธาที่จะร่วมสนับสนุนการพิมพ์วารสารธรรมะ เพื่อเป็นธรรมทานให้แก่ผู้ที่สนใจใฝ่ธรรมต่อไป ท่านสามารถร่วมบริจาคได้โดยวิธี

๑. โอนเงินเข้าบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาไชยา ชื่อบัญชี ธรรมทานมูลนิธิ (ธรรมโฆษณ์) เลขที่บัญชี ๕๔๑-๒-๐๔๕๖๗-๐

๒. ส่งธนาณัติสั่งจ่าย ธรรมทานมูลนิธิ สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐ ปณ. ไชยา

๓. บริจาคโดยตรงได้ที่ชั้น ๒ อาคารคณะธรรมทาน สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

<u>หมายเหตุ</u>

- สำหรับผู้ที่โอนเงินผ่านธนาคาร กรุณาส่งสำเนาใบนำฝากมาที่ **ธรรมาศรมธรรมมาตา สวนโมกขพลาราม** หรือ **e-mail:dharmamata@hotmail.com** โดยระบุชื่อและที่อยู่ให้ชัดเจน

- ในการบริจาคไม่ว่าโดยวิธีใดขอให้ระบุว่า เพื่อสนับสนุนการพิมพ์วารสารธรรมมาตา รวมทั้งแจ้งชื่อและที่อยู่ให้ชัดเจน เพื่อการจัดส่งใบอนุโมทนาบัตร และการจัดส่งวารสารฉบับต่อไปได้อย่างถูกต้อง

- หากไม่มีการแสดงความประสงค์เป็นอย่างอื่น คณะบรรณาธิการจะขออนุญาตพิมพ์รายชื่อผู้บริจาคทุกท่านในวารสารธรรมมาตาในฉบับต่อไป

ธรรมาศรมธรรมมาตา สวนโมกขพลาราม
อาคารคณะธรรมทาน ๖๘/๑ หมู่ที่ ๖
ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐

วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรียน สมาชิกวารสารธรรมมาตา

วารสารธรรมมาตา ที่ท่านผู้อ่านกำลังถืออยู่ในมือขณะนี้ เป็นวารสารฯ ของปีที่ ๑๓ เล่มที่ ๒

คณะบรรณาธิการวารสารธรรมมาตา ขอขอบพระคุณสมาชิกทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนและตอบกลับขอรับวารสารฯ เป็นรายปี มาด้วยดีตลอด

สำหรับท่านที่มีความประสงค์จะขอรับวารสารปีที่ ๑๓ (ตลอดปี ๓ เล่ม) โปรดแจ้งความจำนงของท่านไปยัง คณะบรรณาธิการวารสารธรรมมาตา โดยส่งจดหมาย ไปรษณียบัตร หรือ **e-mail : dharmamata@hotmail.com** พร้อมทั้งระบุว่า **ท่านได้รับประโยชน์จากการอ่านวารสารธรรมมาตาอย่างไร**

หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะประการใดเกี่ยวกับวารสารธรรมมาตา กรุณาแจ้งไปยังคณะบรรณาธิการ จักเป็นพระคุณอย่างสูง เพื่อเราจะได้ปรับปรุงพัฒนาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

ขอขอบพระคุณ

คณะบรรณาธิการวารสารธรรมมาตา

น หิ สพฺเพสุ ฐาเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิโต
อิตฺถีปิ ปณฺฑิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจกฺขณา

"ใช่ว่าบุรุษ จะเป็นบัณฑิต ไปเสียในที่ทุกแห่ง ก็หาไม่, แม้สตรี เมื่อใช้วิจักขณญาณ อยู่ในที่นั้นๆ ก็เป็นบัณฑิตได้"

แม้ว่า ตามที่มานั้น คำกล่าวนี้ เป็นคำกล่าวของพวกเทวดา จำนวนหนึ่ง แต่ถ้าจะทูลขอให้พระพุทธองค์ตรัส ก็จะตรัสอย่างนี้ ด้วยเหมือนกัน,

ดังนั้น จะจัดว่าเป็นพระพุทธภาษิต ได้อยู่นั่นเอง.

พุทธทาส อินฺทปญฺโญ

ธรรมโฆษณ์อรรถานุกรม. กรุงเทพ: หจก. ภาพพิมพ์ จำกัด,
พิมพ์ครั้งที่ ๑, พ.ศ. ๒๕๓๓.
กลุ่มปฏิบัติงานเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
เลขที่ ๗๗ สุขุมวิท ๑๐๓ (ซอยอุดมสุข) กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๖๐

โครงการเข้าพรรษา กับ ธรรมาศรมธรรมมาตา
เพื่อฝึกความแข็งแกร่งของชีวิต
รุ่นที่ ๒

(๑๗ กรกฎาคม - ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒)

ธรรมาศรมธรรมมาตา Dharma Mātā Hermitage.
ปีที่ ๑๓ เล่มที่ ๒ กันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
วารสาร
ธรรมมาตา
๓๘